

Matias Oikari

EU:N ENERGIAUNIONI TURVALLISUUSKYSYMYKSENÄ

Diskursiivinen analyysi turvallistamisesta EU:n
energiaunionin viitekehyksessä

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro Gradu -tutkielma
Tammikuu 2019

TIIVISTELMÄ

OIKARI, MATIAS: EU:n energiaunioni turvallisuuskysymyksenä — Diskursiivinen analyysi turvallistamisesta
EU:n energiaunionin viitekehyksessä

Pro gradu –tutkielma, 89 s.

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Tammikuu 2019

Euroopan komissio julkaisi vuonna 2015 energiaunionipaketin, jonka tavoitteena on tarjota Euroopalle ja sen kansalaisille kohtuuhintaista, varmaa ja kestävää energiaa. Energiaunioni on Junckerin komission pitkän aikavälin strategia, joka toteutuessaan määrittää EU:n energiapolitiikan suuntaviivoja pitkälle tulevaisuuteen. Tässä tutkielmassa sovelletaan diskurssianalyysin menetelmää ja paikannetaan Jean-Claude Junckerin komission julkaisemasta energiaunionia koskevasta materiaalista valitsevia hegemonisia diskursseja. Lisäksi tutkielmassa hyödynnetään Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoriaa ja selvitetään, onko paikannetuista Euroopan komission diskursseista löydettävissä turvallistamisen retoriikkaa ja onko Euroopan unionin neuvosto turvallistamisen kannalta relevanttina kohdeyleisönä hyväksynyt komission mahdollisen turvallistamisteon.

Tutkielma rakentuu hegemonisen diskurssin käsitteen ja Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian viitekehyksen ympärille. Hegemonisella diskurssilla viitataan diskurssiin, joka on saanut määräävän, eli hegemonisen, aseman suhteessa muihin samassa kontekstissa esiintyviin diskursseihin. Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoiman turvallistamisen keskeinen ajatus on, että ongelmista tulee turvallisuuskysymyksiä vasta sitten, kun ne sellaisiksi nimetään puheaktin kautta. Turvallistamisen prosessissa turvallistajana toimiva taho pyrkii turvallistamisen retoriikan kautta nostamaan tietyn ongelman turvallisuuskysymykseksi esittämällä turvallistamisen viitekohteen eksistentiaalisesti uhattuna, jolloin viitekohteen selviytyminen edellyttää normaaleista käytänteistä poikkeavia toimenpiteitä. Turvallistamisteko on kuitenkin onnistunut vasta sitten, kun turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö hyväksyy turvallistamisteon. Tämän tutkielman aineistona toimii Jean-Claude Junckerin komission helmikuussa 2015 julkaisema energiaunionin puitestrategia, energia-asioista vastaavien komissaarien Arias Cañeten ja Maroš Šefčovičin energiaunionia käsittelevät puheet sekä Euroopan unionin neuvoston energiaunionia koskevat päätelmät.

Tutkielman analyysissä selvisi, että komission tuottamasta aineistosta nousee esiin kaksi osittain päällekkäistä hegemonista diskurssia, joista molemmista on paikannettavissa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Turvallistamisen retoriikka antaa viitteitä siitä, että paikannettujen diskurssien hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa ja komissio on pyrkinyt turvallistamaan energiaunionin viitekehyksessä. Tutkielmassa selvisi myös, että Euroopan unionin neuvosto yhtenä turvallistamisen kannalta relevanttina kohdeyleisönä näyttää hyväksyneen komission turvallistamisteon.

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Euroopan energiapolitiikan kehitys – Hiili- ja teräsyhteisöstä energiaunioniin	4
2.1.	Hiili- ja teräsyhteisöstä Euroopan talousyhteisöön	5
2.2.	Öljykriisistä Maastrichtiin	6
2.3.	Nizzasta Lissaboniin	8
2.4.	EU:n energiapolitiikan suuntaviivat 2020—2050	11
2.5.	Kohti energiaunionia	13
3.	Turvallisuus sosiaalisena konstruktiona	18
3.1.	Turvallisuustutkimuksesta	18
3.2.	Kööpenhaminan koulukunta	21
3.3.	Turvallistamisen teoria	23
3.3.1.	Turvallistamisen käsitteitä	24
3.3.2.	Turvallistamisen prosessi	28
3.3.3.	Sektorijako ja turvallistaminen	31
3.4.	Turvallistamisen analysointi energiaunionin kontekstissa	35
4.	Diskurssit representaation välineinä	39
4.1.	Kieli todellisuuden rakentajana	41
4.2.	Hegemoniset diskurssit ja diskurssien keskinäiset valtasuhteet	44
4.3.	Hegemonisten diskurssien tulkinnan rajallisuus	47
5.	Aineiston analyysi	48
5.1.	Aineiston esittely	48
5.2.	Ensimmäinen hegemoninen diskurssi: Energiaturvallisuuden uhkaajat	50
5.3.	Toinen hegemoninen diskurssi: Hyvinvoinnin uhkaajat	57
5.4.	Komission energiaunionikehyksessä ehdottamat toimenpiteet	64
5.5.	Yleisön reaktio – Energiaunioni EU:n neuvoston käsittelyssä	70
6.	Johtopäätökset	75
	LÄHTEET	81

1. Johdanto

Uusi energiamaisema edellyttää Euroopan Unionilta (EU) yhteisiä toimia. Näin todettiin vuoden 2006 Euroopan komission (komissio) vihreässä kirjassa ”Euroopan strategia kestävän, kilpailukykyisen ja varman energiahuollon turvaamiseksi” (Euroopan komissio 2006a, 4). Komission julkaisema vihreä kirja oli osaltaan lähtölaukaus EU:n yhteisen energiapolitiikan kehittämiseksi, jonka tavoitteena on vastata niin EU:n energianhuoltoon, energiaturvallisuuteen kuin ilmastonmuutokseen liittyviin kysymyksiin.

Energia on ollut Euroopalle sekä kulma- että kompastuskivi. Nykyinen EU sai alkunsa kuuden eurooppalaisen maan energiayhteistyöstä, ja Euroopan maailmansotien jälkeinen jälleenrakentaminen sekä talouskasvu on pitkälti pohjautunut energian varmaan saatavuuteen. Toisaalta, Eurooppa ei ole koskaan ollut energian suhteen omavarainen. Vuonna 2015 EU toi rajojensa ulkopuolelta 53% käyttämästään energiasta ollen maailman suurin yksittäinen energiantuoja (Euroopan komissio 2015, 1—2).

EU:n energiapolitiikan painopistealueet ovat vaihdelleet eri aikakausina. Viime vuosikymmenenä EU:n energiapolitiikan tavoitteita ovat muovanneet niin debatit integraation suunnasta, vuosien 2006 ja 2009 kaasukriisit Venäjän ja Ukrainan välillä kuin vuonna 2008 alkanut finanssikriisi (Schubert et al. 2016, 85). Viimeisin unionin energiapolitiikan uusista avauksista on Euroopan komission lanseeraama EU:n energiaunioni, jonka tavoitteena on taata varman, kohtuuhintaisen ja ilmastoystävällisen energian saanti kaikille EU:n kansalaisille ja yrityksille (Euroopan komissio 2015, 1).

Euroopan komission mukaan energiaunioni vastaa Euroopan kohtaamiin energiahaasteisiin varsin kattavasti (Euroopan komissio 2015, 2—3). Energiaunioni koostuu viidestä eri ulottuvuudesta, jotka ovat energiaturvallisuus¹, solidaarisuus ja luottamus, yhdentyneet energian sisämarkkinat, energiatehokkuus, ilmastotoimet ja tutkimus sekä innovaatiot ja kilpailukyky (Euroopan komissio 2015, 4). Energiaunioni on varsin kunnianhimoinen yritys koota EU:n jäsenmaiden toisistaan eriävät

¹ Tässä tutkielmassa energiaturvallisuuden määritelmä pohjautuu International Energy Agencyn (IEA) määritelmään energiaturvallisuudesta. IEA:n määritelmän mukaan energiaturvallisuudella tarkoitetaan energian jatkuvaa saatavuutta edulliseen hintaan (International Energy Agency 2018).

energiasysteemit yhteisten eurooppalaisten sisämarkkinoiden piiriin. Energiaunionin taustalla on myös halu saattaa jäsenmaiden toisistaan eriävät energiapolitiikat yhdeksi, yhteiseksi EU:n energiapolitiikaksi energiaunionin muodostaman sateenvarjon alle (Euroopan komissio 2015, 1).

Energiaunioni on saanut varovaisen positiivisen vastaanoton jäsenmaiden keskuudessa. Useat jäsenmaat ovat harjoittaneet varsin itsenäistä energiapolitiikkaa tehden omia kahdenvälisiä sopimuksia energiatuottajien kanssa (Euroopan komissio 2015, 3). Jäsenmaat ovat myös pitkälti kansallisesti määrittäneet käyttämänsä energiamuodot toimintaympäristönsä mukaisesti (Euroopan komissio 2015, 3). EU:n komission on täten täytynyt vakuutella jäsenmaille energiaunionin tarpeellisuutta, ja komissio onkin perustellut energiaunionin rakentamisen välttämättömyyttä niin energiaturvallisuuden parantamisella kuin kansainvälisen kilpailun kiristymisellä. Komission mukaan energiaunioni on välttämätön askel, jotta Eurooppa kykenee tulevaisuudessa turvaamaan puhtaan energian varman saannin kilpailukykyisillä hinnoilla (Euroopan komissio 2015, 1). Energiaunioni vastaa siis erilaisiin uhkakuviin, joita EU energia-asioiden saralla näkee.

Uhkakuvien tutkimisella on pitkät perinteet turvallisuustutkimuksen alalla. Niin kutsutun Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoria on ollut eräs viime aikojen vaikutusvaltaisimmista avauksista turvallisuustutkimuksen kentällä (Bilgin 2011, 400). Kööpenhaminan koulukunnan tunnetuimpia edustajia ovat Barry Buzan, Ole Wæver ja Jaap de Wilde. Heidän mukaansa turvallisuusuhat eivät ole annettuja totuuksia, vaan ne muodostuvat sosiaalisissa käytännöissä silloin, kun joku asia esitetään uhkana turvallisuudelle (Buzan et al. 1998, 21). Kööpenhaminan koulukunta kutsuu tätä turvallisuusuhkien muodostumisen prosessia turvallistamisen prosessiksi (Buzan et al. 1998, 21). Jonkin asian esittäminen turvallisuusuhkana nostaa sen poliittiseksi prioriteetiksi, jonka myötä ongelman ratkaisemiseksi vaaditut uudet toimenpiteet ovat helpommin perusteltavissa (Buzan et al. 1998, 21).

Kööpenhaminan koulukunnan termin turvallistaminen tapahtuu, kun turvallistaja² suorittaa turvallistamisen puheaktin, jossa turvallistaja väittää jonkin tietyn kohteen olevan eksistentiaalisesti uhattu (Buzan et al. 1998, 23–25.). Tämän niin kutsutun turvallistamisyrityksen tarkoituksena on saada turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö uskomaan väite eksistentiaalisesti uhattuna olevasta kohteesta ja hyväksymään normaaleista poliittisista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet kyseisen uhan torjumiseksi (Buzan et al. 1998, 23–25.). Turvallistajalla viitataan toimijaan, joka

² Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian termejä avataan tarkemmin tutkielman sivuilla 23–27.

kielenkäytön kautta esittää jonkin asian eksistentiaalisena uhkana tietyn kohteen selviytymiselle (Buzan et al. 1998, 36). Kohdeyleisöllä puolestaan tarkoitetaan sitä tahoa, kenelle turvallistaja yrittää turvallisuusuhkan olemassaoloa perustella ja siten saada kohdeyleisön uskomaan väitteen turvallisuusuhan olemassaolosta (Buzan et al. 1998, 25). Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessi on kokonaisuudessaan onnistunut vasta sitten, kun turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö uskoo turvallistamisteon suorittaneen tahon väitteen turvallisuusuhan olemassaolosta ja hyväksyy toimet uhan torjumiseksi (Buzan et al. 1998, 41).

Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoimaa turvallistamista on paikannettu esimerkiksi maahanmuuttoon ja ilmastonmuutokseen liittyvien kysymysten parista (Topulli 2006, 86; Dupont 2018, 4—5). Turvallistamista on tutkittu myös EU:n kontekstissa. Tutkimusta on tehty esimerkiksi EU:n maahanmuuttopolitiikkaan ja rajavalvontaan liittyvissä kysymyksissä (ks. Huysmans 2000 ja Léonard 2010). Turvallistaminen ei rajoitu ainoastaan maahanmuuton ja ilmastonmuutoksen kaltaisiin suuriin kokonaisuuksiin, vaan turvallistamista on analysoitu esimerkiksi juomaveden kaltaisten tarkasti rajattujen aiheiden kontekstissa (ks. Allouche et al. 2011). Edellä mainittujen kysymysten lisäksi viitteitä turvallistamisen retoriikasta on löytynyt EU:n energiapolitiikan alalta. Euroopan komissio käyttänyt turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa esimerkiksi vuoden 2006 Venäjän ja Ukrainan välisen kaasukriisin jälkeen, jolloin keskustelu energian toimitusvarmuudesta nousi EU:n energiapolitiikan keskiöön (Natorski & Surrallés 2008, 75—76).

Tämän tutkielman keskiössä oleva EU:n energiaunioni on varsin kunnianhimoinen avaus EU:n energiapolitiikan kehityksessä, sillä toteutuessaan energiaunioni määrittäisi EU:n energiapolitiikan suunnan seuraaville vuosikymmenille. Euroopan komissiolla on sekä energiaunionin kehittämisessä että sen toimeenpanossa suuri vastuu. Ottaen huomioon, että komissio on aiemmin käyttänyt turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa rakentaessaan tiettyjä diskursseja EU:n energiapolitiikan kehityksessä, on mielenkiintoista tarkastella, millaisia diskursseja komission energiaunionia koskevista avauksista on paikannettavissa ja onko niistä löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa.

Tämän tutkielman tarkoituksena onkin analysoida Euroopan komission energiaunionista vastaavien komissaarien Miguel Arias Cañeten ja Maroš Šefčovičin puheita sekä komission julkaisemaa energiaunionin puitestrategiaa ja tarkastella, millaisia hegemonisia diskursseja komission energiaunionista vastaavien komissaarien puheista ja energiaunionin puitestrategiasta on havaittavissa ja onko niistä löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Turvallistamisen

retoriikan löytyminen viittaisi siihen, että hegemonisten diskurssien rakennusprosessi olisi ollut tietoista toimintaa. Tämän lisäksi tarkoitukseni on vastata kysymykseen siitä, onko Euroopan unionin neuvosto yhtenä turvallistamisen kohdeyleisönä hyväksynyt komission mahdollisen turvallistamisyrityksen. Analysoitavat tutkimuskysymykset ovat:

Millaisia hegemonisia diskursseja Euroopan komission energiaunionia koskevasta puitestrategiasta ja energiaunionista vastaavien komissaarien puheenvuoroista on havaittavissa ja onko niistä löydettävissä turvallistamisen retoriikkaa?

Onko Euroopan unionin neuvosto turvallistamisen kohdeyleisönä hyväksynyt komission mahdollisen turvallistamisen?

Jotta energiaunionikehystä on mielekästä analysoida EU:n energiapolitiikan osana, on EU:n energiapolitiikan tarkastelu hyvä aloittaa aina Euroopan yhdentymisen alkuajoista, jolloin energia ensimmäisen kerran astui eurooppalaisen yhteistyön keskiöön. Ensimmäisessä kappaleessa käyn läpi eurooppalaiselle energiapolitiikalle tärkeitä virstanpylväitä ja tapahtumia, jotka ovat muovanneet eurooppalaisen energiapolitiikan suuntaa kohti energiaunionia. Tämän jälkeen esittelen tarkemmin Kööpenhaminan koulukunnan ja turvallistamisen teorian, jonka jälkeen esittelen tarkemmin tutkielmassa käytetyn aineiston ja diskurssianalyysin menetelmän. Tutkielman päättää aineiston analyysi sekä johtopäätökset.

2. Euroopan energiapolitiikan kehitys – Hiili- ja teräsyhteisöstä energiaunioniin

EU ja energia ovat kulkeneet käsi kädessä käytännössä koko EU:n historian ajan. Eurooppalainen yhdentyminen sai alkunsa vuonna 1951 perustetusta Euroopan hiili- ja teräsyhteisöstä, jonka myötä eurooppalaisten valtioiden välinen yhteistyö sai ensimmäistä kertaa institutionaalisen muodon. Hiili- ja teräsyhteisön aloittama kehitys on sittemmin kumuloitunut myös muille politiikan ja talouden aloille, mutta energia-asiat ovat pysyneet vaihtelevalla painoarvolla EU:n agendalla aina tähän päivään asti.

Tässä kappaleessa käyn lyhyesti läpi EU:n energiapolitiikan kehitysvaiheita hiili- ja teräsyhteisön perustamisesta aina uuteen EU:n energiaunionin puitestrategiaan. Kappaleen tarkoituksena on kuvata sitä kontekstia, jossa EU:n energiaa koskeva päätöksenteko on muotoutunut nykyisiin uomiinsa ja missä olosuhteissa ajatus energiaunionista on syntynyt. Kontekstin asettaminen on tutkielman kannalta tärkeää, sillä tutkielma rakentuu diskurssianalyysin pohjalle. Diskurssintutkimuksessa kontekstin ymmärtäminen on oleellista analyysin rakentamisen kannalta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 27).

2.1. Hiili- ja teräsyhteisöstä Euroopan talousyhteisöön

Huhtikuun 18. vuonna 1951 kuusi maata, Saksa, Ranska, Alankomaat, Luxemburg, Belgia ja Italia, allekirjoittivat niin kutsutun Pariisin sopimuksen, jonka myötä Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (ECSC) sai alkunsa. Sopimus astui voimaan vuonna 1953 ja sen tavoitteena oli poistaa hiilen ja teräksen tullit sopimuksen osapuolten väliltä, tuoda hiilen ja teräksen markkinoita koskeva regulaatio ylikansallisen komitean säädeltäväksi sekä saattaa yhteen Saksan ja Ranskan raskaan teollisuuden alat. Hiili- ja teräsyhteisön tavoite ei varsinaisesti ollut luoda Euroopalle yhteistä energiapolitiikkaa, vaan varmistaa rauha maailmansotien runtelemassa Euroopassa saattamalla Ranska ja Saksa yhteiselle kasvu-uralle. (Schubert et al. 2016, 94)

Hiili- ja teräsyhteisön aloittama integraation tie sai jatkoa vuonna 1957, kun Hiili- ja teräsyhteisön jäsenet allekirjoittivat sopimukset Euroopan talousyhteisön (EEC) ja Euroopan atomienergiayhteisön (EAC) perustamisesta. Niin kutsutut Rooman sopimukset astuivat voimaan 1. tammikuuta 1958 (Schubert et al. 2016, 95). Huolimatta varsin lupaavasta alusta, integraatio ei edennyt energia-asioissa kovinkaan nopeasti. EEC:n komissio päätti Suezin kriisin jälkeen direktiivistä, joka määräsi jokaisen jäsenmaan pitämään 65 päivän öljyreservettä, mutta edellä mainittua direktiiviä lukuun ottamatta integraatiota ei juuri tapahtunut energiaan liittyvissä kysymyksissä (Schubert et al. 2016, 97). ECSC menetti nopeasti merkitystään öljyn syrjäyttäessä kivihiilen tärkeimpänä energianlähteenä ja ECSC:n jäsenmaiden käyttämät erilaiset energianlähteiden yhdistelmät sekä toisistaan eriävät energiamarkkinoiden rakenteet johtivat intressiristiriitoihin (Langsdorf 2011, 2). Vaikka ECSC ja EAC olivat osoituksia integraatiosta energian alalla, 1960-luvulla energiapolitiikkaa tehtiin pääosin kansallisella tasolla (Langsdorf 2011, 5).

2.2. Öljykriisistä Maastrichtiin

Seuraavalla vuosikymmenellä eurooppalainen energiapolitiikka kohtasi uudenlaisia haasteita. Lokakuun 6. vuonna 1973 Egyptin ja Syyrian johtamat joukot hyökkäsivät Israeliin. Tämä niin kutsuttu Jom Kippur -sota päättyi Israelin voittoon eurooppalaisten liittolaisten ja Yhdysvaltojen tukemana (Even & Maoz 2017, 2—3; Schubert et al. 2016, 99). Sodan jälkeen arabimaista koostuvat öljynviejämaat (OPEC) pysäyttivät öljyn tuottamisen vastavetona Israelin vastaanottamalle länsimaiden tuelle (Schubert et al. 2016, 99—100). Tuohon aikaan EEC toi rajojensa ulkopuolelta 95% käyttämästään öljystä, eikä kulutusta kyetty vähentämään nopealla aikataululla (Schubert et al. 2016, 99—100). Tuotantokatkoksen takia öljyn vienti Eurooppaan keskeytyi ja öljykriisi puhkesi vuonna 1973 (Schubert et al. 2016, 99—100).

Vuosien 1973—1974 öljykriisi toimi osaltaan lähtölaukauksena eurooppalaisen energiayhteistyön lämpenemiselle. Jäsenmaat hyväksyivät EEC:n neuvoston ehdotelman uudeksi yhteisön energiastrategiaksi (Eurooppa neuvosto 1974, 1). Strategian käytännön tavoitteita määriteltiin samana vuonna julkaistussa EEC:n neuvoston Energy Goals for 1985 -päätöksessä (Langsdorf 2011, 5; Schubert et al. 2016, 99—100). Yhteisön tavoitteiksi esitettiin energiansaannin varmistaminen esimerkiksi monipuolistamalla energianlähteitä, lisäämällä ydinvoimaa sekä käyttämällä energiaa rationaalisesti ja säästeliäästi (Langsdorf 2011, 5).

EEC:n yhteisen energiapolitiikan kehitysaskeleet otettiin pääosin taloudellisten kysymysten parissa, kuten esimerkiksi EEC:n sisäisten energiamarkkinoiden valmistelussa (Langsdorf 2011, 5). Myös ymmärrys ilmastonmuutoksen vaikutuksista ympäristönsuojeluun liittyvissä kysymyksissä kasvoi Euroopassa 1980-luvulla, josta osoituksena Single European Act:in astuminen voimaan vuonna 1987. Single European Act oli ensimmäinen merkittävä sopimusuudistus EEC:n perustamissopimuksen jälkeen ja se siirsi ympäristölainsäädännön osaksi EEC:n primäärioikeutta (Langsdorf 2011, 5; Schubert et al. 2016, 104—105; Euroopan talousyhteisö 1987, 8, 12). Tämä oli iso askel EEC:n energiasektorilla, sillä se mahdollisti energiaan liittyvän lainsäädännön läpiviemisen nojaamalla ympäristönlainsäädäntöön (Schubert et al. 2016, 105).

Single European Act vahvisti myös yhdessä vuonna 1985 julkaistun komission valkoisen kirjan kanssa talousyhteisön sisämarkkinoiden luomisen yhdeksi EEC:n päätavoitteista (Euroopan komissio 1985,

4—5; Euroopan talousyhteisö 1987, 6; Schubert et al. 2016, 105). Kilpailun todettiin olevan edellytys toimiville sisämarkkinoille, joiden nähtiin turvaavan myös energian saatavuus ja energiaturvallisuus EEC:n alueella (Schubert et al. 2016, 105). Markkinoiden toimintaperiaatteiden varmistaminen jätettiin kuitenkin jäsenmaiden järjestettäväksi EEC:n sopimuksien kirjausten jäädessä lähinnä jäsenmaita ohjaaviksi ohjenuoraksi (Schubert et al. 2016, 105—106).

Vuonna 1988 komissio julkaisi työkirjan ”The Internal Market for Energy”, jossa se korosti energian toimitusvarmuuden ja sisämarkkinoiden välistä yhteyttä (Euroopan komissio 1988, 5—6). Komissio ehdotti sisämarkkinaperiaatteiden soveltamista energian alalla siten, että energia liikkuisi vapaasti, ympäristönormit tulisi harmonisoida ja monopolien syntyminen estää lailla (Euroopan komissio 1988, 18, 24). Komission ehdotti, että ensimmäisenä kilpailulle tulisi avata sähkön ja kaasun siirtomarkkinat sekä uusien investointien markkinat. Lisäksi hintojen tulisi olla läpinäkyviä (Schubert et al. 2016, 106). Komission ehdotelmät saivat nuivan vastaanoton jäsenmaiden keskuudessa. Sisämarkkinaperiaatteet ja normien harmonisointi palveli Ranskan ja Iso-Britannian kaltaisia maita, jotka tuottivat sähköä yli tarpeidensa, mutta suurin osa jäsenmaista koki komission ehdotelman olevan ristiriidassa kansallisten intressien kanssa (Schubert et al. 2016, 107). Erityisesti närää aiheutti ehdotus, jonka myötä jäsenmaiden energiayhtiöiden omistuksissa oleva energiainfrastruktuuri olisi valjastettavissa myös ulkopuolisten yhtiöiden käyttöön maksua vastaan, jolloin asiakkaat voisivat valita energiayhtiöiden välillä (Schubert et al. 2016, 107).

Seuraava suuri askel EU:n lainsäädännössä otettiin vuonna 1992. Maastrichtissa allekirjoitettu sopimus Euroopan unionista oli tärkeä monillakin tapaa. Tärkein sopimuksen tuoma muutos oli Euroopan talousyhteisö EEC:n väistyminen Euroopan unionin (EU) tieltä. Sopimus oli myös ensimmäinen laatuaan, jossa energia mainittiin primäärilainsäädännössä, vaikkakin vain hyvin yleisellä tasolla (Schubert et al. 2016, 108; Euroopan unioni 1992, 13). Komissio olisi halunnut sopimukseen erillisen energiaa käsittelevän kappaleen, mutta se torpattiin jäsenmaiden pelätessä erillisen kappaleen tuovan liikaa painoarvoa ja siirtävän energiaa koskevaa päätösvaltaa kansalliselta tasolta EU:n tasolle (Langsdorf 2011, 5—6). Erillisen energiakappaleen poisjääminen tarkoitti käytännössä sitä, että mitään varsinaisia toimia yhteisen energiapolitiikan suhteen ei sopimuksen myötä tehty.

Kaksi vuotta Maastrichtin sopimuksen jälkeen energiasuhteet nostivat jälleen päätään vuonna 1994. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeinen poliittinen epävakaus Venäjällä nosti Euroopassa huolen venäläisen maakaasun toimitusvarmuudesta (Schubert et al. 2016, 108—110). Komissio laati

neuvoston ehdotuksesta maakaasun tuotantoa ja toimitusta koskevan European Energy Charter-sopimuksen, joka allekirjoitettiin nopealla aikataululla vuonna 1991 (Schubert et al. 2016, 108—110). Sopimus oli yhteinen lausunto prinssiipeistä, jonka tarkoitus oli sitoa allekirjoittaneet maat työskentelemään uuden, multilateraalien energian kauppaa määrittelemän, sopimuksen aikaansaamiseksi. Prosessin lopputuloksena syntyi Energy Charter Treaty, joka allekirjoitettiin vuonna 1994 ja astui voimaan vuonna 1998. Sopimuksen myötä energiakauppa toimisi WTO:ssa ja GATT-sopimuksissa määriteltyjen kaupan sääntöjen mukaan (Energy Charter Treaty 1994, 12—13) Energy Charter Treatyn ovat kirjoittaneet vuoteen 2014 mennessä 52 maata. EU:n tärkeimmistä kauppakumppaneista Venäjä irtaantui sopimuksesta vuonna 2009 ja Yhdysvallat on toiminut ainoastaan tarkkailijana sopimuksessa (Schubert et al. 2016, 108—110).

Työ energiamarkkinoiden vapauttamiseksi ja yhteisen energiapolitiikan saavuttamiseksi eteni 90-luvulla vaihtelevasti. Useat komission avaukset kaatuivat jäsenmaiden eriävien intressien puristuksissa, mutta esimerkiksi vuonna 1999 voimaan astunut direktiivi kansallisten sähkömarkkinoiden avaamisesta ulkomaiselle kilpailulle oli selvä signaali aikaisempaa myönteisemmästä suhtautumisesta energiamarkkinoiden avaamista kohtaan (Schubert et al. 2016, 108—110). Vuosikymmenen suurin muutos koski kuitenkin ympäristöasioiden nousua osaksi energiapoliittista keskustelua. Ajoittain ympäristöasiat nousivat jopa eurooppalaisen energiapolitiikan integraation veturiksi (Langsdorf 2011, 5—6).

2.3. Nizzasta Lissaboniin

Vuonna 2000 Euroopan komissio julkaisi vihreän kirjan ”Towards a European Strategy for the Security of Energy Supply”. Kirjan julkaisun taustalla oli öljyn noussut markkinahinta sekä EU:n kasvanut riippuvuus tuontienergiaan, joka komission mukaan oli johtanut taloudellisiin, sosiaalisiin ja ekologisiin riskitekijöihin (Euroopan komissio 2000, 1—2). Vihreä kirja käsitteli mahdollisia toimenpiteitä energian tuontiriippuvuuden vähentämiseksi, uusiutuvien energiamuotojen ja ydinvoiman roolia tulevaisuudessa sekä EU:n toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi (Euroopan komissio 2000, 2—4). Vihreä kirja sai laajaa tukea niin jäsenmailta kuin järjestöiltäkin, mutta vihreän kirjan jälkeen EU:n energiapolitiikan kehitys seisahtui jälleen. Liikenteen päästöjä koskevaa valkoista kirjaa sekä uusiutuvaa energiaa hyödyntävää sähköntuotantoa ja biopolttoaineiden edistämistä liikenteessä koskevia direktiivejä lukuun ottamatta kehitys oli hiljaista, eikä vuonna 2003

voimaan astunut Nizzan sopimukseen juuri tuonut mitään uutta energiasektorille (Schubert et al. 2016, 115—116).

Nizzan sopimuksen tuottaman pettymyksen jälkeen toiveet energiasektorin kehittymisestä osoitettiin Convention on the Future of Europe -konferenssiin, jossa komission, jäsenmaiden ja Euroopan parlamentin oli tarkoitus pohtia EU:n politiikan uudistamista (Schubert et al. 2016, 116). Kokoontumisen seurauksena syntyi ehdotus EU:n perustuslaista, jossa EU:n energiapolitiikka oli nostettu aiempaa keskeisempään asemaan. Perustuslakiehdotus piti sisällään ehdotuksen jaetusta toimivallasta energiasektorilla sekä jo aiemmin julkilausutut tavoitteet sisäisistä energiamarkkinoista, energian toimitusvarmuudesta, energiatehokkuudesta sekä uusiutuvan energian osuuden kasvattamista kokonaisenergiankäytöstä (Schubert et al. 2016, 116; Euroopan unioni 2004, 110). Sopimus EU:n perustuslaista kuitenkin kaatui lopulta, kun vuonna 2005 Ranskassa ja Alankomaissa järjestetyissä kansanäänestyksissä enemmistö äänesti EU:n perustuslakia vastaan.

Vuosien 2006 ja 2009 Ukrainan ja Venäjän väliset kaasukiistat nostivat uusia huolia Euroopan energiaturvallisuudesta (Vahtra 2009, 162). Ennen vuosien 2006 ja 2009 kaasukiistoja Venäjä oli toimittanut maakaasua Eurooppaan 30 vuoden ajan ilman merkittäviä häiriöitä, jonka myötä EU ja Venäjän välille oli syntynyt merkittävä keskinäisriippuvuus. EU toi suuren osan käyttämästään maakaasusta Venäjältä, joka puolestaan hyötyi suuresti Eurooppaan suuntautuvasta energiakaupasta (Maltby 2013, 438; Schubert et al. 2016, 119) Venäjän Eurooppaan tulevista maakaasutoimituksista noin 80% kulki Ukrainan kautta (Schubert et al. 2016, 119). Vuonna 2005 Ukraina ja Venäjä neuvottelivat kiivaasti maakaasutoimitusten hinnoista, mutta molempia osapuolia tyydyttävää sopimusta ei saatu aikaiseksi ennen katkolla olevan maakaasusopimuksen raukeamista. Uuden sopimuksen puuttuminen johti siihen, että tammikuun 1. vuonna 2006 maakaasutoimitukset Venäjältä Eurooppaan eivät saapuneet sovitusti perille ja useat Euroopan maat raportoivat katkoksista kaasutoimituksissa (Stern 2006, 8—9). Kaasutoimitusten katkokset jatkuivat tammikuun 4. päivään asti, jonka jälkeen ne palasivat normaaleiksi Venäjän ja Ukrainan julkistaessa uuden, kaasukiistan päättäneen toimitussopimuksen (Stern 2006, 9—10). Vuoden 2006 kaasukiista ei suinkaan jäänyt viimeiseksi Ukrainan ja Venäjän väliseksi energiakriisiksi, vaan tammikuussa vuonna 2009 maakaasutoimitukset Ukrainan kautta Eurooppaan lakkasivat kokonaan (Pirani et al. 2009, 19). Vuoden 2009 kaasukriisi oli vuoden 2006 vastaavaa vakavampi, sillä kaasutoimitukset Eurooppaan olivat poikki useita päiviä johtaen erittäin vakaviin energiavajeisiin Etelä- ja Itä-Euroopassa (Pirani et al. 2009, 22—23).

Vuosien 2006 ja 2009 Ukrainan ja Venäjän väliset kaasukiistat alleviivasivat sekä EU:n riippuvuutta venäläiseen maakaasuun että Ukrainan kaltaisiin energiatoimitusten läpikulkumaihin (Bosse & Schmidt-Felzmann 2011, 479). EU:ssa nousi myös huoli mahdollisuudesta, että Venäjä käyttäisi energiatoimituksia poliittisena painostuskeinona (Casier 2011, 544–545). Kriisit osoittivat EU:n kyvyttömyyden liikuttaa energiavarantoja rajojensa sisällä alueille, jossa sitä kulloinkin eniten tarvittiin (Schubert et al. 2016, 120). Läpikulkumaiden asettamia haasteita pyrittiin kiertämään EU:n ja Venäjän välisellä vuonna 2011 käyttöön otetulla Nord Stream -kaasuputkella, mutta riippuvuutta venäläiseen energiaan kaasuputki ei luonnollisesti vähentänyt (Schubert et al. 2016, 120). Kaasukriisien myötä EU:ssa kyseenalaistettiin vahvasti Venäjän rooli luotettavana energiatoimittajana ja energiaturvallisuuteen liittyvät kysymykset nousivatkin EU:n energiapolitiikan keskiöön (Christie 2009, 17; Monaghan & Montanaro-Jankovski 2006, 11).

Epäonnistuneen perustuslakiprojektin ja ensimmäisen kaasukriisin jälkeen tammikuussa 2007 komissio laati kommunikaation ”An Energy Policy for Europe”, joka muovasi vielä tänä päivänäkin EU:n energiapolitiikan ytimen muodostavan kolmen teeman kehyksen. Nämä kolme teema ovat kestävyys, toimitusvarmuus ja kilpailukyky (Langsdorf 2011, 6—7; Euroopan komissio 2007, 3—4). Neuvosto vastasi komission asettamiin tavoitteisiin hyväksymällä komission asettamat tavoitteet, joissa EU:n tavoitteeksi asetettiin vähentää hiilidioksidipäästöjä ainakin 20% vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä ja nostaa uusiutuvien energiamuotojen osuuden 20% kokonaiskulutuksesta (Euroopan komissio 2007, 5, 22; Langsdorf 2011, 6). Lisäksi An Energy Policy for Europe sisälsi tavoitteen lisätä energiatehokkuutta, jolla tavoitellaan 20% säästöä energiankulutuksessa suhteutettuna aiempiin ennusteisiin (Euroopan komissio 2007, 11—12). Komission An Energy Policy for Europe -kommunikaatiossa muovattu EU:n energiapolitiikan ydin sai vahvistuksen muutama vuosi myöhemmin Lissabonin sopimuksen myötä (Langsdorf 2011, 6).

Lissabonin sopimusta alettiin muovata toden teolla vuonna 2007. Heinäkuussa 2007 järjestettiin hallitustenvälinen konferenssi, jossa tarkoituksena oli sopia uudesta sopimuksesta, joka päivittäisi ja järjestäisi aiemmat perussopimukset selkeämmäksi kokonaisuudeksi. Konferenssin tuloksena syntyi uusi perussopimus, jonka tavoitteena oli parantaa EU:n tehokkuutta, demokraattisuutta sekä ulkoista yhtenäisyyttä (Euroopan unioni 2007, 1—3). Tähän niin kutsuttuun Lissabonin sopimukseen kopioitiin käytännössä suoraan jo EU:n perustuslakiehdotukseen kaavailut energiasektoria koskevat julkilausumat (Schubert et al. 2016, 117). Ainoa poikkeus oli Puolan vaatima lisäys solidaarisuusklausealista, jonka myötä Euroopan energiansiirtoon tarkoitettu infrastruktuuri tulisi kytkeä paremmin yhteen (Schubert et al. 2016, 117—118). Energian siirtäminen jäsenmaasta toiseen

olisi täten helpompaa, joka puolestaan olisi olennainen osa toimivia energian sisämarkkinoita ja auttaisi Itä-Euroopan jäsenmaita vähentämään riippuvuuttaan venäläiseen energiaan (Schubert et al. 2016, 118). Lissabonin sopimuksen artikla 194 TFEU määrittelee seuraavat energiaa koskevat tavoitteet:

- a) varmistamaan energiamarkkinoiden toimivuus;
- b) varmistamaan energian toimitusvarmuus unionissa;
- c) edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä;
- d) ja edistämään energiaverkkojen yhteen liittämistä ³

Lissabonin sopimuksen suurin muutos aiempaan oli artiklan kohta (b), sillä energiansaannin ja toimitusvarmuuden varmistaminen oli aikaisemmin perinteisesti ollut jäsenmaiden sisäinen asia (Langsdorf 2011, 6). Lissabonin sopimus ei myöskään tuonut varsinaisesti uutta asetelmaa EU:n energiapolitiikan kehitykseen, sillä sisämarkkina- ja ympäristölainsäädäntö säilyivät edelleen energiapolitiikan kehittymisen pääasiallisina lähteinä (Langsdorf 2011, 6).

2.4. EU:n energiapolitiikan suuntaviivat 2020—2050

EU:n toimintatapoja myllänneen Lissabonin sopimuksen jälkeen EU:n energiapolitiikan suuntaviivoja määrittämään luotiin kaksi energiastrategiaa, jotka ohjaavat EU:n energiapoliittista päätöksentekoa. Ensimmäinen strategioista on komission vuonna 2010 julkaisema ”Energy 2020. A strategy for competitive, sustainable and secure energy”, joka asettaa EU:n energiapolitiikan tavoitteet vuodelle 2020. Strategiassa määritellään EU:n tavoitteeksi leikata kasvihuonepäästöjä 20 prosentilla sekä nostaa uusiutuvan energian osuuden 20 prosenttiin unionin kokonaisenergiankulutuksesta vuoteen 2020 mennessä (Euroopan komissio 2010, 4). Energy 2020 -strategian jälkeen vuonna 2011 julkaistiin toinen EU:n energiapolitiikan tavoitteita esittelevä

³ Euroopan unioni 2007, 134—135.

strategiapaperi ”Energy Roadmap 2050”, joka hahmottelee EU:n energiapolitiikan tavoitteita vuodelle 2050 (Euroopan komissio 2011, 2—4).

Energy 2020 -strategiassa todetaan, että EU:n aikaisemmin asettamat toimenpiteet eivät todennäköisesti ole riittäviä vuodelle 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Euroopan komissio 2010, 2—3). Energy 2020 -strategia esittelikin uusia työkaluja, joiden avulla EU:n 2020-tavoitteiden saavuttaminen olisi mahdollista. Strategiapapereiden pääasiallinen tavoite onkin asettaa EU:n energiapolitiikan suunta, jonka myötä komission on helpompi luoda EU:n yhteistä energiapolitiikkaa säätelevää lainsäädäntöä (Langsdorf 2011, 7).

Energy 2020 -strategiassa todetaan, että EU:n tulee järjestää energiamarkkinansa uudestaan ja saavuttaa asetetut ilmastotavoitteet, mutta säilyttää samalla kilpailukykynsä tulevaisuudessa. Komissio esittää strategiapaperissa viisi osa-aluetta, jotka auttavat saavuttamaan EU:n tavoitteleman 20% leikkauksen kasvihuonepäästöissä, uusiutuvien energianlähteiden osuuden nostamista 20% EU:n kokonaiskulutuksesta ja 20% prosentin parannuksen energiatehokkuudessa (Euroopan komissio 2010, 2—3). EU:n Energy 2020 -strategian viisi osa-aluetta ovat energiatehokkaan Euroopan luominen, energian sisämarkkinoiden viimeisteleminen, kuluttajien valinnanvapauden kasvattaminen energiasektorilla, Euroopan johtoaseman säilyttäminen teknologian ja innovaatioiden alueella sekä Euroopan energiamarkkinoiden ulkoisen ulottuvuuden vahvistaminen (Euroopan komissio 2010, 5—6).

Energy 2020 -strategiapaperia seurasi vuonna 2011 komission julkaisema Energy Roadmap 2050, joka alustaa EU:n energiapolitiikan tavoitteita seuraaville vuosikymmenille (Euroopan komissio 2011, 2—4; Schubert et al. 2016, 123). Tämä niin kutsuttu Energian tiekartasto 2050 asettaa EU:n tavoitteeksi kilpailukykyisen, turvallisen ja hiilineutraalin energiasysteemin vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteen saavuttamiseksi EU:n on saavutettava täysin 2020 tavoitteensa, nostettava uusiutuvan energian osuutta energiankulutuksesta, lisätä energiatehokkuutta ja lisätä yksityisiä ja julkisia investointeja energiasektorilla (Euroopan komissio 2011, 2—4; Langsdorf 2011, 7).

Energian tiekartasto 2050 asettaa EU:n tavoitteeksi 80—95% tiputuksen kasvihuonepäästöissä vuoden 1990 tasoon nähden ja antaa löyhiä suuntaviivoja, joiden kautta tavoitteen saavuttaminen on mahdollista (Euroopan komissio 2011, 2—3). Energian 2050 tiekartasto ei määrittele kovin tarkasti, että millaisia toimia asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi pitää tehdä. Tiekartaston suurin etu onkin, että komissio lausuu suoraan visionsa EU:n energiasektorin tilasta vuonna 2050: lähes

kokonaan hiilineutraali yhteiskunta, jonka energiaturvallisuus on korkealla tasolla laskeneen energian tuontiriippuvuuden takia (Langsdorf 2011, 8).

EU:n 2020 ja 2050 energiastrategiat listaavat komission energiatarvitteet ja muodostavat siten EU:n energiapolitiikan rungon seuraaville vuosikymmenille. Energiastrategiat antavat EU:n energiapolitiikan kehittämiseksi raamit, joita energia-asioissa säädettävän lainsäädännön tulee noudattaa. Strategiat asettavat verrattain kunnianhimoisia tavoitteita, joista ensimmäisenä vastaan tulevat 2020 tavoitteet. Tällä hetkellä näyttää siltä, että vuoden 2020 tavoitteista osa saavutettaisiin vuoteen 2020 mennessä. Strategiat eivät kuitenkaan määrittele kovinkaan tarkasti valittavia toimenpiteitä, joita asetettuihin energiatarvitteisiin pääseminen vaatii. Vuonna 2015 komissio lanseerasikin EU:n energiaunionin puitestategian, jossa määritellään tarkemmin toimenpiteitä EU:n 2020 ja 2050 energiastrategioiden asettamiin tavoitteisiin pääsemiseksi.

2.5. Kohti energiaunionia

Ukrainan ja Venäjän väliset kaasukriisit ja vuonna 2014 alkunsa saanut Ukrainan kriisi olivat omiaan nostattamaan keskustelua EU:n energiaturvallisuudesta, sillä Venäjän ja EU:n välisten energiatoimitusten kauttakulkumaana toimiva Ukraina on strategisesti tärkeä sekä Venäjälle että EU:lle (Szulecki et al. 2016, 552; Keay & Buchan 2015, 2). Ukrainan kriisin aiheuttama uhka EU:n energiatoimituksille sai Puolan silloisen pääministerin Donald Tuskin julkaisemaan Financial Timesissa EU:n energiaunionin nimeä kantaneen ehdotelman, jossa Tusk vaati yhteistä eurooppalaista vastausta EU:n liialliseen tuontienergiariippuvuuden ja energiahuollon asettamiin uhkiin (Tusk 2014; Austvik 2016, 372). Tusk ehdotti, että EU:n tulisi muodostaa toimielin, joka neuvottelisi ja ostaisi maakaasua Venäjältä jäsenmaiden puolesta (Tusk 2014). Tuskin mukaan EU:n toimiessa neuvottelijana sillä olisi parempi neuvottelupositio maakaasun toimituksista neuvoteltaessa yksittäisiin jäsen maihin verrattuna (Tusk 2014).

Tuskin mukaan EU:n energiapolitiikan haasteet ovat ensisijaisesti energiaturvallisuutta ja energian toimitusvarmuutta koskevia poliittisia ja taloudellisia ongelmia, ja ilmasto- ja ympäristötoimet ovat saaneet liikaa jalansijaa EU:n energiapolitiikassa vieden huomiota energiaturvallisuuden ongelmilta (Tusk 2014; Austvik 2016, 377). Tuskin energiaunioniehdotus sisälsikin kuusi kohtaa, jotka tähtäävät ensisijaisesti EU:n energiaturvallisuuden parantamiseen (Tusk 2014). Tuskin ehdotuksen

ensimmäinen kohta oli jo mainittu yhteinen eurooppalainen elin, joka neuvottelisi EU:n ulkopuolisten energiantoimittajien kanssa uusista energiasopimuksista (Tusk 2014). Toiseksi, Tusk vaati solidaarisuusmekanismien vahvistamista mahdollisten uusien kaasutoimitusten katkosten varalle (Tusk 2014). Kolmas kohta koski EU:n jäsenmaiden toisiinsa kytkevän energiainfrastruktuurin kehittämistä aina kaasuputkista liuskekaasuterminaleihin. Tuskin energiaunionin neljäs kohta vaati kaikkien eurooppalaisten fossiilisten energianvarojen hyödyntämistä, ja viides kohta puolestaan EU:n öljyn- ja maakaasun toimitusreittien monipuolistamista (Tusk 2014). Viimeisenä kohtana energiaunioniehdotuksessaan Tusk vaati Itä-Euroopan energiaturvallisuuden parantamista. (Financial Times 2014; Szulecki et al. 2016, 552)

Tuskin ehdotus EU:n energiaunionista sai tukea varsinkin Itä-Euroopan jäsenmailta, jotka ovat erittäin riippuvaisia venäläisestä energiasta (Austvik 2016, 377). Tuskin ehdotus maalasi varsin synkkää kuvaa etenkin Itä-Euroopan energiariippuvuudesta, minkä kautta Tusk perusteli toimitusvarmuutta ja energiaturvallisuutta parantavien toimenpiteiden välttämättömyyttä ja ensisijaisuutta ilmasto- ja ympäristötoimiin verrattuna (Tusk 2014). Austvikin mukaan Tuskin ehdotelmasta on havaittavissa turvallistamisen retoriikkaa, jonka kautta Tusk pyrkii nostamaan EU:n toimitusvarmuuden turvallisuuskysymykseksi (Austvik 2016, 380). Austvikin mukaan Tuskin käsitys EU:n energiapolitiikan kehittämisen suhteen on selkeästi poliittiseen realismiin pohjautuva tulkinta, joka korostaa EU:n ja Venäjän välistä vastakkainasettelua (Austvik 2016, 380). Austvik ei ota artikkelissaan kantaa siihen, onko myös komission energiaunionia koskevista ehdotuksista löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa.

Tuskin ehdotus noteerattiin varsin laajasti ja muun muassa silloinen Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja Herman Van Rompuy tuki Tuskin ehdotusta EU:n energiaunionista (Szulecki et al. 2016, 552). Myös EU:n komissio julkaisi 28. toukokuuta kommunikation, joka sisälsi hyvin samankaltaisia ajatuksia Tuskin energiaunioniehdotuksen kanssa aina solidaarisuusmekanismista EU:n sisäisen energiantuotannon lisäämiseen (Euroopan komissio 2014a, 3–4). Myös lukuisat jäsenmaat julkaisivat omia kansallisia intressejään heijastavia kannanottoja, jonka jälkeen tuolloin vielä uuden komission tuleva puheenjohtaja Jean-Claude Juncker nosti yhdeksi uuden komission tärkeimmistä tavoitteista EU:n energiapolitiikan uudelleenjärjestämisen (Juncker 2014a,1; Szulecki et al. 2016, 552). Junckerin avaus EU:n energiapolitiikan uudelleenjärjestämisestä sai nimekseen Tuskin ehdotuksesta tutun energiaunionin. Junckerin ajatukset energiaunionista olivat monilta osin samoja kuin Tuskillla, mutta Puolan silloisen pääministerin ehdotuksesta poiketen Junckerin

komission ehdotus energiaunionista sisälsi toimia myös energiatehokkuuden lisäämiseksi ja uusiutuvan energian hyödyntämiseksi EU:n alueella (Juncker 2014a,1; Szulecki et al. 2016, 552).

Junckerin komissio julkaisi lopulta 25.2.2015 lopullisen ehdotuksensa EU:n energiaunionin puitestrategiaksi. Komission julkaisema puitestrategia jakaa samoja tavoitteita Donald Tuskin alkuperäisen energiaunioniehdotuksen kanssa, mutta Tuskin ehdotelmasta poiketen komission helmikuussa 2015 julkaisema puitestrategia nojaa vahvasti EU:n 2020—2050 energiatavoitteisiin (Euroopan komissio 2015, 2—4; Szulecki et al. 2016, 552—553). Komission julkaisema energiaunionin puitestrategia keskittyy viiteen komission nimeämään ulottuvuuteen:

- Energiaturvallisuus, solidaarisuus ja luottamus;
- Täysin yhdentyneet EU:n energiamarkkinat;
- Energiatehokkuus hillitsemässä kysyntää;
- Vähähiiliseen talouteen siirtyminen, ja
- Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky⁴

Komission julkaisema energiaunionin puitestrategia ehdottaa jäsenmaiden keskinäiseen riippuvuuteen pohjautuvaa energiaunionia, joka perustuu energian vapaaseen liikkuvuuteen, vähähiiliseen talouteen sekä kansalaisten vapauten valita käyttämänsä energiamuoto ja energiantoimittaja (Euroopan komissio 2015, 2—3; Szulecki et al. 2016, 553). Komission energiaunionin puitestrategia jakaa Tuskin huolen energian toimitusreittien monipuolistamisesta, mutta Tuskin ehdotuksesta poiketen komissio haluaa ensisijaisesti korvata fossiilisia polttoaineita uusiutuvalla energialla ja siten parantaa EU:n omavaraisuutta energian suhteen (Euroopan komissio 2015, 2—3). Komissio mainitsee puitestrategiassa myös energian toimitusreittien monipuolistamisen, mutta Tuskin ehdotuksesta poiketen se ei ole prioriteetti energiaunionin puitestrategiassa. Toisin kuin Tusk, komission ehdotus siis nostaa vähähiiliseen talouteen siirtymisen ja muut ilmastotoimet osaksi energiaunionin toimenpiteitä (Euroopan komissio 2015, 2—3).

⁴ - Energy security, solidarity and trust;
- A fully integrated European energy market;
- Energy efficiency contributing to moderation of demand;
- Decarbonising the economy, and
- Research, Innovation and Competitiveness
(Euroopan komissio 2015, 4).

Komissio energiaunioniehdotus oli sysäys kohti koherentimpaa EU:n energiapolitiikkaa. Komissio listaa energiaunionin puitestrategiassa 15 toimenpidettä, joiden avulla puitestrategiassa asetetut tavoitteet ovat saavutettavissa (Euroopan komissio 2015, 19—21). Mainittujen 15 toimenpiteen myötä komission tavoitteena on luoda toimivat ja kilpailukykyiset energian sisämarkkinat, varma ja toimiva energiahuolto sekä hiilineutraali ja kilpailukykyinen talous (Euroopan komissio 2015, 2—3). Energiaunionin myötä EU:sta on myös määrä tulla edelläkävijä uusiutuvan energian saralla (Euroopan komissio 2015, 2—3).

Komission mukaan energiaunionin tavoite on tarjota Euroopalle ja sen kansalaisille kohtuuhintaista, varmaa ja kestävä energiaa (Euroopan komissio 2015, 2—3). Komissiolle energiaunionin puitestrategia on tärkeä avaus jo senkin takia, että energiaunionin kehitys tarjoaa mahdollisuuden päästä eteenpäin pitkään tavoitteena olleen EU:n energiamarkkinoiden regulaation suhteen (Fischer & Geden 2015, 4). Sitomalla jäsenmaat strategian tasolla ainakin näennäisesti yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen komissio saa mahdollisuuden kehittää EU:n energiapolitiikkaa kohti yhteistä, unionin laajuista energiapolitiikkaa (Keay & Buchan 2015, 3).

Energiaunionin puitestrategia ei kuitenkaan sinällään määritä selkeästi EU:n energiapolitiikan uutta suuntaa. Marco Siddi huomauttaa energiaunionia käsittelevässä artikkelissaan, että energiaunionin puitestrategia jättää monia asioita auki ja on osin jopa ristiriitainen (Siddi 2016, 141). On totta, että energiaunionin puitestrategiasta heijastuu jäsenmaiden ja komission toisistaan poikkeavat intressit. Tästä hyvänä esimerkkinä on puitestrategiasta löytyvä ristiriita, jossa yhtäältä peräänkuulutetaan maakaasun toimitusreittien monipuolistamista ja luvataan turvata maakaasun ostaminen ulkopuolisilta energiantoimittajilta, mutta toisaalta alleviivataan uusiutuvan energian roolia EU:n energiaturvallisuuden parantamisessa (Siddi 2016, 141). Energiaunionin puitestrategiassa turvataan siis sekä maakaasun käyttäminen ja ostaminen tulevaisuudessa että painotetaan uusiutuvien energianlähteiden roolia energiaturvallisuuden parantamisessa. Puitestrategia ei myöskään määritä minkäänlaista hierarkiaa asetettujen tavoitteiden välillä. Tämä on Siddin mukaan osoitus siitä, että energiaunionin puitestrategia on jätetty tarkoituksella varsin tulkinnanvaraiseksi ja energiaunionin suunta on siten jätetty avoimeksi tulevalle keskustelulle (Siddi 2016, 141).

Austvik puolestaan esittää energiaunionia ja maakaasun toimitusvarmuutta käsittelevässä artikkelissaan (2016), että energian sisämarkkinoiden luominen edellyttää realistista lähestymistapaa energianlähteiden monipuolistamiseen (Austvik 2016, 380—381). Tämä johtuu Austvikin mukaan siitä, että Keski- ja Itä-Euroopan jäsenmaat ovat kasvattaneet vaikutusvaltaansa unionin

energiakysymyksissä, ja kyseiset jäsenmaat peräänkuuluttavat vahvasti nimenomaan energiaturvallisuuteen ja energian tuontiriippuvuuteen liittyviä kysymyksiä (Austvik 2016, 380—381). Tämä saattaa olla yksi syy siihen, että energiaunionin puitestrategiaan on jätetty Siddin mainitsemaa liikkumavaraa.

EU:n energiaunionia on kehitetty pala palalta puitestrategian julkaisemisen jälkeen. Eurooppa-neuvosto sopi ensimmäisistä toimista energiaunionin kehittämiseksi maaliskuussa 2015 ja Euroopan unionin neuvoston energiaunionin puitestrategiaa koskevat päätösehdotelmat hyväksyttiin Liikenne, televiestintä- ja energianeuvostossa 8.6.2015 (Eurooppa-neuvosto 2015, 2—3; Euroopan unionin neuvosto 2015d, 6). Tämän jälkeen komissio on laatinut vuosittain energiaunionin tilaa kuvaavat State of the Energy Union -raportit, jotka listaavat energiaunionin rakentamiseksi tehtyjä uudistuksia. Esimerkkejä viimeaikaisista energiaunionia koskevista päätöksistä ovat lokakuussa 2017 voimaan astunut asetus kaasun saannin turvaamisesta sekä viimeisin energiaunionia koskeva päätös vuoden 2018 kesäkuulta, kun EU:n neuvosto ja EU:n parlamentti pääsivät yhteisymmärrykseen energiaunionin hallintoa määrittelevästä hallintoasetuksesta (Euroopan unionin neuvosto 2017; Euroopan unionin neuvosto 2018).

Kaiken kaikkiaan EU:n energiaunioni on mielenkiintoinen ja viimeaikaisin EU:n energiapolitiikkaa muokkaavista strategioista, jonka vaikutukset saattavat olla kauaskantoisia. Kuten jo johdannossa mainitsin, komissio on aikaisemmin pyrkinyt turvallistamisen retoriikan kautta nostamaan energiapoliittisia tavoitteitansa korkeimmalle politiikan tasolle, jotta sen ajamat uudistukset käsiteltäisiin turvallisuuskysymyksinä (ks. Naturski & Surrallés 2008). Naturskin ja Surrallésin mukaan turvallisuusdiskurssien luominen on poliittisesti latautunut teko, koska se pitää sisällään myös suojelua ansaitsevien kohteiden määrittelyn (Naturski & Surrallés 2008, 74). EU:n kontekstissa turvallistamisella on ollut myös toisenlainen poliittinen agenda, sillä Surrallésin ja Naturskin mukaan EU:n integraatio on ottanut onnistuneiden turvallistamistekojen myötä askeleita eteenpäin esimerkiksi turvallisuuden ja yksilönvapauksien alueilla (Naturski & Surrallés 2008, 74—75).

Turvallistamista sisältävillä diskursseilla on varmasti oma vaikutuksensa integraatiokehityksen syvenemisessä, mutta suoria linjoja syventyvän integraation ja onnistuneen turvallistamisen välille on vaikea vetää. Turvallistamisen diskurssit ovat kuitenkin yksi väylä kehystää kysymyksiä siten, että uudenlaiset toimenpiteet ongelmien ratkaisemiseksi näyttävät välttämättömiltä. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista analysoida, onko komission energiaunionia koskevista diskursseista löydettävissä

turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Seuraavassa osiossa esittelen tarkemmin tutkielman turvallisuustutkimuksen tutkimusperinnettä, Kööpenhaminan koulukuntaa ja turvallistamisen teoriaa.

3. Turvallisuus sosiaalisena konstruktiona

Tämä tutkielma asettuu vahvasti turvallisuustutkimuksen tutkimusperinteeseen. Valtio, suvereniteetti ja sotilaallinen turvallisuus ovat olleet kansainvälisen politiikan tutkimuksen keskiössä koko tieteenalan olemassaolon ajan, eikä keskustelu turvallisuudesta ole osoittanut laantumisen merkkejä vielä 2010—luvullakaan. Turvallisuuden käsite ja turvallisuuden perimmäinen luonne ovat askarruttaneet turvallisuuden tutkijoita aina toisesta maailmansodasta lähtien, mutta etenkin kylmän sodan päättyminen 1990—luvun alussa asetti perinteisiin nojanneen turvallisuustutkimuksen uusien haasteiden eteen (Buzan et al. 1998, 1—2).

Tässä tutkielmassa sovelletaan Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoriaa, joka pyrkii osaltaan irrottautumaan perinteisestä objektiivisen turvallisuustutkimuksen perinteestä. Tässä kappaleessa käyn läpi turvallisuustutkimuksen historiaa kansainvälisen politiikan tieteenalalle ominaisten debattien kautta, jonka jälkeen esittelen tarkemmin Kööpenhaminan koulukuntaa. Kappaleen lopussa esittelen Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian ja valaisen hieman siitä, miten turvallistamisen teoriaa sovelletaan tässä tutkielmassa. Pyrin myös hahmottamaan tieteenalalla käytyä keskustelua turvallistamisen teoriasta nostamalla esiin turvallistamisen teorian osakseen saamaa kritiikkiä.

3.1. Turvallisuustutkimuksesta

Kuten jo mainittua, turvallisuus on ollut kansainvälisen politiikan tutkimuksen keskiössä aina tieteenalan syntyhetkistä asti. Turvallisuustutkimusta pidetäänkin eittämättä yhtenä tärkeimmistä kansainvälisen politiikan alakategorioista, jonka kulta-aika osuu yleisen käsityksen mukaan 1950—1960-luvuille (Baldwin 1995, 123) Kulta-aikana tieteenalan tutkijoilla oli hyvät suhteet länsimaiden päämiehiin ja virkamieseliittiin, jonka myötä kylmän sodan aikana turvallisuustutkimuksen keskiössä oli poliittiseen realismiin pohjautuva strateginen ajattelu sekä USA:n ja Neuvostoliiton välisen ydinasejännitteen luoman turvallisuudilemman analysointi (Baldwin 1995, 123; Krause & Williams

1996, 246, 231—232). Myös status quo ja erityisesti sen säilyttäminen kansainvälisen järjestelmän ylläpitämisessä nähtiin turvallisuustutkimuksen tehtävänä (Williams 2008, 3). Turvallisuustutkimuksen yksikkönä oli realismille ominaisesti valtio, eikä muiden toimijoiden roolia turvallisuuden kehyksessä tunnistettu turvallisuustutkimuksen valtavirrassa lainkaan (Walt 1991, 215; Williams 2008, 3—4). Kylmän sodan aikana turvallisuuden ajateltiin olevan objektiivisesti analysoitavissa oleva todellisuus, minkä vuoksi turvallisuustutkimuksen tulisi tuottaa relevanttia tietoa valtioiden päämiesten hyödynnettäväksi (Williams 2008, 3—4).

Kylmän sodan aikaisen turvallisuustutkimuksen valtavirrasta poikkeavia näkemyksiä turvallisuudesta esiintyi esimerkiksi rauhantutkimuksen ja kehitysmaatutkimuksen piirissä, mutta ensimmäinen turvallisuustutkimuksen valtavirran sisältä noussut varsin radikaali muutos tapahtui Barry Buzanin *People, States and Fear* –teoksen myötä vuonna 1983 (Williams 2008, 3). Kirjassaan Buzan argumentoi, että turvallisuus ja turvallisuushat eivät koske ainoastaan valtiotoimijoita, vaan turvallisuushkia ja turvallisuutta esiintyy myös muiden kansainvälisen politiikan toimijoiden toimintaympäristöissä (Buzan 1983, 1—3). Tämän vuoksi turvallisuus ei myöskään liity ainoastaan valtion suvereniteettiin ja sotilaalliseen turvallisuuteen, vaan turvallisuushkia ilmenee myös muilla kansainvälisten suhteiden sektoreilla (Buzan 1983, 10—11).

Buzanin varsin vaikutusvaltaisten ajatusten jälkeen keskustelu turvallisuustutkimuksen sisällä on kiihtynyt. Keskusteluun turvallisuuden perusluonteesta kuuluvat esimerkiksi kysymykset siitä, mitä turvallisuus on, kenelle turvallisuus on tarkoitettu, mikä määritellään turvallisuushaksi ja miten turvallisuus voidaan saavuttaa (Williams 2008, 6—8, 9). Viime aikaista turvallisuustutkimuksen kehitystä voidaan hahmottaa turvallisuuden konseptin kehitykseen liittyvien debattien kautta. Yksi tunnetuimmista turvallisuuskäsityksen luonnetta koskevista debateista on muodostunut niin kutsutun traditionalistisen turvallisuuskäsityksen kannattajien ja laajempaa turvallisuuskäsitystä ajavien tutkijoiden välille (Buzan et al. 1998, 1—2).

Traditionalistisen turvallisuuskäsityksen omaavat tutkijat kannattavat niin sanottua perinteistä ja suppeaa turvallisuuskäsitystä, jonka mukaan turvallisuuden konsepti liittyy tiukasti sotilaalliseen turvallisuuteen sekä valtion suvereniteettia uhkaavien ulkoisten ongelmien hahmottamiseen (Buzan & Hansen 2009, 28; Buzan et al. 1998, 2—3). Turvallisuustutkimuksen keskiössä tulisi traditionalistien mielestä olla valtio, koska turvallisuus liittyy nimenomaan valtiota kohtaavien sotilaallisten uhkien minimoimiseen (Buzan et al. 1998, 2—3). Valtiokeskeisyyden lisäksi

positivistinen tutkimusote on tunnusomaista traditionalistiselle turvallisuustutkimukselle (Booth 1997, 111)

Traditionalistista turvallisuuskäsitystä on noussut haastamaan laajempi turvallisuuskäsitys, jonka mukaan turvallisuuskysymyksiä on mielekästä tutkia myös sodan ja valtion turvallisuuden ulkopuolella. Laajempi turvallisuuskäsitys nostaa tutkimuksen keskiöön valtioiden lisäksi muita tutkimuskohteita, kuten ympäristöön, yhteiskuntaan ja taloudelliseen kehitykseen liittyviä uhkia (Buzan et al. 1998, 2). Traditionalistista turvallisuuskäsitystä haastavat teoreetikot omaavat usein myös ontologialtaan reflektioivamman otteen turvallisuuteen (Stritzel 2007, 357).

Debatti kapean ja laajan turvallisuuskäsityksen välillä sai alkunsa kylmän sodan aikana, kun turvallisuustutkimus alkoi keskittyä lähes täysin idän ja lännen välisen sotilaallisen konfliktin mahdollisuuteen ja ydinsodan luomiin uhkakuihin (Buzan et al. 1998, 2). Taloudellisten ongelmien nousminen 1970-luvulla nostatti joidenkin teoreetikoiden piirissä huolen turvallisuustutkimuksen alati kapenevasta kärjestä, ja keskustelu turvallisuuskäsityksen laajentamisesta sotilaallisen turvallisuuden ulkopuolelle otti tuulta alleen (Buzan et al. 1998, 2). Traditionalistit vastustivat turvallisuuden käsitteen laajentamista vedoten eritoten siihen, että turvallisuuskäsityksen laajentaminen hajottaisi turvallisuuden käsitteen yhtenäisyyden ja vaarantaisi turvallisuustutkimuksen johdonmukaisuuden (Buzan et al. 1998, 1–2). Buzanin, Wæverin ja de Wilden mukaan tämä heijasti yleistä huolta siitä, että ei-sotilaallisten ongelmien nostaminen turvallisuusuhkien piiriin olisi omiaan vaarantamaan tieteenalalla vallitsevia käytänteitä ja ravistelemaan vallitsevia valtasuhteita (Buzan et al. 1998, 2).

Kun kylmän sodan aikainen lännen ja idän sotilaallisen konfliktin uhka hälveni, turvallisuustutkimuksen ala löysi itsensä uudesta tilanteesta — koko tieteenalaa määritellyt kylmän sodan aikainen idän ja lännen välisen sotilaallisen konfliktin mahdollisuuden hälveneminen vaaransi tieteenalan saaman rahoituksen (Buzan et al. 1998, 3). Samaan aikaan turvallisuuskäsityksen laajentamista kannattavien tahojen paine turvallisuustutkimuksen tieteenalan uudistamiseksi koveni (Buzan et al. 1998, 3). Traditionalistit peräänkuuluttivat edelleen sotilaallisten turvallisuusuhkien roolia turvallisuustutkimuksen keskiössä, mutta yhä useampi heistä oli valmis luopumaan ehdottomasta valtiokeskeisyydestä. Chipman on argumentoinut, että kyseessä oli turvallisuustutkimuksen paluu ajatukseen turvallisuudesta subjektiivisena kokemuksena kylmän sodan aikaisen objektiivisuuden pyrkivän tutkimussuuntauksen jälkeen (Chipman 1992, 128–129). Kylmä sota ja alituinen ydinsodan uhka aiheuttivat turvallisuustutkimuksessa turvallisuuskäsityksen

voimakkaan kapenemisen. Kylmän sodan loputtua traditionalistit myönsivät muidenkin kuin valtiotoimijoiden relevanttiuden turvallisuustutkimuksen alalla, mutta turvallisuustutkimus haluttiin edelleen pitää tiukasti voimankäyttöön liittyvien uhkien piirissä (Buzan et al. 1998, 3).

3.2. Kööpenhaminan koulukunta

Yksi turvallisuustutkimuksen alalla käytyihin debatteihin osallistuneista tahoista on niin kutsuttu Kööpenhaminan koulukunta, jonka ytimen muodostavat Ole Wæver ja Barry Buzan (Jackson 2006, 300; Emmers 2009, 131). Wæver ja Buzan ovat pyrkineet irtaantumaan traditionalistien ja turvallisuuskäsitteen laajentajien välisestä kädenväännöstä pureutumalla turvallisuuden sisäiseen luonteeseen. Wæverin ja Buzanin mukaan turvallisuus muodostuu puheaktin myötä, joka on käsitteenä peräisin kieliteorian puolelta (Buzan et al. 1998, 26). Puheaktiteorian mukaan tietyt lausumat eivät ainoastaan kuvaile olemassa olevaa todellisuutta, vaan ne ovat luonteeltaan performatiivisia. Tämä tarkoittaa sitä, että sanomalla jonkin tietyn asian puhuja rakentaa todellisuutta joko tietoisesti tai tiedostamattaan (Balzacq 2005, 175; Balzacq 2011, 1). Kööpenhaminan koulukunta onkin ammentanut puheaktiteorian filosofisista lähtökohdista, sillä koulukunnan mukaan turvallisuus muodostuu silloin, kun se puhutaan olevaksi (Wæver 1995, 55; Stritzel 2007, 360).

Traditionalistisesta turvallisuuskäsityksestä poiketen Kööpenhaminan koulukunta ei näe turvallisuutta objektiivisena tai subjektiivisena asiana; turvallisuus ei määrity subjektiivisten kokemusten perusteella, eikä esimerkiksi turvallisuusuuhkia ole mielekästä pyrkiä määrittelemään objektiivisesti. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallisuus muodostuu intersubjektiivisesti eri toimijoiden välisessä kanssakäymisessä, joka osaltaan liittyy Kööpenhaminan koulukunnan sosiaalisen konstruktivismiin tutkimusperinteeseen. (Wæver 1995, 51; Balzacq 2011, 1, 3)

Kööpenhaminan koulukunnan istuminen konstruktivistiseen tutkimusperinteeseen ei ole kuitenkaan yksiselitteinen asia. Michael C. Williams huomauttaa, että vaikka Kööpenhaminan koulukunta korostaa intersubjektiivisuutta turvallisuuden muodostumisessa ja siten seisoo osaltaan vahvasti konstruktivistisen tutkimusperinteen riveissä, on koulukunnan perimmäisissä ajatusmalleissa myös realistiselle tutkimusperinteelle ominaisia palasia (Williams 2003, 514—515). Williamsin mukaan Kööpenhaminan koulukunnan ymmärrys turvallisuuden muodostumisesta perustuu eksistentiaalisen uhan ja normaaleista käytänteistä poikkeavien toimenpiteiden antamaan legitimitettiin (Williams

2003, 515). Eksistentiaalinen uhka ja hätätoimet puolestaan tukeutuvat termeinä vihanpitoon, päätöksentekoon sekä hätään, jotka ovat tyypillisiä esimerkiksi Carl Schmittin tavassa ymmärtää poliittista järjestystä (Williams 2003, 515).

Kööpenhaminan koulukunta sijoittuu kuitenkin laajemman turvallisuuskäsityksen piiriin siinä mielessä, että ajatus turvallisuudesta intersubjektiivisesti muodostuvana todellisuutena tunnistaa perinteisten sotilaallisten turvallisuushkien lisäksi muillakin sektoreilla esiintyviä turvallisuushkia (Buzan et al. 1998, 4). Tätä väitettä tukee Kööpenhaminan koulukunnan käyttämä sektorijako, jonka myötä kansainväliset suhteet jaetaan viiteen sektoriin. Buzanin, Jonesin ja Littlen mukaan nämä sektorit ovat ikään kuin erilaisia linsejä, joiden kautta tarkasteltuna kansainvälisen systeemin eri aspektit korostuvat valitun sektorin mukaisesti (Buzan et al. 1993, 30—31). Kööpenhaminan koulukunnan määrittelemät sektorit ovat sotilaallinen sektori, ympäristösektori, yhteiskunnallinen sektori, poliittinen sektori sekä taloudellinen sektori (Buzan et al. 1998, 7).

Eri sektoreilla turvallisuus ja uhat näyttäytyvät omanlaisinaan. Sotilaallisella sektorilla turvallisuus liittyy perinteiseen sotilaalliseen turvallisuuteen, kun taas ympäristösektorilla turvallisuusuhat ovat kytköksissä ympäristöongelmien mukanaan tuomiin uhkiin (Buzan et al. 1998, 7). Sektorijako osoittaa, että Kööpenhaminan koulukunta on osaltaan omaksunut laajemman turvallisuuskäsityksen, jossa selviytymisen logiikkaa on siirretty traditionalistien vaalimalta sotilaallisen turvallisuuden sektorilta myös muille kansainvälisten suhteiden sektoreille (Emmers 2009, 132). Tätä Kööpenhaminan koulukunnan sektorijakoa käsittelen tarkemmin myöhemmin tässä osiossa.

Kööpenhaminan koulukunta ei pyri ainoastaan laajentamaan traditionalistista turvallisuuskäsitystä koskemaan muitakin kuin sotilaallisia uhkia. Koulukunta pyrkii rakentamaan uudenlaisen tutkimuskehityksen, jonka avulla on mahdollista tutkia niitä sosiaalisia ja kielellisiä käytänteitä, joiden kautta turvallisuusuhat rakentuvat (Buzan et al. 1998, 25). Kööpenhaminan koulukunta haluaa suunnata turvallisuustutkimusta kohti turvallisuuden ja turvallisuushkien muodostumisen taustalla vaikuttavan sisäisen dynamiikan tutkimusta, ja näin pyrkiä eteenpäin traditionalistien ja turvallisuuskäsityksen laajentajien välisestä debatista (Buzan et al. 1998, 4—5). Tätä turvallisuuden ja turvallisuushkien kielellisen muotoutumisen prosessia Kööpenhaminan koulukunta kutsuu turvallistamiseksi ja prosessia selittävää teoriaa turvallistamisen teoriaksi.

3.3. Turvallistamisen teoria

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan asia tai ongelma voi liikkua kuvitteellisella spektrillä, jonka vasemmassa päässä on epäpoliittinen, keskellä politisoitu ja oikeassa päässä turvallistettu. Tällä spektrillä epäpoliittinen tarkoittaa ongelman käsittelyn tapahtuvan politiikan ulkopuolella. Ongelman politisoituminen puolestaan tarkoittaa ongelman nousseen osaksi julkista keskustelua, jolloin ongelman ratkaiseminen tapahtuu joko valtiotasolla tai kansainvälisellä tasolla. Mikäli ongelma tai asia kuitenkin esitetään uhkana, joka toteutuessaan uhkaa jonkin tietyn asian tai subjektin olemassaoloa ja siten vaatii erityisiä toimia ja päätöksentekoa korkeimmalla tasolla, on ongelmaa pyritty Kööpenhaminan koulukunnan termein *turvallistamaan*. Turvallistaminen voidaankin nähdä äärimmäisenä versiona jonkin tietyn asian politisoinnista. (Buzan et al. 1998, 23–25)

Turvallistamisen teoria on yksi eniten huomiota saaneista kylmän sodan jälkeen ilmaantuneista uusista avauksista turvallisuustutkimuksen alalla. Kuten todettua, turvallistamisen teoria pyrkii vastaamaan kysymykseen siitä, mitä turvallisuus on ja miten se muodostuu (Buzan et al. 1998, 23–24). Buzan, Wæver ja de Wilde lähtevät etsimään vastausta kysymykseen perinteisestä sotilaallispoliittisesta turvallisuuskäsityksestä; turvallisuus on lopulta vahvasti kytköksissä selviytymiseen (Buzan et al. 1998, 21). Uhat ja uhkakuvat ovat perinteisesti määrittäneet turvallisuutta siten, että uhkien ilmaantuessa toimijan turvallisuus ja ääritapauksessa koko olemassaolo vaarantuu. Toisaalta uhkien väistyessä turvallisuustilanne kohentuu. Kööpenhaminan koulukunta ei kuitenkaan näe turvallisuutta objektiivisena totuutena, vaan intersubjektiivisesti muodostuvana (Wæver 1995, 51; Balzacq 2011, 1, 3). Turvallisuus muodostuu Kööpenhaminan koulukunnan mukaan intersubjektiivisesti turvallistamisen prosessissa, jota turvallistamisen teoria pyrkii hahmottamaan. Esittelen turvallistamisen käsitteitä seuraavassa kappaleessa, mutta kuvaan jo nyt lyhyesti turvallistamisen ydinprosessin teoriaosuuden seuraamista helpottamaan.

Kööpenhaminan Koulukunnan mukaan jostakin asiasta tai ilmiöstä tulee turvallisuusuhka niin kutsutun turvallistamisteon myötä, jossa *turvallistaja* kuvaa puheaktin⁵ kautta turvallistamisen *viitekohteen* eksistentiaalisesti uhatuksi (Buzan et al. 1998, 21, 24–25) Turvallistamisen prosessi on kuitenkin onnistunut vasta silloin, kun turvallistamisen kannalta relevantti *kohdeyleisö* hyväksyy puheaktin kautta luodun diskurssin, jossa viitekohde esitetään eksistentiaalisesti uhattuna (Buzan et

⁵ Puheaktia käsitellään tarkemmin sivuilla 27–29.

al. 1998, 24—25) Turvallistamisen puheaktiin sisältyy myös ajatus siitä, että uhkien torjuminen hinnalla millä hyvänsä on välttämätöntä uhattuna olevan tahon selviytymisen takaamiseksi (Buzan et al. 1998, 21, 24—25). Turvallistaja yrittääkin saada kohdeyleisön uskomaan, että normaaleista poliittisista käytänteistä poikkeavat toimenpiteet ovat välttämättömiä viitekohteen selviytymisen kannalta (Buzan et al. 1998, 21, 24—25) Turvallistamisen tarkoituksena onkin luoda diskurssi, jossa jokin ongelma puetaan turvallisuuskysymykseksi, jolloin se nousee poliittisen päätöksenteon prioriteetiksi. Kun jokin asia nähdään turvallisuusuhkana, ollaan sen taklaamiseksi yleensä valmiita käyttämään poikkeuksellisia keinoja. Ennen kuin pureudun syvemmin turvallistamisen prosessiin, on hyvä käydä läpi turvallistamisen teorian käsitteet.

3.3.1. Turvallistamisen käsitteitä

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessi pitää sisällään kolme erilaista vaikuttavaa tekijää. Toimijat ovat turvallistamisen **viitekohde**, **turvallistaja** sekä **funktionaaliset toimijat** (Buzan et al. 1998, 36). Näiden toimijoiden lisäksi Kööpenhaminan koulukunta puhuu **turvallistamisen kohdeyleisöstä**. Kohdeyleisöllä tarkoitetaan niitä tahoja, kenelle turvallistaja yrittää turvallisuusuhkan olemassaoloa perustella ja siten saada kohdeyleisöltä hyväksynnän normaaleista käytänteistä poikkeaville keinoille (Buzan et al. 1998, 25). Kaikilla neljällä toimijalla tai taholla on oma roolinsa turvallistamisen prosessissa, joten toimijoiden tarkempi tarkastelu on tutkimuksen kannalta perusteltua.

Turvallistamisen viitekohde. Turvallistamisen viitekohteella tarkoitetaan asiaa, ilmiötä tai subjektia, jonka nähdään olevan eksistentiaalisesti uhattuna. Turvallistamisen kohteilla nähdään olevan vahva legitimizeetti selviytymiseen, jonka vuoksi niiden olemassaolo pyritään turvaamaan keinolla millä hyvänsä. Turvallistamisen kohteilla nähdään olevan legitimizeetti selviytymiseen. Perinteisesti turvallistamisen kohde on ollut valtio tai kansakunta, mutta Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallisuusuhkia ilmenee muillakin kuin perinteisellä sotilaallisella sektorilla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että turvallistajat voivat yrittää luoda käytännössä mistä tahansa asiasta, subjektista tai ilmiöstä turvallistamisen viitekohteen, jonka esitetään olevan eksistentiaalisesti uhattuna. (Buzan et. al 1998, 36)

Käytäntö on osoittanut, että tietyt vallitsevat piirteet vaikuttavat turvallistamisen prosessin onnistumiseen ja siten tietynlaiset turvallistamisen kohteet ovat toisia parempia. Mikäli turvallistamisen viitekohde on pieni kollektiivi tai yleisesti tunteita herättämätön asia, on

todennäköistä, että turvallistamisen yleisö ei noteeraa turvallistajan huolta viitekohteen selviytymisestä. Toisaalta kansainvälisen systeemin tasolla on kylmän sodan aikana pyritty turvallistamaan jopa ihmiskuntaa, mutta liian suuren viitekohteen on myös huomattu olevan ongelmallinen. (Buzan et al. 1998, 36).

Turvallistamisen viitekohteella on oltava legitimizeetti selviytymiseen. Tämän saavuttaminen vaatii yleisen hyväksynnän selviytymiselle, joten turvallisuus ei tässäkään mielessä ole subjektiivista (Buzan et al. 1998, 39). Turvallisuudella on sosiaalisesti määritellyt rajat, joiden puitteissa myös turvallistaminen on mahdollista tapahtua. Nämä rajat voivat kuitenkin muuttua ajasta ja paikasta riippuen (Buzan et al. 1998, 39). Näyttääkin siltä, että parhaiten ovat onnistuneet sellaiset turvallistamisyritykset, joissa viitekohde on ollut keskikokoinen ja helposti samaistuttavissa oleva kohde, jolloin legitimizeetti selviytymiselle on ollut helpompi saavuttaa (Buzan et al. 1998, 36—37). Tällaisia viitekohteita ovat olleet esimerkiksi valtiot, joiden kohdalla turvallistamisen kohdeyleisön on ollut helpompaa samaistua uhattuna olevan viitekohteeseen (Buzan et al. 1998, 36—37).

Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoria on saanut osakseen kritiikkiä valtion edelleen niin keskeisestä asemasta. Esimerkiksi Michael C. Williams huomauttaa, että turvallistamisen teorian taustaolettamuksissa on löydettävissä realistiselle tutkimusperinteelle ominaisia palasia (Williams 2003, 514—515). Samalla kun koulukunta rakentaa olettamuksensa laajan turvallisuuskäsityksen varaan, myönnetään turvallistamisen viitekohteista valtion ja kansakunnan olevan selkeästi parhaiten onnistuneina (Buzan et al. 1998, 37—38). Buzan et al. myöntää, että kritiikki valtion keskeisestä roolista on perusteltua. Buzan et al. kuitenkin lisäävät, että heidän esittämänsä turvallistamisen kehys olisi yksinkertaisesti puutteellinen, jos se perustuisi traditionalistiselle tavalle hahmottaa turvallisuuskysymyksiä (Buzan et al. 1998, 37). Mikäli valtio kuitenkin osoittautuu käytetyimmäksi ja usein onnistuvaksi turvallistamisen viitekohteeksi, on se Kööpenhaminan koulukunnan mukaan uutta, perusteltua tietoa valtion ja turvallisuuden suhteesta (Buzan et al. 1998, 36—37). Tämä ei kuitenkaan sulje muiden viitekohteiden mahdollisuutta.

Turvallistaja. Turvallistajalla viitataan toimijaan, joka kielenkäytön kautta esittää jonkin asian eksistentiaalisena uhkana turvallistamisen viitekohteen selviytymiselle. Tätä turvallistajan suorittamaa tekoa kutsutaan puheaktiksi. Turvallistajan tavoite on saada hyväksyntä normaaleista poliittisista käytänteistä poikkeaville toimenpiteille, jotta eksistentiaaliseen uhkaan on mahdollista vastata (Buzan et al. 1998, 36). Turvallistajat ovat usein poliitikkoja, valtiotason instituutioita, virkamiehiä, järjestöjä tai lobbareita, jotka puhuvat edustamansa tahon puolesta. Esimerkiksi

ministerin tapauksessa turvallistajana harvoin on ministeri henkilönä, vaan hänen edustamansa hallinto (Buzan et al. 1998, 40). Keskittymällä puheaktin sisältöön ja logiikkaan tutkijan on mahdollista tunnistaa, kuka tai mikä turvallistamisyrityksen takana on.

Mikään ei periaatteessa estä, etteikö puheaktin suorittava turvallistaja voi olla sama taho kuin turvallistamisen viitekohde, eli turvallistaja pyrkisi saamaan legitimitetin normaaleista käytänteistä poikkeavalle toiminnalle selviytyäkseen itse. Näin on käytännössä silloin, kun esimerkiksi jokin valtionhallinnon instituution turvallistamisyrityksen viitekohteena on valtio (Buzan et al. 1998, 42). Useimmiten turvallistaja ja turvallistamisen viitekohde ovat kuitenkin eri tahoja, koska itsensä puolesta puhuminen herättää vähemmän yleistä tukea kuin argumentointi jonkin muun toimijan tai asian selviytymisen puolesta (Buzan et al. 1998, 41). Näin ollen turvallistajan puheaktilla on yleensä myös kohdeyleisö, jonka hyväksynnän normaaleista tilanteista poikkeavien keinojen käyttöönotto vaatii.

Turvallistamisen kohdeyleisö. Turvallistamisen kohdeyleisöllä tarkoitetaan sitä tahoa tai toimijaa, jolle turvallistajan suorittama puheakti on suunnattu (Buzan et al. 1998, 41). Turvallistaja yrittää vakuuttaa kohdeyleisön eksistentiaalisen uhan todenperäisyydestä (Buzan et al. 1998, 41). Kööpenhaminan koulukunta ei määrittele kohdeyleisöä varsinaiseksi toimijaksi turvallistamisen prosessissa, mutta koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessi ei kuitenkaan ole onnistunut, mikäli kohdeyleisö ei hyväksy turvallistajan suorittamaa puheaktia (Buzan et al. 1998, 41, 24—25). Tämän vuoksi kohdeyleisöllä on nähtävä osansa turvallistamisen analyysissä.

Buzanin, Wæverin ja de Wilden mukaan kohdeyleisö on se toimija tai taho, jota turvallistaja yrittää vakuuttaa hyväksymään puheaktin myötä luodun diskurssin, jossa esitetään normaaleista poliittista käytänteistä poikkeavat toimenpiteet välttämättöminä turvallistamisen viitekohteen pelastamiseksi eksistentiaaliselta uhalta (Buzan et al. 1998, 41). Kohdeyleisö riippuu turvallistamisyrityksen kontekstista ja siitä, millä kansainvälisen politiikan sektorilla⁶ turvallistaminen tapahtuu.

Kööpenhaminan koulukunta on saanut osakseen kritiikkiä kohdeyleisön heikosta määrittelemisestä. Kuten todettua kohdeyleisö nähdään tärkeänä osana turvallistamisen prosessia, sillä turvallistaminen ei Kööpenhaminan koulukunnan mukaan ole onnistunut, ellei kohdeyleisö hyväksy normaaleista poikkeavia keinoja turvallistajan esittämän eksistentiaalisen uhan torjumiseksi (Buzan et al. 1998,

⁶ Kööpenhaminan koulukunnan määrittelemistä sektoreista tarkemmin sivuilla 30—34.

25—26). Kohdeyleisö jätetään kuitenkin suhteellisen pienelle huomiolle Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnissa.

Thierry Balzacq huomauttaa, että Kööpenhaminan koulukunnan kohdeyleisön määritelmä on jäänyt aivan liian kapeaksi ja aliteoretisoiduksi turvallistamisen teoriassa. Balzacqin mukaan kohdeyleisö on turvallistamisen prosessin onnistumisen kannalta oleellinen ja siten käsitteen perusteellinen määrittelemineen on ensisijaisen tärkeää (Balzacq 2005, 173). Balzacq kritisoi Kööpenhaminan koulukuntaa myös siitä, ettei se ota huomioon useamman kohdeyleisön mahdollisuutta (Balzacq 2005, 179). Paul Roe puolestaan huomauttaa, että Kööpenhaminan koulukunnan teoria ei noteeraa lainkaan mahdollisuutta, että kohdeyleisöt saattavat antaa luonteeltaan erilaista tukea turvallistajan puheaktille (Roe 2008, 620—621). Roe näkeekin turvallistamisen kaksitasoisena prosessina, jossa ensimmäisessä tasossa turvallistaja hakee moraalista tukea väitteelleen eksistentiaalisesta uhasta ja vaatimukselleen normaaleista käytänteistä poikkeaville toimenpiteille, ja toisessa tasossa turvallistaja hakee formaalista tukea turvallistamisen kohdeyleisöltä toimenpiteiden mobilisointiin (Roe 2008, 620—621).

Leonard ja Kaunert puolestaan argumentoivat Balzacqin tavoin, että kohdeyleisön aliteoretisointi Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoriassa johtaa tilanteeseen, jossa analyysikehys ei yksinkertaisesti voi huomioida useamman kohdeyleisön mahdollisuutta (Leonard & Kaunert 2011, 58—60). Kohdeyleisön käsitteen heikko määrittely on yleinen huomio turvallistamisen teoriaa koskevassa kritiikissä. Kohdeyleisön aliteoretisointi syö turvallistamisen teorian intersubjektiiviselta luonteelta pohjaa, jonka vuoksi turvallistamisen kohdeyleisön määrittelemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Yleisön rooli on nähtävä tärkeänä turvallistamisen prosessissa, vaikka Kööpenhaminan koulukunta ei sinällään määrittele kohdeyleisöä toimijaksi turvallistamisen prosessissa. Ottaen huomioon sekä Kööpenhaminan koulukunnan ajatukset kohdeyleisön roolista turvallistamisen prosessin onnistumisessa että turvallistamisen teorian kriitikoiden huomiot yleisön keskeisyydestä, on kohdeyleisö tässä tutkimuksessa nostettu yhdeksi turvallistamisen prosessin neljästä toimijasta.

Funktionaaliset toimijat: Funktionaaliset toimijat ovat toimijoita, jotka vaikuttavat sillä sektorilla, jota turvallistamisen prosessi koskee (Buzan et al. 1998, 36). Funktionaaliset toimijat eivät kuitenkaan ole turvallistajia tai turvallistamisen kohteita. Jos turvallistamisen kohde on esimerkiksi valtion energiaomavaraisuus, voivat alueella toimivat energiayhtiöt olla funktionaalisia toimijoita (Buzan et al. 1998, 36). Funktionaaliset toimijat on otettava turvallistamisen prosessissa huomioon, sillä

esimerkiksi energiayhtiöillä on verrattain paljon valtaa energiasektorilla. Funktionaaliset toimijat eivät kuitenkaan ole varsinaisesti turvallistajan turvallistamisteon kohdeyleisöä.

3.3.2. Turvallistamisen prosessi

Yhteiskunnan vakaat olot ja turvallisuus ovat asioita, jotka ollaan lähes aina valmiita turvaamaan hinnalla millä hyvänsä. Tähän peilaten jonkin ongelman esittäminen eksistentiaalisena uhkana on keino argumentoida ongelman vaativan välittömiä toimia, jotta vakaat olot kyetään säilyttämään. Jonkin asian pukeminen eksistentiaaliseksi uhaksi avaa turvallistajalle mahdollisuuden saada yleinen hyväksyntä normaaleista poliittisista käytänteistä poikkeaville toimille (Buzan et al. 1998, 21, 24). Normaaleista käytännöistä poikkeavien toimien avulla on usein mahdollista saavuttaa normaalia päätöksentekoa tehokkaammin tuloksia. Turvallistamisen prosessin avulla voidaankin pyrkiä saavuttamaan sellaisia haluttuja tavoitteita, joita normaalin poliittisen käsittelyn kautta ei välttämättä olisi mahdollista saavuttaa. Jonkin asian esittäminen turvallisuusuhkana vie sen politiikan normaalien käytänteiden ulkopuolelle turvallisuuskysymykseksi, joka perinteisesti mielletään politiikan ja päätöksenteon korkeimmaksi tasoksi (Buzan et al. 1998, 23—25). Turvallistaminen voidaankin nähdä äärimmäisenä versiona politisoinnin prosessista (Buzan et al. 1998, 23)

Klassinen toteamuksen mukaan asiasta tulee totta, kun siitä puhutaan. Turvallistamisen prosessin tunnusomainen piirre on retorinen rakenne, jossa selviytyminen, normaaleista käytänteistä poikkeavat toimenpiteet ja toimettomaksi jäämisen kova hinta ovat pääosassa (Buzan et al. 1998, 26, 33). Kuten todettua, turvallistamisen prosessi on samankaltainen kieliteorian puolelta tutun *puheaktin* konseptin kanssa (Buzan et al. 1998, 26). Puheaktilla tarkoitetaan turvallistamisen kontekstissa sitä, kun turvallistaja esittää kohdeyleisölle tietyn ongelman turvallistamisen kohdetta kohtaavana eksistentiaalisena uhkana (Buzan et al. 1998, 26). Puheaktin ytimessä on performatiivisuus. Lausumalla jonkin asian turvallisuusuhkana toimija rakentaa maailmaa (Balzacq 2005, 175). Ongelmista tulee turvallisuuskysymyksiä vasta silloin, kun ne sellaiseksi puetaan (Buzan et al. 1998, 23—25). Puhumalla turvallisuudesta toimija nostaa ongelman arkipäivän politiikan yläpuolelle, ikään kuin uudelle erityistoimien alueelle, jossa perinteisen arkipäivän politiikan säännöt eivät enää ole voimassa (Wæver 1995, 55—56). Puheaktissa ongelma ikään kuin dramatisoidaan turvallistajan toimesta ja sen halutaan näyttäytyvän ensisijaisena muihin ongelmiin nähden (Buzan et al. 1998, 26). Kehystämällä ongelman turvallisuusuhaksi toimija yrittää perustella kohdeyleisölle ongelman ratkaisemisen vaativan arkipäivän poliittisista keinoista poikkeavia toimenpiteitä (Buzan et al. 1998,

25—26). Toimija yrittää näin hakea hyväksyntää poikkeaville toimenpiteille puheaktissa rakentuvan diskurssin avulla.

Thierry Balzacq korostaa turvallistamisen prosessin intersubjektiivista luonnetta, joka hänen mukaansa Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnissa jää vielä vajaaksi. Balzaqin määritelmän mukaan puheakti on turvallistajan strateginen siirto, jossa turvallistaja ottaa huomioon kohdeyleisön tiedon sekä ymmärryksen vallitsevasta ajasta ja kontekstista (Balzacq 2005, 173). Ottamalla turvallistamisen kohdeyleisön pohjatiedot ja kontekstin huomioon turvallistaja voi saada yleisön vakuuttuneeksi eksistentiaalisen uhan todellisuudesta ja hätäkeinojen tarpeellisuudesta (Balzacq 2005, 173). Tämä asettaa Balzacqin mukaan yleisön kontekstiin ja auttaa tutkijoita siten ymmärtämään turvallistamisen prosessia paremmin (Balzacq 2005, 184).

Myös Holger Stritzel huomauttaa Kööpenhaminan koulukunnan määrittelemän puheaktin sisältävän ongelmakohtia. Stritzelin mukaan turvallistamisen teoriaa vaivaa tietynlainen staattisuus, sillä Kööpenhaminan koulukunnan puheaktissa ikään kuin siirretään eksistentiaalisen uhan merkitys koskemaan jotain tiettyä asiaa (Stritzel 2007, 366—367). Stritzelin mielestä puheakti on kuitenkin pohjimmiltaan iteratiivinen prosessi, jossa merkityksiä luodaan dynaamisesti tekstiä tai puhetta tuottaen (Stritzel 2007, 366—367). Stritzelin mukaan turvallisuusuhan luonne ei ole siis annettu, vaan se rakentuu sosiaalisessa prosessissa (Stritzel 2007, 370—371). Lene Hansen puolestaan argumentoi, että puheakti on keskeisenä tekijänä rajoittamassa sukupuolta (gender) turvallistamisen tutkimuksen ulkopuolelle (Hansen 2000, 287). Hansenin mukaan sukupuoli harvoin tuottaa sellaisia kollektiivisesti jaettuja turvallistamisen viitekohteita, joita turvallistamisen viitekehys pyrkii analysoimaan (Hansen 2000, 287—288). Hansen peräänkuuluttaakin Kööpenhaminan koulukunnan puheaktin kriittistä tarkastelua ja uudelleenkonseptointia, jotta se mahdollistaisi myös sukupuolen huomioimisen turvallistamisen kehyksessä (Hansen 2000, 306).

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessissa puheaktin tulee noudattaa tiettyjä fasilitoivia ehtoja tai olosuhteita, jotta se voi onnistua (Buzan et al. 1998, 32—33). Ensimmäinen ehto on, että turvallistajan suorittaman puheaktin tulee seurata ”turvallisuuden kielioppia” ja rakentaa narratiivi, jossa eksistentiaalinen uhka esitetään todellisena eikä paluuta entiseen elämäntapaan enää ole, mikäli uhkaan ei vastata tarpeeksi voimallisilla keinoilla (Buzan et al. 1998, 33). Tätä Kööpenhaminan koulukunta kuvaa puheaktin sisäiseksi ehdoksi (Buzan et al. 1998, 33) Ulkoisena ehtona Kööpenhaminan koulukunta pitää puheaktin suorittavan turvallistajan sosiaalista pääomaa, sillä turvallistajalla tulee olla auktoriteettia, jotta puheakti voidaan hyväksyä. Uhan on oltava sikäli

todellinen, että turvallistajan rakentama narratiivi on uskottava (Buzan et al. 1998, 33). Turvallistamisen ulkoisen ehdon täyttäviä tahoja ovat esimerkiksi valtiotoimijat tai tässä tutkielmassa analyysin keskiössä oleva Euroopan komissio.

Holger Stritzel on nostanut esille Kööpenhaminan koulukunnan esittelemien fasilitoivien olosuhteiden ongelmallisuuden ja kritisoinut sitä kautta turvallistamisen teorian väitettyä intersubjektiivista luonnetta. Stritzelin mukaan ehto fasilitoivien olosuhteiden täyttymisestä vie pohjaa Kööpenhaminan koulukunnan väitteeltä, että turvallisuus muodostuu intersubjektiivisesti toimijoiden välisessä kanssakäymisessä (Stritzel 2007, 366) Stritzelin mukaan fasilitoivien olosuhteiden vaatiminen turvallistamisen prosessin taustalla vie turvallistamisen ajatusta kohti objektivismia, vaikka Kööpenhaminan koulukunta itse puhuu varsin relativistisesta lähestymistavasta (Stritzel 2007, 366)

Erityisen ongelmallisena Stritzel pitää fasilitoivien olosuhteiden ehtoa, jonka mukaan turvallistamisyrityksen onnistumisen kannalta on oleellista, että esitetty turvallisuusuhka on todellinen (Stritzel 2007, 366). Ole Wæverin mukaan on totta, että fasilitoivien olosuhteiden konsepti voidaan ymmärtää liikkeenä kohti objektivismia, mutta esimerkiksi Stritzelin mainitseman turvallisuusuhan todellisuuden vaatimuksen kohdalla Wæver nojaa uhkien historialliseen määritelmään; ymmärryksemme turvallisuusuhista on historiallisesti muodostunut, jonka vuoksi puheaktissa käytettyjen turvallisuusuhkien on täytettävä historian saatossa muodostunut ehto turvallisuusuhan luonteesta, tai muuten yleisö ei ota väitettä vakavasti (Wæver 2003, 15—16).

Turvallistamisessa onkin lopulta kyse kollektiivisesti jaetun ymmärryksen rakentamisesta. Onnistuneen turvallistamisen prosessin lopputulos ei kuitenkaan ole vain turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa sisältävän diskurssin luominen. Turvallistajan esittäessä jonkin asian eksistentiaalisena uhkana tietylle turvallistamisen viitekohteelle on kyseessä ainoastaan turvallistamisteko (Buzan et al. 1998, 26). Turvallistamisen prosessi on onnistunut vasta, kun turvallistajan tekemän puheaktin kohdeyleisö hyväksyy puheaktin myötä luodun diskurssin ja antaa hyväksyntänsä turvallistajan vaatimille normaaleista käytänteistä poikkeaville toimenpiteille eksistentiaaliseksi uhaksi esitetyn asian ratkaisemiseksi (Buzan et al. 1998, 25, 26). Turvallistamisen prosessi on siis intersubjektiivinen prosessi, jossa turvallisuusuhka muodostuu eri toimijoiden kanssakäymisen tuloksena (Balzacq 2011, 3). Kööpenhaminan koulukunnan mukaan normaaleista käytännöistä poikkeavia keinoja ei ole välttämätöntä käyttää, vaan turvallistamisen prosessi on onnistunut silloin, kun puheaktin kohdeyleisö antaa hyväksyntänsä näiden keinojen mahdolliselle käytölle (Buzan et al. 1998, 25).

3.3.3. Sektorijako ja turvallistaminen

Kuten jo edellisissä kappaleissa mainittiin, Buzanin, Jonesin ja Littlen mukaan erilaiset kontekstit, eli sektorit, ovat ikään kuin erilaisia linsejä, joiden kautta katsottuna kansainvälisen systeemin eri aspektit korostuvat sektorista riippuen (Buzan et al. 1993, 30—31). Kööpenhaminan koulukunta jakaa käsityksen kansainvälisen politiikan sektorijaosta. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan uhkia ja turvallisuutta voi esiintyä käytännössä missä tahansa, mutta yleisimmin niitä tavataan sektorijaon mukaisesti ilmaistuna sotilaallisella sektorilla, politiikan sektorilla, ympäristösektorilla, taloussektorilla tai yhteiskunnallisella sektorilla (Buzan et al. 1998, 21—23).

Edellisessä kappaleessa esitetyt turvallistamisen prosessin toimijat, uhat sekä turvallistamisen viitekohteet vaihtelevat eri sektoreilla. Tämän tutkielman kannalta relevantti energiassektori ei sellaisenaan asetu mihinkään Kööpenhaminan koulukunnan määrittelemään sektoriin, vaan energiassektorilla esiintyvät uhat liittyvät usein joko ympäristö- tai taloussektorilla tavattuihin ongelmiin. Kööpenhaminan koulukunnan sektorijakoon tutustuminen esimerkkien kautta auttaa ymmärtämään, millaisia turvallistamisen prosesseja erilaisissa konteksteissa voi esiintyä. Koska tämän tutkielman tarkoituksena on paikantaa tutkimusaineistosta nousevia hegemonisia diskursseja ja tarkastella onko niitä rakennettu turvallistamisen retoriikan kautta, on Kööpenhaminan koulukunnan sektorijaon läheisempi tarkastelu turvallistamisen prosessin tunnistamisen kannalta paikallaan. Esittelen kunkin sektorin kohdalla myös aiemmin tehtyä tutkimusta, jonka kautta eri sektoreiden tunnusomaiset piirteet avautuvat paremmin.

Sotilaallisella sektorilla uhat liittyvät perinteisesti sotilaalliseen turvallisuuteen ja valtion suvereniteetin säilymiseen, jolloin turvallistamisen viitekohteena on usein valtio, tai laajemmin ajateltuna kansakunta (Buzan et al. 1998, 22, 49). Turvallistajana sotilaallisella sektorilla on usein joko valtion hallitus tai muu hallintoon kuuluva instituutio (Buzan et al. 1998, 22, 49). Paul Roe tutkinut turvallistamisen prosesseja vuonna 2008 ilmestyneessä julkaisussaan, jossa Roe analysoi Iso-Britannian kansalaisten roolia turvallistamisen kohdeyleisönä Irakin operaation yhteydessä vuonna 2003 (Roe 2008, 616—617). Roe argumentoi julkaisussaan, että vaikka Irakin sodan kontekstissa turvallistajana toiminut Iso-Britannian hallitus ja lukuisat turvallistamisen kohdeyleisöt jakoivat käsityksen Irakin väitettyjen joukkotuhoaseiden asettamasta uhasta, ei Britannian hallituksella ollut

tarvittavaa legitimizeettiä lähettää joukkoja Irakiin (Roe 2008, 617). Roen mukaan Britannian kansalaiset jakoivat kyllä käsityksen Saddam Hussein hallinnon asettamasta uhasta, mutta joukkojen lähettäminen Irakiin toimenpiteenä uhkaan vastaamiseksi ei saanut tukea kansalta (Roe 2008, 617). Roen analyysi osoittaa, että turvallistajan ja kohdeyleisön jakama yhteinen käsitys uhasta ei tarkoita automaattisesti sitä, että kohdeyleisö tukisi myös uhkaan vastaamiseksi tehtyjä normaaleista käytännöistä poikkeavia toimenpiteitä.

Michael Kobi puolestaan analysoi vuonna 2009 ilmestyneessä julkaisussaan eksistentiaalisten uhkien luonnetta Israelissa ja turvallistamisen prosessien roolia uhkien muodostumisessa. Kobi argumentoi, että Israelin kontekstissa armeijan ylin johto sekä maan poliittinen johto ovat ”älyllisessä symbioosissa” (Kobi 2009, 667—668). Kobin mukaan tämä on yksi syy siihen, että Israelissa armeijalla on suhteellisen paljon valtaa kansallisia turvallisuushkia määriteltäessä (Kobi 2009, 667—668). Megan MacKenzie puolestaan on hyödyntänyt turvallistamisen teorian viitekehystä tutkimuksessaan, jossa hän analysoi naisten asemaa sodan jälkeisessä Sierra Leonessa. MacKenzien mukaan miehiä ja maskuliinisuutta on pyritty turvallistamaan sodan jälkeisessä Sierra Leonessa, kun taas naiset ja feminiinisyys ovat asioita, joiden turvallistamista on pyritty purkamaan (desecuritization) (MacKenzie 2009, 241—242). MacKenzien mukaan turvallistamisen purkaminen johtaa tilanteeseen, jossa naisten asema sodan jälkeisessä päätöksenteossa heikkenee (MacKenzie 241—242).

Ympäristösektorilla globaalit ympäristöongelmat muodostavat kuvia eksistentiaalisista uhista, jolloin turvallistamisen viitekohteena on joko koko ekosysteemi, sijainniltaan paikallinen ekosysteemi tai esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä koko maapallon tulevaisuus (Buzan et al. 1998, 22, 27). Esimerkiksi Brown et al. (2009) ovat tutkineet turvallistamista ilmastonmuutoksen kontekstissa. Vuonna 2009 ilmestyneessä artikkelissaan Brown et al. tarkastelevat miten ja millaisen retoriikan avulla ilmastonmuutos on puettu kansainväliseksi uhaksi ja millaisia vaikutuksia sillä nähdään olevan Afrikan kontekstissa (Brown et al. 2007, 1141—1142). Brown et al. osoittavat, että retoriikka ilmastonmuutoksen ympärillä on muuttunut vuosien varrella. Ilmastonmuutos nähtiin vielä 90-luvun alussa uhkana talouden ja energiapolitiikan kontekstissa, mutta 2000-luvulla ilmastonmuutos nähdään ennen kaikkea uhkana kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle (Brown et al. 2007, 1141.) Brown et al. argumentoivat, että ilmastonmuutoksen ympärillä käyty turvallisuuskeskustelu pitää sisällään sekä uhkia että mahdollisuuksia (Brown et al. 2007, 1153). Turvallistamisen retoriikka saattaa viedä huomiota pois ympäristöongelmista ja siirtää keskustelua puhtaasti turvallisuuskysymykseksi, joka voi alleviivata sotilaallisten toimien roolia Afrikassa

ilmastonmuutokseen liittyvien ongelmien ratkaisussa (Brown et al. 2007, 1153). Toisaalta Brown et al. näkee turvallistamisen retoriikan nostavan esiin argumentteja, joiden perusteella johtavien poliitikkojen on helpompi kannattaa toimenpiteitä ilmastonmuutoksen estämiseksi (Brown et al. 2007, 1154).

Maria Julia Trombetta on puolestaan tehnyt EU:n kontekstissa ympäristösektoria koskevaa turvallistamisen tutkimusta. Vuonna 2008 julkaistussa artikkelissaan Trombetta tarkastelee, miten ympäristöongelmien pukeminen turvallisuushiksi on vaikuttanut turvallisuuskäytäntöihin EU:ssa (Trombetta 2008, 585—586). Vaikka turvallistamisen teoria on ollut verrattain suosittu työkalu turvallisuustutkimuksessa, on se saanut osakseen myös kritiikkiä. Matt McDonald esittää ilmastonmuutosta käsittelevässä artikkelissaan, että Australian hallituksen vuonna 2008 suorittama turvallistaminen ilmastonmuutoksen kontekstissa epäonnistui, vaikka australialaiset antoivatkin tukensa pääministeri Kevin Ruddin hallituksen julistukselle, jossa ilmastonmuutos nähtiin kansallisena turvallisuushkana (MacDonald 2012, 579). MacDonaldin mukaan turvallistamisen epäonnistuminen Australiassa asettaa turvallistamisen teoriakehykselle haasteen, sillä pääministeri Ruddin turvallistamisteko sai tukea kansalta, mutta ei lopulta johtanut tehokkaiden ilmastonmuutoksen vastaisten toimenpiteiden lanseeraamiseen poliittisen vastustuksen takia (MacDonald 2012, 581). MacDonald argumentoi, että Australiassa vallinneen asetelman olisi tullut turvallistamisen teorian reunaehtojen mukaan johtaa ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen tähtääviin toimenpiteisiin (MacDonald 2012, 581). Näin ei kuitenkaan käynyt, mikä MacDonaldin mukaan osoittaa turvallistamisen teorian viitekehyksen olevan puutteellinen. MacDonald ei kuitenkaan ota huomioon Kööpenhaminan koulukunnan argumenttia siitä, että turvallistamisen prosessi on onnistunut kohdeyleisön hyväksyessä puheaktissa luodun diskurssin (Buzan et al. 1998, 25). Näin ollen turvallistamisen prosessi voi olla onnistunut, vaikka varsinaiset normaaleista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet eivät ikinä näkisikään päivänvaloa.

Yhteiskunnallisella sektorilla turvallisuushkia voivat olla esimerkiksi köyhyyden kasvu ja epäarvoistumisen lisääntyminen, kun taas poliittisella sektorilla turvallisuushkina voidaan pitää esimerkiksi valtion poliittisen järjestyksen vaarantumista, valtion ideologiaa haastavia tahoja tai ei-sotilaallisia uhkia valtion suvereniteetille (Buzan et al. 1998, 22). Turvallistajina kaikilla Kööpenhaminan koulukunnan määrittelemillä sektoreilla voivat toimia esimerkiksi poliitikot, järjestöt, instituutiot tai valtion hallinto (Buzan et al. 1998, 138, 141).

Yhteiskunnallisella sektorilla turvallistamisen prosesseja ovat tutkineet esimerkiksi Nuria Lorenzo-Dus ja Steve Marsh, jotka analysoivat vuonna 2012 julkaistussa artikkelissaan köyhyyden ja turvallistamisen välistä yhteyttä. Lorenzo-Dus ja Marsh analysoivat Yhdysvaltain kansallisia turvallisuusstrategioita ja osoittavat, että USA:n turvallisuusstrategiat ovat osaltaan luoneet diskurssia, jossa köyhyys ymmärretään kansallisena turvallisuusuhkana (Lorenzo-Dus & Marsh 2012, 292). Poliittisen sektorin turvallisuushkia puolestaan on tutkinut esimerkiksi Georgios Karyotis, jonka artikkeli vuodelta 2007 tarkastelee eurooppalaista maahanmuuttopolitiikkaa syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen. Karyotis analysoi turvallistamisen teorian kautta eurooppalaisen maahanmuuttopolitiikan muutosta syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen ja argumentoi, että syyskuun iskujen jälkeen Euroopassa tapahtunut muutos suhtautumisessa liberaaliin maahanmuuttopolitiikkaan ei saanut alkusysäystä syyskuun terroriteoista (Karyotis 2007, 1—2). Karyotisin mukaan iskut ainoastaan kiihdyttivät prosesseja, jotka olivat jo ennestään olemassa syvällä eurooppalaisessa turvallisuusregiimissä (Karyotis 2007, 1—2).

Taloudellinen sektori on muista sektoreista poikkeava kansainvälisen politiikan sektori, sillä taloudellisella sektorilla eksistentiaalisten uhkakuvien määrittelemineen on muita sektoreita haasteellisempaa. Haasteellisuus juontaa liberaalisesta talouskäsityksestä, joka perustuu ajatukselle toimijoiden välisen kilpailun tuottamasta hyvinvoinnista, jossa esimerkiksi yritysten tai tehotomien järjestelmien kaatuminen nähdään luonnollisena poistumana (Buzan et al. 1998, 99, 22). Tämä vuoksi taloudellisella sektorilla ongelmat eivät herkästi nouse turvallisuushiksi, ellei niillä ole selkeästi vaikutuksia myös muilla kansainvälisen politiikan sektoreilla (Buzan et al. 1998, 99, 22). Taloudellisella sektorilla turvallistamisen viitekohteet voivat vaihdella aina yksilöistä yrityksiin ja yhteiskunnan luokista valtioon tai muihin kansainvälisen markkinatalouden toimijoihin (Buzan et al. 1998, 99—100). Yhtä lailla turvallistajat voivat vaihdella valtioista yksilöihin tai muihin kansallisen sekä kansainvälisen talouden toimijoihin (Buzan et al. 1998, 22).

Todellisia uhkakuvia taloudellisella sektorilla voivat olla esimerkiksi koko markkinaliberaalin maailmanjärjestyksen kaatuminen tai kansallisen talouden kilpailukyky silloin, jos sen mielletään uhkaavan kansallista hyvinvointia (Buzan et al. 1998, 102). Esimerkiksi kauppasaarto voidaan hyvällä syyllä määritellä taloudellisen sektorin puitteissa turvallisuushiksi, sillä kauppasaarrolla on eittämättä vaikutuksia myös muilla sektoreilla hintojen noustessa ja poliittisen liikehdinnän mahdollisuuden kasvaessa (Buzan et al. 1998, 102). Tämä kuvaa hyvin Kööpenhaminan koulukunnan huomiota siitä, että turvallisuushat voivat olla useampia kansainvälisen politiikan sektoreita läpileikkaavia (Buzan et al. 1998, 102).

Kenties edellä mainituista syistä turvallistamista talouden sektorilla analysoivia artikkeleita on huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi turvallistamista ympäristö- ja ilmastoasioissa käsitteleviä artikkeleita. Yhtenä esimerkkinä turvallistamista taloussektorilla analysoineista tutkijoista on Richard Higgot, joka tarkastelee vuonna 2004 julkaistussa artikkelissaan Yhdysvaltain ulkopolitiikan ja taloudellisen globalisaation yhteyttä. Higgot kartoittaa artikkelissaan Yhdysvaltojen globaalin talouspolitiikan turvallistamista aina Bushin hallinnon alkua ajoista asti ja esittää, että Bushin hallinto näki syyskuun 11. päivän iskujen jälkimainingeissa taloudellisen globalisaation yhä selkeämmin sekä Yhdysvaltain etuna että turvallisuuteen liittyvänä ongelmana (Higgot 2004, 149—150). Osoituksena diskurssin muutoksesta Higgot esittää, että syyskuun terrori-iskujen jälkeen Bushin hallinto esitti uusia aiemmista talouspolitiikan toimenpiteitä, jotka eivät olleet Yhdysvaltain globaalia talouspolitiikkaa perinteisesti ohjanneiden normien mukaisia (Higgot 2004, 149—150).

Olen edellä esittänyt, että turvallistamisen kautta nousseet turvallisuusuhat voidaan ulottaa koskemaan useaa kansainvälisen politiikan sektoria samanaikaisesti. Huomio on tämän tutkielman analyysin kannalta oleellinen, sillä EU:n energiasektorilla esiintyvien uhkakuvien vaikutukset voidaan potentiaalisesti ulottaa koskemaan useita yhteiskunnan sektoreita. Sektoreita läpileikkaava luonne on ominaista energia-asioissa, koska energiapolitiikan toimenpiteiden vaikutukset ulottuvat esimerkiksi talouteen ja kuluttajien arkeen. Energiapolitiikka vaikuttaa siis käytännössä kaikilla yhteiskunnan tasoilla aina EU:n tasolta kansalliselle tasolle ja yksilöistä yrityksiin. Turvallistamisen mahdollinen useita sektoreita läpileikkaava luonne onkin erityisen tärkeä huomioida silloin, kuin turvallistamisen prosesseja pyritään tunnistamaan energiasektorin kaltaiselta, useita yhteiskunnan sektoreita koskettavalta kentältä.

3.4. Turvallistamisen analysointi energiaunionin kontekstissa

Edellä esitelty Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoria tarjoaa työkalun hahmottaa turvallistamisen prosesseja erilaisissa konteksteissa ja kansainvälisten suhteiden eri sektoreilla. Tässä tutkielmassa turvallistamisen teoriaa hyödynnetään työkaluna tunnistettaessa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa Jean-Claude Junckerin komission energiaunionista vastaavien komissaarien puheista sekä EU:n energiaunionin puitestrategiasta nousevista hegemonisista diskursseista. Kööpenhaminan koulukunnan käyttämän sektorijaon puitteissa energia-asioihin liittyvät

potentiaaliset uhkakuvat voivat asettua mille sektorille tahansa. Energiantuotantoon liittyvät ympäristökysymykset liittyvät ympäristöuhkien torjuntaan, energian korkea hinta puolestaan on uhka taloudelliselle kehitykselle ja talouden kilpailukyvyille. Koska EU:n energiaunionistrategia koskettaa varsin laajasti koko EU:n energiasektoria, ei tätä tutkielmaa ollut mielekästä lähteä rajaamaan vain tietyille Kööpenhaminan koulukunnan sektorijaon mukaiselle sektorille. Rajaaminen saattaisi jättää joitain turvallistamiseen liittyviä relevantteja kehityskaaria tutkimuksen ulkopuolelle ja rajoittaa esimerkiksi useita sektoreita läpileikkaavien turvallistamistekojen havaitsemista.

Kuten jo todettua, Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessissa on kolme erilaista tekijää, joilla on oma vaikutuksensa prosessin lopputulemaan. Tekijät ovat turvallistaja, turvallistamisen viitekohde sekä funktionaaliset toimijat (Buzan et al. 1998, 36). Tässä tutkielmassa pyritään vastaamaan kysymykseen siitä, millaisia hegemonisia diskursseja Euroopan komission energiaunionia koskettavista puheista ja energiaunionin puitestrategiasta nousee ja onko niistä löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Mikäli turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa löytyy, on komissio toiminut Kööpenhaminan koulukunnan termein turvallistajana. Euroopan komission tiedetään aikaisemmin käyttäneen turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa etenkin sellaisissa EU:n energiapolitiikka koskevista kysymyksissä, joissa on ollut kyse EU:n energian toimitusvarmuudesta (ks. Natorski & Surrallés, 2008). Natorskin ja Surrallésin mukaan turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa on löydettävissä komission dokumenteista etenkin vuosien 2006 ja 2009 Ukrainan ja Venäjän välisten kaasukiistojen jälkeen, jolloin EU:n itäiset jäsenmaat olivat kärsineet energian toimituskatkoksista (Natorski & Surrallés 2008, 75). Austvikin (Austvik 2016) mukaan myös Puolan entisen pääministerin Donald Tuskin energiaunioniehdotuksessa on havaittavissa voimakasta turvallistamisen retoriikkaa koskien energian toimitusvarmuutta.

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen prosessiin kuuluvat turvallistajan lisäksi erilaiset funktionaaliset tekijät. Tässä tutkielmassa funktionaalisten toimijoiden roolin analysointi on kuitenkin tietoisesti jätetty pois energiasektorin funktionaalisten toimijoiden valtavan määrän ja tämän tutkielman rajallisen laajuuden vuoksi. Funktionaalisilla toimijoilla viitataan toimijoihin, jotka eivät ole turvallistajia, turvallistamisen kohdeyleisöjä tai viitekohteita, mutta vaikuttavat sillä kansainvälisen suhteiden sektorilla, jossa turvallistamisteko tapahtuu (Buzan et al. 1998, 36).

Tällaisia toimijoita löytyy luonnollisesti myös EU:n energiasektorilta. EU:n yhteisen energiapolitiikan ja energian sisämarkkinoiden kehittyminen koskee useita erilaisia funktionaalisia toimijoita, kuten jäsenmaissa toimivia energiayhtiöitä, erilaisia sidosryhmiä tai esimerkiksi

ympäristöjärjestöjä. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan funktionaalisilla toimijoilla on vaikutusta turvallistamisyrityksen lopputulokseen, mutta samalla koulukunta jättää funktionaalisten toimijoiden määrittämisen sangen vähälle huomiolle omassa teoretisoinnissaan.

EU:n energiasektorilla toimivien funktionaalisten toimijoiden laajamittainen analysointi olisi laajuudeltaan kokonaan oman tutkielman aihe. Jättämällä EU:n energiasektorin funktionaaliset toimijat analyysin ulkopuolelle on tämän tutkielman rajoissa mahdollista analysoida tarkemmin turvallistajan, viitekohteen sekä kohdeyleisön välistä yhteyttä. Tähän päätökseen vaikutti myös se, että EU:n energiaunionia koskeva päätöksenteko on lopulta EU:n toimielinten ja jäsenmaiden käsissä, vaikka funktionaalisilla toimijoilla eittämättä on mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon esimerkiksi lobbauksen kautta. Päätöksenteon ollessa toimielinten ja jäsenmaiden käsissä turvallistamisen prosessien tunnistaminen EU:n kontekstissa on kuitenkin mahdollista, vaikka funktionaaliset toimijat jäisivätkin analyysin ulkopuolelle. Funktioneaalisten toimijoiden roolin analysointi turvallistamisen prosessissa on mielenkiintoinen aihe, josta soisi jatkossa tulevan enemmän tutkimusta.

Funktionaalisten toimijoiden sijasta olen nostanut Balzacqin, Leonardin ja Kaunertin sekä Roen painottaman turvallistamisen kohdeyleisön tämän tutkielman kehykseen. Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoria alleviivaa turvallistamisen kohdeyleisön roolia turvallistamisyrityksen onnistumisen kannalta, mutta jättää yleisön käsitteen ja yleisön roolin määrittämisen varsin vähälle huomiolle (Balzacq 2005, 173). Tämän tutkielman tarkoitus on kartoittaa Euroopan komission energiaunionia koskevassa materiaalissa esiin nousevia hegemonisia diskursseja ja tarkastella, onko niistä havaittavissa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Mikäli turvallistamisen retoriikkaa on käytetty hegemonisten diskurssien rakentamisessa, on mielekästä tarkastella myös kohdeyleisön reaktiota turvallistamisyritykseen. Tarkastelemalla kohdeyleisön reaktiota turvallistajan puheaktissa luomaan diskurssiin voimme havainnoida, onko kohdeyleisö hyväksynyt turvallistajan luoman turvallisuusdiskurssin sisällön ja antanut hyväksyntänsä normaaleista käytänteistä poikkeaville toimenpiteille. Tämä myös määrittää Kööpenhaminan koulukunnan mukaan sen, onko turvallistajan suorittama turvallistamisteko onnistunut tietyssä kontekstissa vai ei (Buzan et al. 1998, 25).

Koska Kööpenhaminan koulukunta on jättänyt kohdeyleisön käsitteen määritelmän varsin kapeaksi, on kohdeyleisön määrittäminen tutkielman kontekstissa oleellista. Turvallistamisen mielekkyyden kannalta kohdeyleisön on oltava taho, jolla on valtaa vaikuttaa siinä kontekstissa, jossa turvallistaminen tapahtuu. EU:n energiaunionin kehyksessä turvallistajan kohdeyleisön määrittely on

suhteellisen selkeää, sillä EU:n päätöksenteon kannalta EU:n neuvosto sekä EU:n parlamentti ovat avainasemassa. Ilman näiden instituutioiden hyväksyntää komission kädet päätöksenteon suhteen ovat sidotut. Tutkielman rajallisen laajuuden vuoksi keskityn kuitenkin vain yhden turvallistamisen kohdeyleisön reaktion analysoimiseen. EU:n parlamentti ja EU:n neuvosto olisivat molemmat sopineet analysoitavaksi kohteeksi komission turvallistamisen suhteen, mutta tämän tutkielman puitteissa Euroopan unionin neuvosto valikoitui tutkimuskohteeksi, sillä kuten EU:n energiapolitiikkaa alustavassa kappaleessa toin ilmi, on EU:n energiapolitiikka kautta historian ollut vahvasti riippuvainen EU:n jäsenmaiden kansallisesta päätöksenteosta. EU:n neuvoston valintaa analyysin kohteeksi tukee se, että Euroopan unionin neuvosto koostuu EU:n jäsenmaiden ministereistä. Toisin kuin EU:n parlamentin kohdalla, EU:n neuvostoa analysoitaessa voidaan saada viitteitä myös EU:n jäsenmaiden suhtautumisesta komission mahdolliseen turvallistamisyritykseen.

Tiedostan tätä tutkielmaa tehdessäni, että Euroopan parlamentin täysi sivuuttaminen turvallistamisen yleisön analyysistä rajoittaa tutkielman johtopäätöksien yleistämistä. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että toisena EU:n lainsäädäntövaltaa käyttävänä instituutiona EU:n parlamentti on eittämättä yksi todennäköinen komission turvallistamisyrityksen kohdeyleisö. EU:n neuvoston ja parlamentin lisäksi on hyvä huomioda, että komission kohdeyleisönä on hyvin todennäköisesti toiminut useita muitakin tahoja sekä instituutioita, kuten energiayhtiöitä, energiantuottajien etujärjestöjä tai muita EU:n energia politiikassa vaikuttavia tahoja. Kuten funktionaalisten toimijoidenkin kohdalla, kaikkien mahdollisten turvallistamisen kohdeyleisöjen huomioiminen tämän tutkielman analyysissä olisi kuitenkin ollut mahdotonta.

Tässä vaiheessa on vielä hyvä huomauttaa, että turvallistamista tutkimalla ei varsinaisesti voida vastata kysymykseen siitä, onko joku asia turvallisuusuhka vai ei. On kuitenkin aina poliittinen valinta pyrkiä turvallistamaan tai hyväksyä turvallistaminen, joten paikantamalla turvallistamisen prosesseja on mahdollista tuoda esiin tehtyjä poliittisia valintoja ja esittää tarvittaessa kysymys, oliko turvallistaminen tietyssä kontekstissa hyvä vai huono asia (Buzan et al. 1998, 29).

Turvallistamista analysoidessa on tärkeää, että tutkija pyrkii hahmottamaan kollektiivisen ymmärryksen rakentumista eli sitä, miten yhteinen ymmärrys olemassa olevista turvallisuusuhista ja niihin vastaamisesta toimijoiden välille rakentuu (Buzan et al. 1998, 26; Balzacq 2005, 184). Tämän ymmärryksen havainnoimiseksi turvallistamisen tutkimuksessa käytetään pääasiassa tekstianalyysia, jossa pyritään paikantamaan kerätystä aineistosta merkityssysteemejä eli diskursseja, joita on rakennettu turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa käyttäen. Turvallistamisessa jokin ongelma

esitetään eksistentiaalisena uhkana turvallistamisen viitekohteelle. Prosessin tavoitteena on saada turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö uskomaan väite uhan olemassaolosta ja antamaan hyväksyntä normaaleista poliittisista toimista poikkeaville toimenpiteille ongelman ratkaisemiseksi (Buzan et al. 1998, 21, 24—25).

Turvallistamista voidaan havainnoida aineistosta esimerkiksi diskurssianalyysin avulla. Diskursseja paikantamalla ja niitä tarkastelemalla voidaan paikantaa kuka turvallistaa, mitä ongelmia turvallistetaan, ketä varten turvallistetaan, miksi, millä tuloksilla ja missä tilanteessa (Buzan et al. 1998, 32). Vaikka esittelen analyysissä käytetyn tutkimusaineiston laajemmin ennen varsinaista aineiston analyysiä, on hyvä vielä tämän kappaleen lopuksi käydä läpi lyhyesti tutkielmassa käytetty tutkimusaineisto tutkielman seuraamista helpottamaan. Tässä tutkielmassa Euroopan komissiota koskevan analyysin aineistona toimivat komission julkaisema energiaunionin puitestrategia sekä komission varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič ja komission ilmasto- ja energia-asioista vastaavan komissaari Arias Cañeten puheet, kun taas kohdeyleisön analyysin aineistona toimivat EU:n neuvoston energiaunionia koskevat päätelmät.

4. Diskurssit representaation välineinä

Tässä tutkielmassa aineiston analyysin menetelmänä toimii diskurssianalyysi, joka pohjautuu ymmärrykseen diskursseista representaation ja vallankäytön välineinä (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53). Tässä tutkielmassa diskurssianalyysin keskiössä on hegemonisen diskurssin käsite, jonka avulla tutkimusaineistosta on mahdollista hahmottaa hegemoniseen asemaan nousseita merkityssysteemeitä. Hegemonisen diskurssin käsitettä avataan tarkemmin myöhemmin tässä osiossa.

Diskurssintutkimuksen yksi keskeisistä ajatuksista on ajatus kielestä osana sosiaalista toimintaa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18). Diskurssianalyysissä tarkastelun kohteena ovat sosiaaliset käytännöt, jolloin tutkimuksen keskiössä ovat yksilöiden kielenkäyttö eri tilanteissa tai vastaavasti laajemmat merkityssysteemit, joita yksilöt tai kollektiivit toiminnassaan tuottavat (Jokila et al. 1993, 37). Analyysin keskiössä ei ole kielen rakenne itsessään, vaan oleellista on havainnoida, miten kieltä käytetään ja mitä kielellä tehdään (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18).

Diskurssianalyysi on vahvasti aineistolähtöinen menetelmä. Diskurssianalyysiä tehtäessä nojataan vahvasti kerättyyn tutkimusaineistoon, sillä aineiston ajatellaan olevan osa tutkittavaa kohdetta (Suoninen 1993, 48; Potter & Wetherell 1989, 173) Diskurssianalyysin aineistoksi sopivat monenlaiset teksti- ja puheaineistot, kuten haastattelut, asiakirjat, tieteelliset artikkelit, puheet, lehtiartikkelit tai uutiset (Suoninen 1993, 49).

Diskurssianalyysi valikoitui tämän tutkimuksen analyysimenetelmäksi, koska diskurssianalyysi jakaa Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian kanssa samat olettamukset kielenkäytön luonteesta todellisuutta rakentavana tekona. Diskurssianalyysi sopii hyvin turvallistamisen analysointiin, sillä paikantamalla vallitsevia diskursseja ja tarkastelemalla diskurssien sisältöä tutkijan on mahdollista havaita turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa (Balzacq et al. 2015, 519). Balzacqin sekä Léonardin ja Ruzickin mukaan myös jäljittämisen menetelmä (process tracing) on mahdollinen menetelmä turvallistamista tutkittaessa, mutta diskurssianalyysiin verrattuna se tuottaa erilaisia tuloksia (Balzacq et al. 2015, 519). Jäljittämisen menetelmällä on mahdollista vastata kysymykseen siitä, miksi jotain asiaa turvallistetaan (Balzacq et al. 2015, 519—520). Diskurssianalyysin avulla voidaan puolestaan paremmin vastata kysymykseen siitä, onko turvallistamista tapahtunut ja kuinka se on kielenkäytön kautta rakentunut (Balzacq et al. 2015, 519). Tässä tutkielmassa pyritään vastaamaan kysymykseen siitä, millaisia hegemonisia diskursseja komission energiaunionin puitestrategiasta ja energiaunionista vastaavien komissaarien energiaunionia koskevista puheista koostuvasta aineistosta on löydettävissä, ja onko niitä pyritty rakentamaan turvallistamisen retoriikan kautta. Diskurssianalyysi soveltuu täten jäljittämisen menetelmää paremmin tämän tutkielman menetelmäksi.

Tämän tutkielman kannalta oleellisen hegemonisen diskurssin käsitteen kautta on mahdollista havainnoida aineistosta diskursseja, jotka ovat saaneet vahvemman tai määräävän aseman suhteessa muihin samassa kontekstissa esiintyviin diskursseihin (Jokinen & Juhila 1993, 76–77). Paikantamalla hegemonisia diskursseja ei voida kuitenkaan vastata kuin kysymykseen vallalla olevasta diskurssista. Hegemonisia diskursseja tutkittaessa kiinnostus kohdistuukin yleensä siihen, miten tietty ymmärrys tai representaatio todellisuudesta saavuttaa tietyssä kontekstissa hegemonisen aseman suhteessa kilpaileviin representaatioihin (Jokinen & Juhila 1993, 75). Tämän tutkielman tarkoituksena on tarkastella, onko tutkimusaineistosta nousevia hegemonisia diskursseja pyritty tuottamaan turvallistamiselle tyypillisen retoriikan kautta.

Tässä osiossa pohdin kielenkäyttöä todellisuutta rakentavana toimintana ja pureudun tarkemmin diskurssin käsitteen taustoihin. Esittelen myös tarkemmin jo mainitun hegemonisen diskurssin käsitteen sekä pohdin tarkemmin diskurssianalyysiä tekstianalyysin menetelmänä.

4.1. Kieli todellisuuden rakentajana

Karkeasti ottaen yksilön tai kollektiivin kielenkäyttöä on mahdollista tarkastella kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma käsittää kielen heijastavan ympäröivää todellisuutta, kun taas toisen näkökulman mukaan kieli rakentaa meitä ympäröivää todellisuutta (Jokinen et al. 1993, 9). Tässä tutkimuksessa kieli ymmärretään jälkimmäisen näkökulman kautta, tarkemmin sanottuna sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan kieli ei vain kerro mitä ympäröivä todellisuus pitää sisällään, vaan kieli on osa todellisuutta (Jokinen et al. 1993, 9—10). Näin ollen kielen käyttö toimii ikään kuin todellisuuden rakennuspalikkana, joka muokkaa ja uusintaa maailmaa (Jokinen et al. 1993, 9—10).

Kun yksilö, yhteisö tai instituutio lausuu jotain, se sekä kuvailee ympäristöään että rakentaa jotain uutta. Näin ollen lausumalla jotain toimija sekä välittää tietoa todellisuuden luonteesta, että rakentaa tuota samaista todellisuutta kielenkäytön kautta (Jokinen et al. 1993, 41). Kun halutaan analysoida toimijan kielenkäytön seurauksia, kiinnostus kohdistetaan yleensä siihen, mitä kielen käyttäjä ilmaisuillaan tarkalleen ottaen tekee ja tuottaa (Jokinen et al. 1993, 42). Tällöin kielen käyttö nähdään toimintana, jolla on aina seurauksia.

Edellä kuvailtu konstrukttiivinen ymmärrys kielenkäytöstä nojaa ajatukseen, jossa kieli on jäsennettävissä sosiaalisesti jaettuihin merkityssysteemeihin (Jokinen et al. 1993, 19). Merkityssysteemit ovat kokonaisuuksia, jotka koostuvat erilaisista yksittäisistä merkityksistä (Jokila et al. 1993, 19). Merkitykset ovat ikään kuin tapoja hahmottaa todellisuutta, joiden avulla ymmärrämme tietyn kielellisen käsitteen sisällön. Merkitykset eivät kuitenkaan ole todellisuuden toisintamista, vaan diskursiivisen toiminnan tuloksia (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 25). Jokisen, Juhilan ja Suonisen mukaan erilaiset merkitykset muodostuvat suhteessa ja erotuksena toisiinsa. Tällä he tarkoittavat käytännössä sitä, että esimerkiksi värejä kuvaavat käsitteet saavat merkityksen vasta sitten, kun ne ymmärretään suhteessa toisiinsa; käsityksemme keltaisen värin merkityksestä rakentuu erotuksena ja suhteessa punaisen värin käsitteeseen (Jokinen et al. 1993, 19).

Merkityssysteemit eivät rakennu itsestään yksittäisten toimijoiden toiminnan seurauksena, vaan ne muodostuvat osana sosiaalisia käytäntöjä (Jokinen et al. 1993, 21) Merkityssysteemejä voi olla olemassa useita samanaikaisesti, jolloin sosiaalinen todellisuus hahmottuu moninaisena kenttänä, jossa eri merkityssysteemit kilpailevat keskenään merkityksellistäen ympäröivää maailmaa eri tavoin (Jokinen et al. 1993, 24). Merkityssysteemit ovat toisin sanoen erilaisia tapoja ymmärtää ja käsitteellistää maailmaa. Merkityssysteemejä kutsutaan diskurssintutkimuksessa myös toisella käsitteellä, joka on diskurssi (Foucault 1986, 107).

Diskurssi on moninainen ja luonteeltaan varsin muuttuva termi, joka juontaa juurensa ranskan kielen sanasta discours, millä tarkoitetaan puhetta, juttelua tai esitelmää (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 23). Poikkitieteellisen kielellisen käänteen myötä diskurssin käsite on saanut uusia merkityksiä. Pietikäisen ja Mäntylän mukaan tänä päivänä diskurssilla viitataan yleisesti *”lausetta suurempaan kielenkäytön kokonaisuuteen kontekstissaan”* tai *”vakiintuneeseen kielenkäyttöön tietyssä tilanteessa tai tietyllä alalla”* (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 24—25). Tässä tutkielmassa diskurssi ymmärretään foucault’laisen käsityksen kautta, jossa diskurssilla tarkoitetaan tietyssä ajassa ja tietyssä tilanteessa kielenkäytössä ilmenevää kiteytyynyttä ymmärrystä todellisuudesta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 26). Foucault’laisen ajatusmallin mukaan diskurssit pitää aina huomioida suhteessa siihen kontekstiin, jossa ne esiintyvät (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 26—27). Myös Pietikäisen ja Mäntynen mukaan diskurssien ja kontekstin suhteen huomioiminen on tärkeää, sillä diskurssien väliset valtasuhteet vaihtelevat kontekstista riippuen. Ottamalla konteksti huomioon, tutkijan on mahdollista ymmärtää näitä diskurssien välillä vallitsevia valtasuhteita (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 27).

Diskursseja tarkastellessa on mielekästä ottaa huomioon myös diskurssin kielellinen mikrotaso ja kontekstiin nivoutuva makrotaso. Mikrotasolla tarkoitetaan kielenkäytön tasoa, kun taas makrotasolla viitataan siihen historialliseen kontekstiin, jossa diskurssi esiintyy (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 27). Pietikäisen ja Mäntynen mukaan diskurssien voidaan ajatella olevan ikään kuin kuminauhoja, joita venyttämällä tutkija voi yhdistää kielenkäytön mikrotason ja kontekstin makrotason (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 28). Diskursseja tarkastelemalla on mahdollista löytää kielenkäytön ja kontekstin välinen yhteys ja havainnoida, kuinka kielenkäytön avulla voidaan rakentaa todellisuutta (Fairclough 1992, 39). Tässä tutkielmassa nojaankin myös vahvasti käsitykseen, jossa diskurssit ymmärretään representaation välineenä (Fairclough 2003, 124) Tällöin diskurssit nähdään yhtenä mahdollisena resurssina, jolla yksilöt, kollektiivit tai muut toimijat voivat rakentaa tiettyä ymmärrystä todellisuudesta tietyssä kontekstissa (Fairclough 2003, 124—125).

Diskurssien representationaalisella kuvausvoimalla tarkoitetaan diskurssien kykyä kuvata ja esittää maailman tapahtumat ”totena” ja ”tapahtuneena” (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53). Kieli nähdään siten representaation välineenä. Pietikäisen ja Mäntynen mukaan diskurssien kuvausvoimasta puhuttaessa on kyse tietokäsityksen- ja rakennelmien muodostumisesta. Tietokäsitykset –ja rakennelmat liittyvät siihen, mitkä asiat esitetään totena ja millaisia syy-seuraussuhteita asioilla esitetään olevan (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53). Diskursseilla nähdään olevan keskeinen rooli tässä prosessissa, sillä kielen käyttäjät hyödyntävät diskursiivisia resursseja rakentaessaan tietynlaista kuvaa todellisuudesta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53).

Diskursseja käytetään eräänlaisina tiedon rakentamisen työkaluina, joiden avulla todellisuutta rakennetaan tietystä näkökulmasta tietyssä kontekstissa. Rakentamisen tuloksena voi syntyä tiedon merkityksellistämisen tapa, joka sulkee tietyt todellisuudet pois korostaen siten tiettyä näkökulmaa todellisuudesta tietyssä ajassa ja paikassa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 54). Maailma siis näyttäytyy erilaisena riippuen diskurssista, jota todellisuuden rakentamiseen käytetään. Pietikäinen ja Mäntynen havainnollistavat oivallisesti diskurssien ja representaation välistä suhdetta vertauskuvan kautta:

Todellisuudessa huone on täynnä mitä erilaisimpia tavaroita järjestettynä eri perustein, mutta jos huonetta katsoo vaikkapa ovelta käsin taskulampun valokiilassa, esiin piirtyvät vain tietyt asiat huoneesta, eivät kaikki kerralla.⁷

Diskursseilla voidaan siis pyrkiä näyttämään jokin kulma todellisuudesta tietyssä kontekstissa tärkeämpänä ja vahvempana kuin jokin toinen puoli. Tällöin muut näkökulmat samasta asiasta samassa ajassa voivat jäädä vähemmälle huomiolle, jolloin enemmän huomiota saanut näkökulma näyttäytyy vahvempana ja uskottavampana kuvauksena todellisuudesta.

Jos kielenkäyttöä katsotaan sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta todellisuutta rakentavana toimintana, on mahdollista, että jokin toimija tietoisesti pyrkii merkityksellistään jotakin käsitettä tai asiaa omien intressiensä mukaisella tavalla. Kun eri diskurssit voivat olla keskenään rinnakkaisia tai kilpailevia, on myös mahdollista, että tietyn toimijan tietoisesti omien intressiensä mukaisesti rakentama diskurssi saavuttaa vahvimman aseman tietyssä kontekstissa. Kun diskurssit ymmärretään representaation välineinä, kohdistuu tutkijan mielenkiinto diskursseihin vallankäytön välineinä.

⁷ Pietikäinen & Mäntylä 2009, 53–55.

Ajatus diskursiivisesta vallasta, eli kyvystä kuvata, rajata, haastaa, muuttaa ja asemoida, on oleellinen osa modernia diskurssintutkimusta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53). Diskurssien kyky rakentaa käsityksiämme maailmasta, tapahtumista tai muista asioista kielen resurssien kautta tekee diskursseista paitsi voimakkaan työkalun, myös mielenkiintoisen tutkimuskohteen (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53). Ymmärrys diskursiivisesta vallasta ja diskursseista representaation välineenä on linjassa tässä tutkielmassa käytetyn turvallistamisen teorian kanssa, jossa representaatio nähdään puheaktin muodossa oleellisena osana turvallistamisen prosessissa.

4.2. Hegemoniset diskurssit ja diskurssien keskinäiset valtasuhteet

Kuten jo todettua, diskursseja voi esiintyä samanaikaisesti useampi samassa kontekstissa. Diskurssit voivat olla joko rinnakkaisia tai keskenään kilpailevia merkityssysteemejä (Jokila et al. 1993, 29). Kun merkityssysteemit kilpailevat keskenään, kysymys on diskurssien keskinäisistä valtasuhteista (Jokila et al. 1993, 29). Tämä diskurssien välinen kilpailu voi joissakin tapauksissa johtaa siihen, että jotkin diskurssit saattavat tietyssä kontekstissa Pietikäisen ja Mäntylän valokeila- esimerkin tavoin jättää kilpailevat diskurssit pimentoonsa. Tällöin jäljelle jääneestä diskurssista voi muodostua niin kutsuttu hegemoninen diskurssi, joka on määräävässä asemassa muihin samassa kontekstissa esiintyviin diskursseihin nähden (Jokinen et al. 1993, 29).

Hegemonisella diskurssilla siis tarkoitetaan sellaista diskurssia, joka on saavuttanut hegemonisen eli määräävän aseman suhteessa muihin samassa kontekstissa esiintyviin diskursseihin (Jokinen & Juhila 1993, 76—77). Hegemonisia diskursseja tutkiessa kiinnostus kohdistuu eritoten siihen, miten jotkut representaatiot ovat saaneet määräävän aseman tietyssä kontekstissa jättäen muut tiedot todellisuudesta vähäisemmälle huomiolle (Jokinen & Juhila 1993, 76—77). Eritoten huomio kiinnittyy siihen, miten vallitsevat valtasuhteet on tuotettu sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen & Juhila 1993, 75).

Hegemonisen diskurssin käsite liittyy vahvasti diskurssien välisiin valtasuhteisiin. Diskurssien keskinäisiä valtasuhteita analysoitaessa voidaan kiinnittää huomiota kahteen eri asiaan: diskurssien välisiin valtasuhteisiin sekä diskurssien sisäisiin valtasuhteisiin (Jokinen & Juhila 1993, 76). Diskurssien välisiä valtasuhteita tarkastellessa tutkija pyrkii hahmottamaan diskurssien välistä

hierarkiaa ja analysoimaan, millaiset sosiaalisen todellisuuden jäsennystavat näyttävät dominoivan käsiteltävässä aineistossa (Jokinen & Juhila 1993, 76). Diskurssien sisäisiä valtasuhteita tarkastellessa huomio kiinnittyy siihen, mitä diskurssin sisällä sanotaan, millaiset ovat diskurssin sisällä esiintyvien toimijoiden väliset valtasuhteet ja miten toimijat asemoivat itsensä (Jokinen & Juhila 1993, 86). Tämän tutkielman tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen hegemonisen diskurssin käsite sijoittuu kahdesta edellä mainitusta diskurssien välisten valtasuhteiden tarkasteluun, jolloin keskitytään hegemonisiksi nousevien diskurssien paljastamiseen tutkimusaineistosta.

Kun tutkimusaineistosta lähdetään tutkimaan diskurssien välistä hierarkiaa, aineistosta pyritään löytämään vahvoja, määräävän aseman saavuttaneita diskursseja (Jokinen & Juhila 1993, 76). Hegemonisten diskurssien paikantaminen aineistosta tapahtuu systemaattisen tekstianalyysin kautta. Aineiston analyysi aloitetaan lukemalla kerätty aineisto huolella läpi. Kun aineisto on käyty huolellisesti läpi, pyritään seuraavaksi erottelamaan yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia aineistossa esiintyvien eri merkityssysteemien välillä ja siten tunnistaa aineistossa esiintyviä erilaisia diskursseja (Potter & Wetherell 1989, 168). Suoninen huomauttaa, että aineistoa läpikäydessä on hyvä muistaa, että merkityssysteemit eivät välttämättä esiinny aineistoissa aina koherentteina ja selkeinä kokonaisuuksina, vaan merkityssysteemien pieniä palasia voidaan löytää sieltä täältä aineiston eri osista (Suoninen 1993, 50). Suoninen myös huomauttaa, että merkityssysteemien identifiointi ei saisi pohjautua tutkijan omiin konstruktioihin todellisuudesta, vaan analyysissa tulisi keskittyä mahdollisimman tarkasti tutkimusaineistossa esiintyvän kielenkäyttäjän tunnistamiin merkityssysteemien eroihin ja ristiriitoihin (Suoninen 1993, 51).

Varsinaisen analyysin tekemiseen ei ole olemassa mitään tiettyä ja oikeaa kaavaa tai mekanismia (Suoninen 1993, 60). Aineiston analyysissä edetään osista kokonaisuuksiin ja merkityksistä merkityssysteemeihin eli diskursseihin (Jokinen & Juhila 1993, 80). Hegemonisia diskursseja analysoitaessa pyritään kiinnittämään huomiota siihen, minkälaiset sosiaalisen todellisuuden jäsennystavat näyttäytyvät tutkimusaineistossa dominoivina (Jokinen & Juhila 1993, 76). Toisin sanoen aineistosta etsitään muut diskurssit syrjäyttäneitä määräävän aseman saavuttaneita diskursseja, jotka ovat saavuttaneet aseman itsestäänselvyytenä ja kahlitsevat diskursiivisen kentän heterogeenisyyttä (Jokinen & Juhila 1993, 76–77). Hegemonisia diskursseja paikantaessa ei näin ollen keskitytä aineistossa vallitsevien erilaisten diskurssien moninaisuuteen, vaan aineistosta pyritään hahmottamaan nimenomaan diskursiivisen kentän heterogeenisyyttä rajoittavia tekijöitä (Jokila & Juhila 1993, 76). Heterogeenisyyttä rajoittavien tekijöiden kartoittaminen ohjaa tutkijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisiin itsestäänselvyksiin. Tällaisia

kulttuurisia itsestäänselvyyksiä ovat sellaiset merkityssysteemit, jotka ovat selkeästi muiden diskurssien yläpuolella ja omaavat luonnollisen totuuden kaltaisia piirteitä (Jokinen & Juhila 1993, 76—77). Kulttuurisia itsestäänselvyyksiä ei kyseenalaisteta aineistossa lainkaan, vaan ne ovat saavuttaneet aseman tietynlaisena absoluuttisena totuutena. Wetherellin ja Potterin mukaan aineistossa vallitsevien samankaltaisuuksien havainnointi on perusteltua, sillä sosiaalinen todellisuus voi aika ajoin vakiintua tiettyihin tulkintoihin vallitsevasta todellisuudesta (Wetherell & Potter 1992, 173—174).

Hegemoniset diskurssit voidaan paikantaa tutkimusaineistosta kiinnittämällä huomiota toistuviin merkityksiin ja yhtäläisyyksiin. Hegemoninen diskurssi voidaan erottaa muista tutkimusaineistossa esiintyvistä diskursseista esimerkiksi kiinnittämällä huomiota siihen, että tietyn diskurssin osat toistuvat tutkimusaineistossa useammin kuin muiden samassa kontekstissa esiintyvien diskurssien osat (Jokinen & Juhila 1993, 81). Mitä useammin tietyn diskurssin osat toistuvat tutkimusaineistossa ja mitä useammassa yhteydessä näin tapahtuu, sitä todennäköisemmin kyse on hegemonisesta diskurssista (Jokinen & Juhila 1993, 81). Toisaalta, mitä itsestään selvempänä ja vaihtoehdottomampana jokin tietty diskurssi esiintyy tietyssä kontekstissa, sitä vahvempi ja määräävämpi se on suhteessa muihin diskursseihin (Jokinen & Juhila 1993, 80—81). Näin ollen hegemonisen diskurssin käsitteen kohdalla hegemonisuus ei välttämättä tarkoita sitä, että yleisimmin aineistossa esiintynyt diskurssi on automaattisesti saavuttanut hegemonisen diskurssin aseman (Jokinen & Juhila 1993, 81). Jokin diskurssi on voinut saavuttaa tutkimusaineistossa kyseenalaistamattoman ja luonnollisen totuuden aseman suhteessa muihin diskursseihin, vaikka se ei olisikaan aineistossa se kaikkein yleisemmin esiintyvä diskurssi (Jokinen & Juhila 1993, 81). Hegemonisen diskurssin käsite on siten linjassa foucault’laisen diskurssikäsitteen kanssa. Kun diskurssi ymmärretään kiteytyneenä käsityksenä todellisuudesta, tietyssä kontekstissa ilmenevä hegemoninen diskurssi kertoo tietyssä ajassa ja tietyssä kontekstissa vallalla olevasta käsityksestä todellisuudesta.

Paikantamalla aineistosta hegemonisia diskursseja emme kykene vastaamaan kuin kysymykseen vallalla olevista diskursseista. Kun diskurssit ymmärretään representaation välineinä, on hedelmällistä tarkastella tapoja, jolla diskursseja tuotetaan ja ylläpidetään. Hegemonisten diskurssien kohdalla tavoitteena on tällöin tarkastella niitä prosesseja, joissa itsestään selviksi totuuksiksi mielletyt merkitykset todellisuudesta ovat tietyssä kontekstissa rakentuneet ja sysänneet muut vaihtoehdotiset merkitykset sivummalle (Jokinen & Juhila 1993, 89). Kun kielenkäyttö ymmärretään sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta todellisuutta rakentavana toimintana, on mahdollista,

että jokin toimija pyrkii tietoisesti merkityksellistämään jotakin käsitettä tai asiaa omien intressiensä mukaisesti. Hegemonisia diskursseja analysoitaessa Jokisen ja Juhilan mukaan onkin hedelmällistä kysyä, onko diskurssien hegemonisoitumisprosessien taustalta paikannettavissa tietoista toimintaa vai onko diskurssien hegemonisoituminen tapahtunut relevanttien toimijoiden huomaamatta (Jokinen & Juhila 1993, 89–90). Norman Faircloughin mukaan diskurssianalyysin painopiste siirtyy tällöin hegemonisen diskurssin vakiintumisprosessin lopputuloksesta itse vakiinnuttamisprosessin analyysiin (Fairclough 1989, 91—93). Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teoria pyrkii osaltaan hahmottamaan juuri Faircloughin mainitsemaa hegemonisten diskurssien vakiinnuttamisprosessia: miten turvallistamisen prosessissa tietoisesti tuotettu diskurssi vakiinnuttaa paikkansa määräävänä merkityssysteeminä tietyssä kontekstissa?

4.3. Hegemonisten diskurssien tulkinnan rajallisuus

Tässä tutkielmassa tarkoituksena on tarkastella Euroopan komission energiaunionin puitestrategiaa ja energiaunionista vastaavien komissaarien puheita, paikantaa niistä nousevia hegemonisia diskursseja ja analysoida, onko niistä löydettävissä turvallistamisen retoriikkaa. Tällöin voimme saada viitteitä siitä, onko hegemonisten diskurssien hegemonisoitumisprosessi ollut tietoista toimintaa.

Diskurssianalyysi tarjoaa työkalun paljastaa aineistosta hegemonisia diskursseja. Turvallistamisen teorian antamien työkalujen avulla voimme puolestaan tarkastella, onko paljastetuista hegemonisista diskursseista löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Kun lähtökohtana on ymmärrys diskursseista representaation välineinä, turvallistamiselle ominaisen retoriikan löytyminen antaisi viitteitä siitä, että tutkimusaineistosta nousevien hegemonisten diskurssien hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa, jossa turvallistaja on turvallistamisen retoriikan kautta pyrkinyt rakentamaan tiettyä ymmärrystä todellisuudesta.

Tiedostan tutkielmaa tehdessäni, että rajatusta tutkimusaineistosta nousevien hegemonisten diskurssien sisältämä turvallistamisen retoriikka ei antaisi kuin viitteitä siitä, että komission energiaunionia koskevien diskurssien hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa. Tämä johtuu siitä, että rajattu aineisto on vain yksi ote laajemmasta sosiaalisesta todellisuudesta. Tämän tutkielman rajoissa on käytännössä mahdotonta huomioida kaikkia relevantteja toimijoita ja analyysin

tasoja, jotka tulisi ottaa huomioon energiaunionin kaltaisen laajan prosessin täysimittaisessa analysoinnissa. Tarkastelemalla rajattua otantaa koko energiaunionin ympärillä vallitsevasta sosiaalisesta todellisuudesta voimme kuitenkin saada viitteitä diskursseista, jotka vaikuttavat energiaunionikeskustelussa. Viitteiden pohjalta voimme tehdä perusteltuja oletuksia, joiden pohjalta esimerkiksi jatkotutkimuksen tekeminen on mahdollista.

Rajoitteista huolimatta tutkielman asetelma on mielestäni perusteltu, sillä rajatusta tutkimusaineistosta paljastetuista hegemonisista diskursseista paikannettu turvallistamisen retoriikka antaisi viitteitä siitä, että Euroopan komissio olisi pyrkinyt tietoisesti rakentamaan energiaunionia koskevissa puheenvuoroissaan ja energiaunionistrategiassa esiintyviä hegemonisia diskursseja turvallistamisen kautta. Toisaalta, turvallistamiselle tyypillisen retoriikan puuttuminen hegemonisista diskursseista osoittaisi komission pidättäytyneen turvallistamisen retoriikasta energiaunionistrategiassaan ja energiaunionia koskeavissa puheenvuoroissaan tutkielman aineiston rajaamalla ajanjaksolla. Näin ollen tutkielma antaa yhden perustellusti rajatun näkökulman energiaunionia koskevaan keskusteluun.

5. Aineiston analyysi

5.1. Aineiston esittely

Eurooppa-neuvosto asetti 26. kesäkuuta 2014 energiaunionin perustamisen yhdeksi EU:n strategisen ohjelman viidestä päätavoitteesta (Eurooppa-neuvosto 2014, 1, 9). Jean-Claude Junckerin komissio aloitti virkaatekevänä Euroopan komissiona 1. marraskuuta 2014 ja kuten arvata saattaa, energiaunioni nousi yhdeksi Junckerin komission päätavoitteista. Kuten jo aiemmissa kappaleissa on todettu, tässä tutkielmassa pyritään tarkastelemaan millaisia hegemonisia diskursseja Junckerin komission energiaunionin puitestrategiasta ja energia-asioista vastaavien komissaarien energiaunionia käsittelevistä puheista on paikannettavissa, ja onko niistä löydettävissä turvallistamisen retoriikkaa. Tämän lisäksi tarkoitus tarkastella Euroopan unionin neuvoston energiaunionia koskevia päätelmiä ja tarkastella miten neuvosto on reagoinut komission diskursseihin.

Tämän tutkielman primääriaineisto on kerätty pitäen tutkimuskysymys tarkasti analyysin keskiössä. Aineisto koostuu komission helmikuussa 2015 julkaisemasta energiaunionin puitestrategiasta sekä kahden komissaarin, energiaunionista vastaavan komission varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič ja energia- ja ilmastoasioista vastaavan Miguel Arias Cañeten, puheista. Komissaarien puheiden lisäksi tutkimusaineistoon kuuluu yksi komission puheenjohtaja Jean-Claude Junckerin energiaunionia koskeva puhe. Šefčovič ja Cañete ovat EU:n energia-asioista vastaavia komissaareja, joten EU:n energiaunionin lanseeraaminen on ollut varsin olennainen osa molempien henkilöiden työnkuvaa. Kaiken kaikkiaan varapuheenjohtaja Šefčovič ja komissaari Cañete ovat 12 kappaletta ja komissaari Cañeten puheita 8 kappaletta.

Puheet on kerätty aikaväliltä 17.11.2014–5.5.2015. Aineistoon valittujen puheiden aikaväli on valikoitunut energiaunioniprosessin elinkaaren perusteella. Junckerin komissio aloitti virkaatekevänä komission marraskuun alussa vuonna 2014, jonka jälkeen tuore komissio aloitti käytännössä välittömästi kampanjoimaan energiaunionia EU:n energiapolitiikan uutena suuntana. Komissio on marraskuusta lähtien pyrkinyt avaamaan energiaunioniehdotuksensa taustoja ja perustelemaan energiaunionin välttämättömyyttä Euroopan tulevaisuuden kannalta. Vuoden 2015 toukokuun loppu valikoitui aineistoon valittuja puheita rajaavaksi ajankohdaksi, sillä Euroopan unionin neuvosto hyväksyi komission laatiman energiaunionin puitestrategiaa koskevan päätelmäehdotuksen 8.6.2015. Komissiolla oli näin ollen kesäkuun alkuun asti aikaa esitellä ja perustella energiaunioniehdotuksensa taustoja, jonka jälkeen EU:n neuvosto antoi energiaunionia koskevan päätelmäehdotuksensa.

Rajaamani ajanjakso pitää siten sisällään energiaunioniehdotuksen luonnosteluvaiheen, komission lopullisen energiaunionin puitestrategian julkaisun, ensimmäisen energiaunionin puitestrategiaa koskevan keskustelun Euroopan unionin neuvostossa sekä puitestrategiaa koskevan päätelmäehdotelman hyväksymisen kesäkuussa 2015. Paljastamalla vallitsevia hegemonisia diskursseja edellä kuvatussa ajallisesti rajatussa tutkimusaineistosta on mahdollista saada yksi, joskin varsin rajattu, kuvaus Euroopan komission energiaunionia koskevista diskursseista ennen Euroopan unionin neuvoston energiaunionia koskevia päätelmien julkaisemista.

Tutkimusaineistoon kuuluu myös neljä Euroopan unionin neuvoston asiakirjaa, joiden kautta olen pyrkinyt hahmottamaan yhden turvallistamisen kohdeyleisön reaktiota komission aineistosta nousevaan diskurssiin. Neuvoston asiakirjat kahdesta Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvoston asiakirjasta, yhdestä Ympäristöneuvoston asiakirjasta sekä neuvoston energiaunionin puitestrategiaa koskevasta päätösehdotelmasta. Keraamistani Euroopan unionin neuvoston asiakirjoista on

mahdollista analysoida, miten yhtenä turvallistamisen kohdeyleisönä toimiva EU:n neuvosto on reagoinut komission energiaunionin puitestrategiasta ja komissaarien puheista nouseviin energiaunionia koskettaviin diskursseihin.

Tutkielman rajallisen laajuuden vuoksi keskityn ainoastaan yhden turvallistamisen kohdeyleisön analysoimiseen. EU:n toimielimistä EU:n parlamentti ja EU:n neuvosto olisivat molemmat sopineet analysoitavaksi kohteeksi komission turvallistamisen suhteen, mutta tämän tutkielman puitteissa Euroopan unionin neuvosto valikoitui kuitenkin lopulta tutkimuskohteeksi. Perustelut valinnalle löytyvät historiasta, sillä EU:n energiapolitiikka on läpi historian ollut vahvasti riippuvainen EU:n jäsenmaiden kansallisesta päätöksenteosta. Koska Euroopan unionin neuvosto koostuu EU:n jäsenmaiden ministereistä, voidaan EU:n parlamentista poiketen EU:n neuvostoa analysoidessa saada viitteitä myös EU:n jäsenmaiden suhtautumisesta komission energiaunionikantaan.

Tiedostan, että Euroopan parlamentin sivuuttaminen turvallistamisen yleisön analyysistä tekee tutkielmasta rajatun, sillä EU:n parlamentti on yhdessä EU:n neuvoston kanssa ollut eittämättä yksi komission turvallistamisteon kohdeyleisöistä. On myös huomioitava, että EU:n neuvoston ja parlamentin lisäksi komission potentiaalisena kohdeyleisönä on mahdollisesti toiminut useita muitakin tahoja sekä instituutioita, kuten energiantuottajien etujärjestöjä sekä muita EU:n energiapolitiikan kannalta relevantteja toimijoita. Jokaisen turvallistamisen kohdeyleisön sisältävän kattavan analyysin tekeminen tämän tutkielman puitteista on kuitenkin mahdotonta, sillä kaikki turvallistamisen potentiaaliset kohdeyleisöt sisältävä analyysi olisi laaja tutkimus jo itsessään. Havainnoimalla EU:n neuvostoa kohdeyleisönä on kuitenkin mahdollista saada yksi perustellusti rajattu katsaus energiaunionin viitekehyksessä tapahtuviin prosesseihin.

5.2. Ensimmäinen hegemoninen diskurssi: Energiaturvallisuuden uhkaajat

Tämän tutkielman komissiota koskevasta tutkimusaineistosta nousi esiin kaksi hegemonista diskurssia, joista on paikannettavissa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Ensimmäisen tutkimusaineistosta nousevan hegemoniseksi diskurssiksi määrittelemäni merkityssysteemin olen nimennyt *Energiaturvallisuuden uhkaajiksi*. Tässä hegemoniseksi nousevassa merkityssysteemissä EU:n energiasektorin nykytila kuvataan puutteellisenä ja erittäin haavoittuvaisena

maailmanpolitiikan heilahduksille, sekä paikallisille että globaaleille kriiseille ja dominoivien energiantuottajamaiden painostukselle (Euroopan komissio 2015, 4—5). Tämä komission materiaalista esiin nouseva diskurssi maalaa todellisuutta, jossa EU:n kuvataan olevan liian riippuvainen rajojensa ulkopuolelta tuotuun energiaan. EU:n energiaturvallisuus⁸ on komission mukaan vaarantunut tuontiriippuvuuden takia ja unionin alueen energian toimitusvarmuus on heikentynyt ja altis erilaisille toimitushäiriöille (Euroopan komissio 2015, 4—5). Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssissa komissio antaa myös ymmärtää, että riippuvuus nimenomaan Venäjään energiantoimituksissa on uhka EU:n energiaturvallisuudelle.

Tutkimusaineistossa hegemoniseksi nousevasta Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssista on paikannettavissa turvallistamiselle ominaista retoriikkaa. Merkityssysteemissä korostetaan EU:n energiaturvallisuutta uhkaavia tekijöitä ja toimijoita. Euroopan komissio pyrkii maalaamaan kuvaa uhattuna olevasta EU:n energiaturvallisuudesta, jonka turvaamiseksi jäsenmaiden nykyinen riippuvuus Venäjältä tuotuun energiaan on saatava kuriin. Tässä kappaleessa nostan tutkimusaineistosta esimerkkejä Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin palasista, joiden kautta diskurssi rakentuu ja nousee hegemoniseksi aineistossa. Osoitan myös, kuinka turvallistamiselle tyypillinen retoriikka on läsnä tässä aineistossa hegemoniseksi nousseessa merkityssysteemissä. Aineiston analyysissä esiintyvät käännökset ovat omiani, ja alkuperäiset englanninkieliset lainaukset löytyvät alaviitteistä.

Ensimmäisen kerran energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin palasia on löydettävissä komission nykyisen puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin Starbourgissa 15.7.2014 pitämässä puheenvuorossa, jossa tuolloin vielä tuleva komission puheenjohtaja käsitteli tulevan komission suuntaviivoja. Puheessaan Juncker nostaa esiin silloisen geopoliittisen tilanteen, jolla hän viittaa vuonna 2014 alkaneeseen Ukrainan kriisiin:

Nykyinen geopoliittinen tilanne on voimakkaasti muistuttanut meitä siitä, että Eurooppa nojaa liiaksi rajojensa ulkopuolelta tuotuun polttoaineeseen ja maakaasuun.⁹

⁸ Kertauksena on hyvä todeta, että tässä tutkielmassa energiaturvallisuuden määritelmä pohjautuu International Energy Agency (IEA) määritelmään energiaturvallisuudesta. IEA:n määritelmän mukaan energiaturvallisuudella tarkoitetaan energian jatkuvaa saatavuutta edulliseen hintaan. (International Energy Agency 2018)

⁹ Current geopolitical events have forcefully reminded us that Europe relies too heavily on fuel and gas imports. (Juncker 2014, 5)

Myöhemmin samassa puheessa Juncker puhuu energiariippuvuudesta mahdollisena ongelmana, johon EU:n on kyettävä vastaamaan, mikäli riippuvuuden taloudellinen ja poliittinen hinta nousee liian korkeaksi:

Mikäli idästä tulevan energian hinta nousee liian korkeaksi joko kaupallisesti tai poliittisesti, Euroopan tulee olla mahdollista vaihtaa ketterästi muihin energian toimituskanaviin.¹⁰

Juncker nostaa EU:n riippuvuuden tuontienergiaan mahdolliseksi ongelmaksi sen perusteella, että riippuvuus yhteen idässä toimivaan (Venäjä) energiatoimittajaan mahdollistaa EU:n poliittisen ja kaupallisen painostuksen energiatoimitusten kautta. Turvallistamisen retoriikkaa on paikannettavissa, kun Juncker antaa ymmärtää, että EU:n energiariippuvuus saattaa olla EU:lle uhka, jos energian hinta nousee liian korkeaksi. Lainatuissa otteissa Juncker esittää turvallistamisen termein EU:n energiaturvallisuuden turvallistamisen viitekohteena, jota uhkaa Ukrainan kriisin myötä muuttunut geopoliittinen tilanne sekä liiallisen energian tuontiriippuvuuden mukanaan tuomat poliittiset ja kaupalliset kustannukset.

Energiaturvallisuuden uhkaajat -merkityssysteemin osia on löydettävissä myös komission varapuheenjohtaja Maros Šefčovič 18.11.2014 Roomassa pitämästä puheesta. Puheessa Šefčovič toteaa Ukrainan kriisin nostavan kysymyksen energiaturvallisuudesta yhdeksi EU:n tärkeimmistä agendoista:

Energiaympäristö elää muutoksen aikaa. Nämä muutokset vaativat meitä vastaamaan useisiin valtaviin haasteisiin – Solidaarisuuteen ja luottamukseen perustuva energiaturvallisuus on ensimmäinen energiaunionin pilareista. Viimeaikaiset tapahtumat Ukrainassa ovat nostaneet [EU:n] energiaturvallisuuden eurooppalaisen politiikan huipulle ja energiatoimitusten monipuolistaminen on välttämätöntä tässä kontekstissa.¹¹

Turvallistamisen retoriikalle tyypillisesti varapuheenjohtaja Šefčovič linkittää Ukrainan konfliktin ja EU:n energiaturvallisuuden ja antaa ymmärtää, että Ukrainan tapahtumien myötä muuttunut geopoliittinen ympäristö muodostaa uhan EU:n energiaturvallisuudelle. Lisäksi Šefčovič muistuttaa

¹⁰ However, if the price for energy from the East becomes too expensive, either in commercial or in political terms, Europe should be able to switch very swiftly to other supply channels. (Juncker 2014, 6)

¹¹ We live at a time of remarkable changes and shifts to the international energy landscape. These changes oblige us to respond to a number of major challenges — Energy security, based on solidarity and trust is also the first pillar of the genuine Energy Union. The recent events in Ukraine have brought energy security to the top of the political agenda in Europe and the diversification of supplies is a must in this context. (Šefčovič 2014c, 1)

EU:n liiallisesta riippuvuudesta idästä tuleviin energiatoimituksiin, kun hän toteaa energiatoimitusten monipuolistamisen olevan välttämätöntä. Toimenpiteiden välttämättömyyden korostaminen on turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jossa korostetaan uhan eksistentiaalista luonnetta. Šefčovič toistaa Ukrainan kriisin ja muuttuneen energiaympäristön luovan vakavia haasteita EU:lle 27.11.2014 Energy Charter -konferenssissa pitämässään puheessa, kun hän toteaa Ukrainan kriisin ja muuttuneen energiaympäristön osoittavan EU:n olevan vakavien haasteiden edessä (Šefčovič 2014d, 1—2).

Komissaarit lausuvat puheenvuoroissaan varsin selvästi, että EU:n liiallinen riippuvuus etenkin venäläiseen energiaan on uhka EU:n jäsenmaiden ja koko unionin energiaturvallisuudelle (Cañete 2015a, 1). Ilmasto- ja energiasioista vastaava komissaari Miguel Arias Cañete nostaa asian esille vuonna 2014 EU:n energiapolitiikkaa ja kilpailukykyä käsittelevässä seminaarissa pitämässään puheessa:

Energiaturvallisuus on välitön haaste – kuten meneillään oleva Ukrainan kriisi osoittaa. Tänä päivänä Eurooppa on haavoittuvainen liiallisen energiariippuvuutensa takia. EU nojaa liikaa rajojensa ulkopuolelta tuleviin polttoaine- ja maakaasutoimituksiin.¹²

Cañete painottaa lainatussa otteessa Ukrainan konfliktin vaikutuksia EU:n energiaturvallisuudelle. Komissaarin mukaan EU:n riippuvuus tuontienergiaan on välitön haaste EU:n energiaturvallisuudelle. Tässäkin lainatussa otteessa on havaittavissa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Cañete maalaa kuvaa, jossa EU ja sen energiaturvallisuus on välittömien haasteiden edessä. EU:n lähialueella meneillään oleva konflikti on Cañeten mukaan osoittanut EU:n olevan haavoittuvainen liiallisen tuontienergiariippuvuutensa takia. Cañete puhuu haavoittuvaisesta EU:sta, jonka kautta Cañeten voidaan tulkita nostavan EU:n energiariippuvuuden turvallisuuskysymykseksi.

Samat EU:n energiaturvallisuutta uhkaavat haasteet nousevat esiin myös Cañeten toisessa puheessa. Atlantic Councilissa helmikuussa 2015 pitämässään puheessa Cañete terävöittää liiallisen tuontienergiariippuvuuden vaikutuksia ja osoittaa selvästi venäläisen energian olevan ongelma:

Mutta se [EU:n 2030 energiavoitteet] ei tee meistä energiaomavaraisia heti. Euroopan riippuvuus öljyyn on kaksi kertaa suurempi, kuin mitä se oli Yhdysvalloilla juuri ennen vuoden 1979 öljykriisiä. Mitä tulee maakaasuun, tuomme kolmanneksen käyttämästämme kaasusta Venäjältä. Nykyinen Ukrainan kriisi on osoittanut, kuinka riippuvuutemme saa meidät haavoittuvaksi. Olemme olleet samassa tilanteessa myös ennen. Vuosien 2006 ja 2009 Ukrainan tapahtumat jättivät useat

¹² Energy security is an immediate challenge – as demonstrated by the current ongoing crisis in Ukraine. Today, Europe is vulnerable in terms of energy dependence and relies too heavily on fuel and gas imports. (Cañete 2014, 1)

eurooppalaiset ilman kaasua. Jokainen voi nähdä toistuvan kaavan ja sitä kautta selvän opetuksen: mitä tulee energiaan, älä laita kohtaloasi autoritääristen regimien käsiin.¹³

Myös tässä katkelmassa käytetään tyypillistä turvallistamisen retoriikkaa. Otteessa Cañete piirtää jälleen kuvaa energiariippuvaisesta EU:sta, joka on tehnyt virheen nojautuessaan liialti Venäjältä toimitettavaan energiaan. Komissaarin mukaan yksi ongelman puolista on se, että EU nojautunut nimenomaan autoritäärisestä valtiosta tuleviin energiatoimituksiin. EU:n riippuvuus venäläiseen tuontienergiaan esitetään uhkana, joka on tehnyt EU:n haavoittuvaiseksi energian toimituskatkoksille. Cañete painottaa myös maailmapolitiikan heilahduksien ja kriisien roolia uhkakuvien muodostumisessa, kun hän toteaa, että Ukrainan kaasukriisien (2006 ja 2009) ja Ukrainan konfliktien kaltaiset maailmanpoliittisen tapahtumat ovat omiaan osoittamaan EU:n energiaturvallisuuden haavoittuvuuden. Turvallistamiselle tyypillisesti Cañete puhuu otteessa jälleen tuontienergiariippuvuuden tuomasta haavoittuvuudesta muodostaen kuvaa uhattuna olevasta EU:n energiaturvallisuudesta.

EU:n energiariippuvuudesta puhutaan uhkana myös komission 25.2.2014 julkaisemassa energiaunionin puitestrategiassa, jossa todetaan kuuden EU:n jäsenmaan olevan liian riippuvainen yhteen EU:n rajojen ulkopuolella toimivaan energiantoimittajaan (Euroopan komissio 2015a, 2). Strategiaperissä todetaan myös, että kuluneiden kuukausien poliittiset haasteet (viitaten Ukrainan kriisiin) ovat osoittaneet, että energianlähteiden- ja toimitusreittien monipuolistaminen ovat avainasemassa turvallisten ja resilianttien energiatoimitusten varmistamisessa (Euroopan komissio 2015a, 4).

Energiaturvallisuuden uhkaajat -merkityssysteemille tyypillisiä palasia on myös löydettävissä varapuheenjohtaja Maros Šefčovič, puheesta tammikuulta 2015. Puheessaan Šefčovič varoittaa turvallistamisen retoriikalle tyypillisesti tuontiriippuvuuden altistavan EU:n tilanteeseen, jossa energiaa toimittavat valtiot voivat käyttää energiatoimituksiaan poliittisena aseena EU:ta vastaan:

¹³ But this will not make us energy independent overnight. Europe's oil dependence is double what the US's was just before the 1979 oil crisis. For gas, we import a third of what we use from Russia. And the current crisis in Ukraine has shown just how vulnerable this this dependence makes us. And yet we have been here before. In 2006 and 2009, events in the east left many European citizens without gas. Anyone can see a pattern here, and can also see a clear lesson: When it comes to energy, don't put your fate in the hand of autocratic regimes. (Cañete 2015a, 1)

Fakta on se, että suurin osa käyttämästämme energiasta tulee EU:n rajojen ulkopuolelta. Huomion arvoista on se, että energiatoimitukset Eurooppaan tulevat maista, jotka käyttävät energiatoimituksiaan välineenä politiikassa. Tämä asettaa meidät [EU:n] jatkuvasti alttiiksi toimituskatkoksille.¹⁴

Turvallistamisen retoriikkaa on havaittavissa, kun Šefčovič rakentaa otteessa kuvaa EU:n energiaturvallisuutta vaarantavista uhista. Šefčovič puhuu EU:ta uhkaavasta ulkoisesta uhasta, kun hän toteaa energiariippuvuuden altistavan EU:n poliittiselle painostukselle. Šefčovičin mukaan EU:n riippuvuus energiatoimituksia painostuskeinona käyttäviin energiantuottajamaihin vaarantaa EU:n toimitusvarmuuden ja altistaa unionin toimituskatkoksille. Šefčovič käyttää turvallistamisen retoriikkaa muodostaakseen kuvaa jatkuvasti uhattuna olevasta EU:n energiaturvallisuudesta.

Riippuvuus vain muutamalta energiantoimittajalta tulevaan tuontien energiaan nousee jälleen esille komissaari Cañeten helmikuussa 2015 Riikassa pitämässä puheessa. Energiaunionia käsittelevässä konferenssissa pitämässään puheessa Cañete alleviivaa monien jäsenmaiden olevan riippuvaisia vain yhdestä energiantoimittajasta:

Ilman päättäväistä toimintaa, monet jäsenmaat säilyvät riippuvaisena ainoastaan yhteen energiantoimittajaan, joka ei katso maakaasun myyntiä ainoastaan kaupallisesta näkökulmasta. Lisäksi, EU kasvattaa riippuvuuttaan tuontiin; esimerkiksi eteläistä käytävää pitkin toimitettu 10BCM lisäys vuosikymmenen lopussa tulee kuittaantumaan vähentyneellä kotimaan tuotannolla, ellei EU onnistu kehittämään liuskekaasuvarantojaan.¹⁵

Turvallistamisen retoriikalle ominaisesti Cañete korostaa, että nykyisestä tilanteesta poikkeavia toimenpiteitä on tehtävä: ilman päättäväisiä toimenpiteitä, useat jäsenmaat pysyvät riippuvaisena yhteen, eri pelisäännöillä toimivaan energiantoimittajaan. Riippuvuus venäläiseen energiaan näyttäytyy jälleen uhkana EU:n energiaturvallisuudelle. Myös uhka energiatoimitusten käyttäminen poliittisena aseena nousee taas esiin Cañeten todetessa, että EU:n energiariippuvuus on syntynyt energiantoimittajaan, joka ei katso energiatoimituksia ainoastaan kaupallisesta näkökulmasta. Cañete

¹⁴ The fact that most of our energy comes from outside the EU, notably from a few countries which use their energy supply as a political bargain puts us at constant risk for disruptions. (Šefčovič 2015a, 2)

¹⁵ Without decisive action, many Member States will remain dependent on a single supplier that does not view the sale of gas as simply a commercial issue. Furthermore, the EU will become more dependent on imports; for example the 10 BCM delivered via the Southern Corridor at the end of the decade will be offset by declining domestic production, unless the EU succeeds in developing shale gas. (Cañete 2015b, 1)

toistaa vaatimuksensa nopeista ja päättäväisistä toimenpiteistä Brysselissä 17.2.2015 pitämässään puheessa, jossa hän jälleen alleviivaa EU:n jäsenmaiden olevan alttiina poliittiselle painostukselle:

Ilman nopeita ja päättäväisiä toimenpiteitä jäsenmaat pysyvät riippuvaisena yhteen energiantoimittajaan, joka saattaa käyttää maakaasutoimituksia poliittisena aseena.¹⁶

Turvallistamisen retoriikkaa hyödyntäen komissaari Cañete toteaa, että ilman nopeita ja päättäväisiä toimenpiteitä EU:n jäsenmaiden energiaturvallisuus pysyy uhattuna ja Venäjä kykenee edelleen halutessaan käyttämään energiatoimituksia poliittisena aseena painostaakseen Euroopan unionia.

Varapuheenjohtaja Šefčovič puolestaan nostaa Brysselissä 24.3.2015 esille Ukrainan konfliktin vaikutukset EU:n energiaturvallisuuteen. Komission varapuheenjohtaja muistuttaa, että humanitaaristen- ja diplomaattisten vaikutusten lisäksi Ukrainan kriisillä on suora vaikutus EU:n talouteen ja energiaturvallisuuteen (Šefčovič 2015f, 1). Samassa puheessa Šefčovič muistuttaa, että jo vuonna 2014 julkaistu EU:n energiaturvallisuusstrategia kertoo EU:n olevan altis rajojensa ulkopuolelta peräisin oleville energiakatkoksille (Šefčovič 2015f, 2). Sama merkityssysteemi esiintyy myös EU:n energiaturvallisuuskonferenssissa, jossa Šefčovič varsin selkeästi nostaa EU:n energiariippuvuuden turvallisuuskysymykseksi:

Itä-Ukrainassa meneillään oleva konflikti on hälyttävä muistutus johtaville poliitikoille siitä, että meidän energiariippuvuutemme asettaa Euroopan erittäin haavoittuvaiseksi toimituskatkoksille. Kuten saatatte tietää, EU on suurin energiantuoja maailmassa käyttäen yli miljardi euroa päivässä energiatoimituksiin. Jotkut jäsenmaat ovat täysin riippuvaisia yhdestä, joskus jopa määräävässä asemassa olevasta energiantoimittajasta.¹⁷

Lausumalla riippuvuuden tuontienergiaan johtavan EU:n haavoittuvuuteen Šefčovič nostaa energiariippuvuuden selkeästi turvallisuushaksi. Šefčovičin mielestä EU:n energiaturvallisuus on uhattuna, sillä Ukrainan konflikti asettaa EU:n energiaturvallisuuden uhatuksi mahdollisen energian toimituskatkoksien takia. Myös tässä otteessa rakennetaan EU:n energiaturvallisuudesta

¹⁶ Without swift and decisive action Member States will remain dependent on a single supplier that views the sale of gas not simply as a commercial matter, but as a political weapon. (Cañete 2015c, 1)

¹⁷ The ongoing conflict in east Ukraine has sent an alarming reminder to political leaders that our energy dependency is rendering Europe highly vulnerable to disruptions. As you might know, the EU is the biggest energy importer in the world, spending over one billion euros a day on its energy supply, with some of its Member States entirely dependent on single, sometimes dominant providers. (Šefčovič 2015h, 1)

turvallistamisen viitekohde, jota geopoliittinen epävakaus ja liiallinen riippuvuus tuontienergiaan uhkaavat.

Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssi nousee selkeästi esiin niin energiaunionin puitestrategiassa kuin Cañeten, Junckerin ja Šefčovičin pitämässä puheissa. Diskurssi nousee aineistossa hegemoniseksi sekä määrällisesti kattavan esiintymisensä että vaihtoehdottoman luonteensa takia. Tämä tutkimusaineistossa hegemoniseksi nouseva merkityssysteemi pitää sisällään turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jossa muuttuneen geopoliittisen ilmapiirin ja EU:n liiallisen riippuvuuden venäläiseen tuontienergiaan kuvataan vaarantavan EU:n energiaturvallisuuden. Komissaarien mukaan riippuvuus Venäjään energiatoimituksissa altistaa EU:n jäsenmaat energian toimituskatkoksille sekä Venäjän poliittiselle painostukselle. Samanlainen turvallistamiselle ominainen kielenkäyttö on läsnä myös energiaunionia koskevassa puitestrategiassa.

Kööpenhaminan koulukunnan termein Euroopan komissio esittää EU:n energiaturvallisuuden turvallistamisen viitekohteena, jota liiallinen riippuvuus venäläiseen energiaan sekä Ukrainan kriisin myötä muuttunut geopoliittinen tilanne uhkaavat. Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssista on löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jonka kautta komissio rakentaa kuvaa haavoittuneesta Euroopan energiaturvallisuudesta ja sitä kohtaavista haasteista. Turvallistamisen retoriikan löytyminen antaa viitteitä siitä, että tutkimusaineistossa hegemoniseksi nousevan Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa. Turvallistamisen retoriikan löytyminen on merkki siitä, että komissio on pyrkinyt rakentamaan diskurssista määräävää merkityssysteemiä turvallistamisen retoriikan kautta.

EU:n energiaturvallisuus ei suinkaan ole ainut viitekohde, joka komission materiaalissa esitetään uhattuna. Komissaarien puheista ja energiaunionin puitestrategiasta nousee esiin myös toinen hegemoniseksi määrittelemäni merkityssysteemi, joka maalaa kuvaa EU:n kilpailukykyä uhkaavista haasteista.

5.3. Toinen hegemoninen diskurssi: Hyvinvoinnin uhkaajat

Toinen tutkimusaineistosta erottuva hegemoniseksi nouseva merkityssysteemi on osaltaan hyvin samankaltainen Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin kanssa. Tämä Hyvinvoinnin uhkaajat -

diskurssi sisältää Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin tavoin turvallistamisen retoriikkaa, mutta turvallistamisen viitekohde sekä viitekohdetta komission mukaan kohtaavat uhat eroavat aiemmin esitellystä merkityssysteemistä. Hyvinvoinnin uhkaajat- ja Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssit pitävät sisällään samankaltaisia merkityksiä. Nämä kaksi tutkimusaineistossa hegemoniseksi nousevaa diskurssia ovat kuin saman kolikon eri puolet, mutta edellä mainittujen eroavaisuuksien takia päädyin erottelemaan ne analyysissä omiksi merkityssysteemeikseen. Ne täydentävät toisiaan ja yhdessä luovat varsin kokonaisvaltaisen kuvan EU:n energiasektorin haasteista. Nyt esiteltävä Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemi maalaa kuvaa EU:sta, jonka haavoittuvaisen energiasektorin nykytila ei mahdollista EU:n kilpailukykyä alati kehittyvillä ja hyvin kilpailluilla globaaleilla markkinoilla. Tämän puolestaan kuvataan vaikuttavan koko EU:n hyvinvointiin.

Komission julkaiseman energiaunionin puitestrategian mukaan EU:n kilpailukykyä rajoittavat EU:n energian sisämarkkinoiden toimimattomuus, vanhentuva infrastruktuuri sekä EU:n alueelle virtaavan tuontienergian liian kallis hinta (Euroopan komissio 2015, 3). Energiasta maksettu liian kallis hinta vaikuttaa komission mukaan myös EU:n kansalaisiin, kun talojen lämmityksestä maksettavat kustannukset ovat kasvussa (Euroopan komissio 2015, 3). Kaiken kaikkiaan komissio maalaa kuvaa, jossa jäsenmaiden heikosti toisiinsa kytkeytyvät energiaverkot, toimimattomat energian sisämarkkinat sekä energian tuontiriippuvuus johtavat energian hinnan kasvuun, joka puolestaan on uhka koko EU:n kilpailukykyille ja sitä kautta EU:n kuluttajien ja yritysten hyvinvoinnille (Euroopan komissio 2014, 2—3).

Energiaunionin puitestrategiassa komissio esittää energian heikon liikkuvuuden ja energiasta maksetun liian korkean hinnan heikentävän EU:n teollisuuden kilpailukykyä suhteessa muualla maailmassa toimivaan teollisuuteen (Euroopan komissio 2015, 2—3). Kilpailukykyinen EU on puolestaan pohja Euroopan taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle hyvinvoinnille. Turvallistamisen termein komissio esittää EU:n hyvinvoinnin uhatuksi, koska hyvinvointia ylläpitävä EU:n kilpailukyky rapistuu energian liian huonon saatavuuden, energian korkeiden hintojen ja toimimattomien energiamarkkinoiden takia. Komission käyttämästä retoriikasta on havaittavissa, että komissio yrittää luoda yhteyttä EU:n kilpailukykyyn ja EU:n yleisen hyvinvoinnin välille. Kun EU:n kilpailukyky on uhattuna, näyttäytyy se komission retoriikassa koko EU:n, eli kuluttajien, yritysten ja teollisuuden, hyvinvointia uhkaavana tekijänä. Tämän myötä tutkimusaineistossa hegemoniseksi nousevassa Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa koko EU:n hyvinvointi näyttäytyy turvallistamisen viitekohteena.

Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssi esiintyy tutkimusaineistossa ensimmäisen kerran komission varapuheenjohtaja Maros Šefčovič'in Euroopan energiapolitiikan ja kilpailukyvyn konferenssissa 17.11.2014 pitämässä puheessa:

Ukrainan tapahtumat osoittavat kaikille eurooppalaisille, että meille kaikille rautaesiripun kaaduttua tutuiksi tulleet rauha, tasapaino ja turvallisuus ovat hauraita. Lisäksi, me kaikki tiedämme erittäin hyvin globaalien energiemarkkinoiden uudet tuulet ja monimutkaisen toimintaympäristön. Nämä osoittavat vakavia haasteita meidän (EU) kilpailukyvyillemme.¹⁸

Otteessa Šefčovič toteaa energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssista totutulla tavalla, että Ukrainan tilanteen myötä muuttunut geopoliittinen tilanne on horjuttanut rauhaa ja tasapainoa EU:n lähialueella. Tämän jälkeen Šefčovič kuitenkin ottaa esille globaalien energiemarkkinoiden muutoksen ja nostaa monimutkaisen toimintaympäristön vakavaksi haasteeksi EU:n hyvinvoinnin takaavalle kilpailukyvyille. Otteessa on havaittavissa turvallistamisen retoriikkaa, kun Šefčovič nostaa EU:n kilpailukyvyn rauhan, tasapainon ja turvallisuuden kaltaiseksi asiantilaksi, jonka säilyttäminen on tavoiteltava asia. Lisäksi komission varapuheenjohtaja puhuu meidän kilpailukyvyistämme, jolloin syntyy kuva kilpailukyvyistä meidän kaikkien yhteisenä asiana.

Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemi muodostuu tutkimusaineistosta esiintyvistä palasista, jossa komissio rakentaa kuvaa EU:n kilpailukykyä ja lopulta koko EU:n, eli kansalaisten, yritysten ja teollisuuden, hyvinvointia uhkaavista tekijöistä. Samainen diskurssi nousee toisen kerran esiin varapuheenjohtaja Šefčovič'in 17.11.2014 EU:n energiapolitiikkaa ja kilpailukykyä käsittelevässä konferenssissa pitämässä puheessa, kun varapuheenjohtaja valaisee kallistuneen energian hinnan takana vaikuttavista ongelmista:

Eurooppalaisten kuluttajien maksamat energialaskut ovat kallistumassa. Tämä johtuu osaltaan globaalien resurssikilpailun tiukentumisesta, mutta myös vanhentuneesta energiainfrastruktuurista ja jäsenmaiden asettamista tulleist ja veroista. Sillä välin, kun Euroopan riippuvuus fossiiliseen tuontienergiaan

¹⁸ The events in Ukraine show all Europeans that the peace, stability and security we all have known since the fall of the Iron Curtain is fragile. In addition, we all know very well the complex environment and the new realities in the global energy markets. In particular several of them represent a serious challenge to our competitiveness. (Šefčovič 2014b, 1)

kasvaa, Euroopan ulkopuolella tuotetaan maakaasua ja öljyä. Tämä johtaa yhä kasvavaan teollisuuden maksamien energiahintojen kuiluun etenkin Yhdysvaltojen ja EU:n välillä.¹⁹

Otteessa varapuheenjohtaja Šefčovič varoittaa EU:n kansalaisten maksavan liian korkeita energialaskuja. Syyksi hintojen kasvulle Šefčovič mainitsee globaalin resurssikilpailun ja EU:n vanhentuneen energiainfrastruktuurin, joiden myötä EU maksaa liian korkeaa hintaa energiastaan suhteessa EU:n ulkopuolisiin toimijoihin. Tämä puolestaan johtaa Šefčovičin mukaan eurooppalaisen teollisuuden kilpailukyvyn heikkenemiseen etenkin suhteessa Yhdysvaltoihin. Šefčovičin puheessa on havaittavissa turvallistamiselle tyypillinen asetelma, jossa EU:n hyvinvoinnin takaava kilpailukyky sekä kuluttajien asema esitetään heikentyneeksi ja uhatuksi ulkoisten tekijöiden takia. Komission varapresidentin mukaan nämä ulkoiset uhkatekijät ovat globaalin resurssikilpailun tiukentuminen sekä siitä johtuva energian hinnannousu, joiden myötä EU:n kilpailukyky ja siten kuluttajien ja yritysten hyvinvointi on uhattuna. Turvallistamisen viitekohteena esitetään täten jälleen koko EU:n hyvinvointi. Samaisen konferenssin viimeisessä puheenvuorossa energia- ja ilmastoasioista vastaava komissaari Cañete toistaa varapuheenjohtaja Šefčovičin esiin nostamat uhkakuvat:

Energia on tehokas keino luoda työpaikkoja ja tehostaa talouden kasvua etenkin uusiutuvan energian alalla ja rakennussektorin energiatehokkuuden alalla. Energia on myös avain kilpailukykyiseen Eurooppaan — tällä hetkellä erotus maakaasun hinnassa Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä on haaste Euroopan kilpailukyvyille joillakin talouden sektoreilla.²⁰

Otteessa EU:n hyvinvointi nousee jälleen turvallistamisen viitekohteeksi, kun hyvinvoinnin takaava EU:n kilpailukyky kuvataan heikentyneenä. Cañeten mukaan EU:n sisällä energiasta maksetaan liian korkeaa hintaa, jonka vuoksi EU ei kykene tasaväkisesti kilpailemaan markkinoilla Yhdysvaltojen kanssa. Energian liian korkea hinta esitetään siten uhkana EU:n hyvinvoinnin takaavalle kilpailukyvyille. Samainen merkityssysteemin osa toistuu myös komission energiaunionin puitestrategiassa (Euroopan komissio 2015, 3).

¹⁹ Within the EU, energy bills for EU consumers are rising. This is in part due to the pressure of rising global demand on resources, but also to the costs linked to an ageing infrastructure and Member States' decisions on tariffs, levies and taxes. While Europe's dependence on fossil fuel imports is increasing, outside Europe, indigenous production of oil and gas is leading to a widening gap between industrial energy prices, in particular with the US. (Šefčovič 2014b, 1)

²⁰ Energy is a powerful instrument for job creation with a great potential for stimulating growth in the real economy, in particular in the area of renewables and improving energy efficiency in the buildings sector. Energy is also key for EU competitiveness – currently, price differentials with US gas prices are a challenge to Europe's competitiveness in some sectors. (Cañete 2014, 1)

EU:n sisäisten energiamarkkinoiden fragmentoituminen, energian hinnan raju vaihtelu ja eurooppalaisten kotitalouksien haasteet ovat olennainen osa Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemin kautta rakennettua kuvaa, jossa EU:n hyvinvointi esitetään uhattuna. Varapuheenjohtaja Šefčovič in tammikuussa 2015 pitämässä puheessa merkityssysteemin kaikki osat ovat läsnä:

Hyvät naiset ja herrat, huolimatta tärkeästä kehityssuunnasta viime vuosina, meidän nykyinen energiapolitiikkamme on kestävä sanan kaikessa merkityksessä. Öljyn hinta on todella epävakaa aiheuttaen spekulatioita lyhyellä aikavälillä ja arvaamattomuutta pitkällä aikavälillä. Energiasysteemimme on jakautunut 28 kansalliseen siiloon ja eräät alueet maanosastamme ovat edelleen heikosti integroitu osaksi energiasysteemiämme.

Kuten monet muutkin Euroopassa, nukumme lämpimissä kodeissamme tänään. Mutta liian moni eurooppalainen kotitalous ei ole tarpeeksi lämmin, koska asukkailla ei yksinkertaisesti ole varaa kunnolliseen lämmitykseen. Hyvät naiset ja herrat, 10% talouksistamme ovat energiaköyhiä!

Kyse ei ole ainoastaan kuluttajista. Eurooppalaiset yritykset maksavat yhdysvaltalaisiin kilpailijoihinsa verrattuna kolminkertaista hintaa maakaasusta. Tämä on valtava taakka teollisuudellemme ja taloudellemme.²¹

Šefčovič rakentaa kuvaa heikosti integroituneesta EU:sta, jossa kaikilla kansalaisilla ei ole varaa kunnolliseen lämmitykseen eikä yrityksillä ole mahdollisuutta kilpailla tasaväisesti yhdysvaltalaisen yritysten kanssa. Vaikka Šefčovič ei suoraan puhu turvallisuushista, maalaa hän kuvaa kansainvälisestä kilpailusta jälkeen jäämisen luomasta uhasta eurooppalaiselle hyvinvoinnille. Jos energian hinta on liian korkea, EU:n kilpailukyky kärsii ja sillä on suoria vaikutuksia EU:n kansalaisten ja yritysten hyvinvointiin. Šefčovič antaa ymmärtää, että EU:n fragmentoituneet energiamarkkinat ja globaali kilpailu esittävät uhan eurooppalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnille; tilanteesta kärsivät niin kuluttajat kuin yrityksetkin. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistaminen taloussektorilla on haastavaa taloudessa vallitsevan kilpailulogiikan takia.

²¹ Ladies and gentlemen, despite the important progress made in recent years (and indeed, we made progress), *our current energy policies are unsustainable in every sense of the term*. Oil prices are highly volatile, causing speculations in the short-term and unpredictability in the longer-term. Our energy system is fragmented into 28 national silos and some parts of our continent are still insufficiently integrated in the energy system. Like many in Europe we will sleep in our warm homes tonight, while an unacceptably high number of European households will not be warm enough, simply because their residents cannot afford proper heating. Ladies and gentlemen, 10% of our households is energy-poor! But it's not only about home consumers. EU companies are facing gas prices which are no less than 3 times higher than those enjoyed by their American counterparts. This is a huge burden on our industry and our economy. (Šefčovič 2015a, 1—2)

Onnistunut turvallistaminen talussektorilla vaatii useita yhteiskunnan sektoreita koskevan uhkakuvan luomisen. Turvallistamisen teoriaan peilaten Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa Šefčovič näyttää rakentavan juuri tällaista kuvaa useita yhteiskunnan sektoreita koskevat uhasta. Diskurssissa energiasektorin haasteet näyttävät koskevan eurooppalaista yhteiskuntaa varsin kokonaisvaltaisesti, jonka takia vaakalaudalla näyttää olevan koko EU:n hyvinvointi.

Brysselissä 25.2.2015 energiaunionin puitestrategian julkaisemisen yhteydessä Šefčovič käyttää jälleen turvallistamiselle tunnusomaista retoriikkaa rinnastaessaan energian niin kansalaisten kuin talouden elämän edellytykseksi:

Energia on korvaamaton. Se on kansalaistemme ja taloutemme elinehto. Kuitenkin olemme tottuneet maksamaan kalliita energialaskuja ja odottamaan toistuvia energian toimituskatkoksia talviaikaan.²²

Kaksi päivää myöhemmin energiaunionia koskevassa puheessaan Šefčovič toistaa energian korkean hinnan olevan todellinen ongelma niin kuluttajille kuin teollisuuden kilpailukyvyille (Šefčovič 2015d, 2). Näin hän rakentaa jälleen koko EU:n hyvinvoinnista turvallistamisen viitekohdetta.

Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemi esiintyy tutkimusaineistossa pieninä palasina. Energiaturvallisuus uhkaajat -diskurssiin verrattuna turvallistamisen retoriikka ei esiinny yhtä suoraan. Komissio ei puhu suoraan resurssikilpailusta, fragmentoituneista EU:n energian sisämarkkinoista ja energian liian korkeasta hinnasta turvallisuusuhkana. Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemi ei myöskään ole Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssiin verrattuna yhtä näkyvä ja usein toistuva diskurssi, vaan se nousee aineistossa hegemoniseksi diskurssiksi kiistattoman luonteensa kautta. Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen termein komissio pyrkii tekemään EU:n kansalaisten, yritysten ja teollisuuden hyvinvoinnista turvallistamisen viitekohteen, jonka olemassaoloa EU:n energian sisämarkkinoiden toimimattomuudesta ja globaalista resurssikilpailusta johtuva energian kallis hinta ja alentunut kilpailukyky uhkaa.

Kuten todettua, Kööpenhaminan koulukunnan mukaan etenkin talouden sektorilla turvallistaminen vaatii juuri komission rakentaman eri yhteiskunnan sektoreita koskevan uhkakuvan, sillä liberaalin markkinatalouden lainalaisuuksiin kuuluu heikompien karsiutuminen pois kilpailun myötä. Kun

²² Energy is indispensable. It is the lifeblood of our citizens' livelihoods, of our economy. Yet, we have all grown used to paying high energy bills as if it were a fact of life, to recurrent threats to our energy supply in winter. (Šefčovič 2015c, 1)

EU:n kilpailukyvyyn heikkeneminen yhdistetään globaaliin resurssikilpailuun ja kotitalouksien ongelmiin, kykenee komissio sitä kautta rakentamaan kilpailukyvyyn heikkenemisestä useita yhteiskunnan sektoreita koskevan turvallisuusuhan, jonka vuoksi koko EU-alueen hyvinvointi näyttäytyy uhatulta.

Kuten osion alussa totesin, Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssi on osittain yhtä aiemmin esitellyn Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssin kanssa, sillä esimerkiksi riippuvuus tuontienergiaan on läsnä molemmissa diskursseissa, vaikkakin eri painotuksella. Yhdessä ne muodostavat laajemman aineistosta nousevan hegemonisen kokonaisuuden, jossa turvallistamisen retoriikka näyttäytyy varsin vahvasti. Komissio rakentaa esitettyjen tutkimusaineistossa hegemonisten diskurssien kautta kuvaa useita eri yhteiskunnan sektoreita läpileikkaavasta tilanteesta, jossa geopoliittinen epävakaus ja liiallinen tuontienergiariippuvuus sekä uhkakuvat heikentyneestä kilpailukyvyistä asettavat EU:n hyvinvoinnin ja EU:n energiaturvallisuuden vaakalaudalle.

Olen edellä esitellyt komission energiaunionin puitestrategiasta ja energiaunionista vastaavien komissaarien puheista koostuvasta tutkimusaineistosta paikantamani hegemoniset diskurssit ja osoittanut, että hegemoniset diskurssit pitävät sisällään turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Turvallistamisen retoriikan löytyminen antaa viitteitä siitä, että kahden esitellyn aineistosta nousseen hegemonisen diskurssin hegemonisoitumisprosessi olisi ollut tietoista toimintaa, jossa Euroopan komissio on käyttänyt turvallistamisen retoriikkaa diskursseja rakentaessaan.

Turvallistamiselle tyypillisen retoriikan löytyminen antaa viitteitä siitä, että komissio olisi pyrkinyt turvallistamaan tutkimusaineistossa esiintyvissä kysymyksissä. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisen kautta pyritään ensisijaisesti nostamaan ongelmia turvallisuuskysymyksiksi ja vakuuttamaan turvallistamisen kohdeyleisö turvallisuusuhkien olemassaolosta, jolloin turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö hyväksyisi ongelmien ratkaisemiseksi tarvittavat normaaleista poliittisista käytänteistä poikkeavat toimenpiteet.

Aikaisemmissa osioissa kerroin perustelujen kanssa, miksi tämän tutkielman kehyksessä EU:n neuvosto on valikoitunut toimijaksi, jonka kautta pyrin hahmottamaan turvallistamisen kohdeyleisön reaktiota komission rakentamiin diskursseihin. Jotta EU:n neuvoston reaktion tulkitsemiseen on mahdollisimman hyvät lähtökohdat, on hyvä käydä tarkemmin läpi tapoja, jolla komissio perustelee energiaunionia ja energiaunionin puitestrategian sisältämiä toimenpiteitä.

5.4. Komission energiaunionikehyksessä ehdottamat toimenpiteet

Tässä osiossa tarkastelen millä tavalla komissio perustelee energiaunionia ja energiaunionin sisältämiä toimenpiteitä. Tarkoitus on kartoittaa, käyttääkö komissio turvallistamiselle tyypillistä välttämättömyyden ja vaihtoehdottomuuden retoriikkaa perustellessaan energiaunionia ja sen sisältämiä toimenpiteitä Energiaturvallisuuden uhkaajat- ja Hyvinvoinnin uhkaajat merkityssysteemeissä esitettyihin uhkiin vastaamiseksi.

Kuten edellisissä kappaleissa osoitin, komissio esittää EU:n alueen hyvinvoinnin riippuvan siitä, kykeneekö EU monipuolistamaan energiantuontiaan, järjestämään varman ja turvallisen energiahuollon sekä rakentamaan kilpailukykyiset energian sisämarkkinat. Komissio esittää uuden energiaunionin välttämättömänä askeleena edellä kuvattujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Euroopan komissio 2015, 2, 4). Turvallistamisen retoriikalle ominaisesti komissio esittää, että ainoastaan toteuttamalla energiaunionin puitestrategiassa määritellyt toimenpiteet EU:n on mahdollista turvata jäsenmaiden, kuluttajien ja yritysten hyvinvointi tulevaisuudessa.

Komissio esittää energiaunionia koskevassa puitestrategiassa määritellyt toimenpiteet vastauksena EU:n energiaturvallisuutta, kilpailukykyä ja sitä myöten koko EU:n hyvinvointia koskeviin ongelmiin. Näitä Hyvinvoinnin uhkaajat- ja Energiaturvallisuuden uhkaajat -merkityssysteemeissä esiintyviä ongelmia ovat EU:n liiallinen riippuvuus tuontienergiaan ja EU:n kilpailukykyyn liiallinen heikkeneminen, joka uhkaa sekä EU:ssa toimivien yritysten toimintamahdollisuuksia yhä tiukentuvassa globaalissa kilpailussa että kuluttajien hyvinvointia kallistuneiden energialaskujen myötä (Euroopan komissio 2015, 2—3). Tästä loogisena seurauksena on työpaikkojen vähentyminen Euroopassa, joka heikentäisi EU:n kansalaisten elintasoja sekä sosiaalista hyvinvointia, kun työttömien määrä EU:n alueella kasvaisi. EU:n kilpailukyky näyttäytyy EU:n komission kielenkäytössä koko yhteiskunnan hyvinvointia määrittelevänä muuttujana. Komission mukaan energiaunionin sisältämät toimenpiteet ovat välttämättömiä, jotta edellä mainittuihin uhkiin kyetään vastaamaan.

Energiaunionia koskevassa puitestrategiassa komissio esittää varsin selkeästi, että energiaunionistrategian määrittelemät toimenpiteet ovat välttämättömiä kehitysaskelia, jotta energian hinnannousu saadaan kuriin ja EU:n kilpailukyky kyetään säilyttämään (Euroopan komissio 2015,

3—4). Toisaalta, komissio lupaa energiaunionin vastaavan myös Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssissa esiteltyihin EU:n energianturvallisuutta uhkaaviin ongelmiin. Energiaunionia koskeva puitestrategia peräänkuuluttaa jäsenmaiden välistä solidaarisuutta ja energian tuontireittien monipuolistamista:

Visionamme on energiaunioni, jossa jäsenmaat ymmärtävät riippuvansa toinen toisistaan turvataksaan varmat energiatoimitukset kansalaisilleen. Energiaunioni perustuu todelliselle solidaarisuudelle ja luottamukselle, jossa jäsenmaat puhuvat yhdellä äänellä globaaleissa suhteissa. --- Poliittiset muutokset kuluneiden kuukausien aikana ovat osoittaneet, että energianlähteiden- ja tuontireittien monipuolistaminen on välttämätöntä, mikäli haluamme turvata varmat ja resilienssit energiatoimitukset EU:n kansalaisille ja yrityksille. EU:n kansalaiset ja yritykset odottavat saavansa energiaa edulliseen ja kilpailutettuun hintaan vuoden jokaisena hetkenä.²³

Tässä energiaunionin puitestrategiasta lainatussa otteessa komissio esittää, että energiaunioni vastaa sekä Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssissa että Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa esiintyviin Euroopan unionia koskeviin uhkiin. Turvallistamiselle tyypillistä kielenkäyttöä löytyy myös kohdasta, missä komissio esittää puitestrategiassa esiintyvien toimenpiteiden olevan välttämättömiä, jotta varmat ja kilpailutetut energiatoimitukset pystytään takaamaan.

Energiaunionin puitestrategiassa komission vaatimus normaaleista käytänteistä poikkeavien toimenpiteiden osalta on helposti havaittavissa. Puitestrategiassa komissio luettelee Energiaturvallisuuden uhkaajat- ja Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemeissä esiintyviä EU:n energiasektoria ja kilpailukykyä koskevia ongelmia, jonka jälkeen puitestrategiassa todetaan, että käsillä on historiallinen ja ainutlaatuinen hetki, joka tulee hyödyntää ja asettaa EU:n energiapolitiikka uuden energiaunionin tielle (Euroopan komissio 2015, 3—4). Komissio viittaa siihen, että nykyinen maailmanpoliittinen tilanne kaikkine EU:ta koskevine haasteineen vaatii energiaunionin sateenvarjon alle koottuja toimenpiteitä, jotta EU:n on mahdollisuus vastata sitä uhkaaviin haasteisiin. Välttämättömyyden retoriikka on läsnä puitestrategian kohdassa, missä komissio vaatii energiaunionin rakentamiseksi vaadittujen toimenpiteiden aloittamista välittömästi (Euroopan komissio 2015, 3—4). Energiaunionin puitestrategiasta on havaittavissa asetelma, jossa komission

²³ Our vision is of an Energy Union where Member States see that they depend on each other to deliver secure energy to their citizens, based on true solidarity and trust, and of an Energy Union that speaks with one voice in global affairs --- The political challenges over the last months have shown that diversification of energy sources, suppliers and routes is crucial for ensuring secure and resilient energy supplies to European citizens and companies, who expect access to affordable and competitively priced energy at any given moment. (Euroopan komissio 2015, 2, 4)

ajamat EU:n vanhoista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet esitetään välttämättöminä, jotta EU kykenee selviytymään energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia kohtaavista uhista.

Komission varapuheenjohtaja Maros Šefčovič alleviivaa voimakkaasti 13.11.2014 Tatra Summitissa pitämässä puheessa, että EU:n nykyiset energiasektorin toimenpiteet eivät ole riittäviä. Šefčovičin mukaan energiaunionin mukanaan tuomat toimenpiteet ovat välttämättömiä muutoksia:

Geopoliittisen tapahtumat erityisesti Ukrainassa ja Venäjällä, maailmanlaajuinen kilpailu energiasta ja ilmastonmuutos ovat mielestäni merkkejä siitä, että meidän on ajateltava uudestaan energia- ja ilmastostrategiaamme --- Emme voi enää mieltää markkinoita kansallisesti rajattuna alueena. Meidän täytyy integroitua. Meidän täytyy etsiä keinoja ostaa yhdessä maakaasua. Meidän täytyy monipuolistaa energianlähteitä ja reittejä, joiden kautta energiamme kulkee ja vähentää energiariippuvuutta useissa EU:n jäsenmaissa.²⁴

Otteessa näkyvä uusien toimenpiteiden vaihtoehdottomuus on turvallistamiselle tyypillistä kielenkäyttöä. Šefčovičin puheesta lainatussa otteessa varapuheenjohtaja ei jätä tilaa toisenlaiselle kehitykselle, vaan hänen mukaansa EU:n on pakko integroitua syvemmin ja rakentaa uudestaan energiastrategiansa vastaamaan EU:n energiaturvallisuutta koskeviin uhkiin. Varapuheenjohtaja Šefčovič toistaa energiaunionin rakentamisen olevan välttämätöntä Riikassa pidetyssä energiaunionia koskevassa konferenssissa pitämässään puheessa, jossa hän alleviivaa energiaunionin tarpeellisuutta:

Meillä on viime viikolla tapaamani Euroopan neuvoston puheenjohtaja, kenelle energiaunioni on prioriteetti numero yksi. Lisäksi meillä on geopoliittinen konteksti — oli se kuinka valitettava tahansa — jossa uudistuksien tekemättä jättäminen ei yksinkertaisesti ole vaihtoehto.²⁵

Šefčovičin kielenkäytössä energiaunioni näyttäytyy välttämättömänä. Šefčovič ei jätä sijaa muille mahdollisille todellisuuksille, vaan energiaunionista puhutaan vaihtoehdottomana toimenpiteenä, jonka tekemättä jättäminen ei yksinkertaisesti ole vaihtoehto. Myös komissaari Cañeten Brysselissä uusiutuvia energiamuotoja käsittelevässä puheessa energiaunionin puitestrategiassa määritellyt toimenpiteet esitetään välttämättöminä, kun komissaari toteaa komission tavoitteiden olevan

²⁴ Geopolitical events - notably in Ukraine and Russia, the worldwide energy competition and the impact of climate change are triggering what I would call a "mind switch" in terms of our energy and climate strategy. --- We need to stop thinking of markets as national territories. We need to integrate. We need to explore common purchasing of gas. We will need to diversify our energy sources and routes, and reduce the high energy dependency on several of our Member States. (Šefčovič 2014b, 4)

²⁵ We have a European Council President, who I met last week to discuss this topic, for whom Energy Union is a top priority. And we have a geopolitical context – however unfortunate in itself – in which not doing anything is simply not an option. (Šefčovič 2015b, 1)

kunnianhimoisia, mutta pelissä oleviin panoksiin nähden välttämättömiä (Cañete 2015d, 3). Šefčovič ja Cañeten kielenkäyttö seuraa selkeästi Kööpenhaminan koulukunnan esittämää turvallistamisen retoriikkaa, jossa normaaleista poliittisista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet esitetään välttämättöminä EU:n energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia koskeviin uhkiin vastaamiseksi.

Energiaunionin puitestrategiassa esiteltyjen toimenpiteiden hyödyt nousevat esiin myös varapuheenjohtaja Šefčovič 17.3.2015 Wienissä pitämässä puheessa, jossa komission varapuheenjohtaja toteaa energiaunionin sisältävän konkreettisia toimia, jotka ovat historiallisen suuri askel kohti toimivia ja turvallisia energiamarkkinoita (Šefčovič 2015e, 1). Tämän jälkeen Šefčovič esittelee aiemmin esitellyistä hegemonisista merkityssysteemeistä tutut uhat, joihin energiaunioni kykenee vastaamaan (Šefčovič 2015e, 1). Turvallistamisen logiikka on myös tässä puheessa läsnä, vaikkakin Šefčovič käyttämä retoriikka ei ole yhtä voimakasta toisiin puheisiin verrattuna. Šefčovič kertoo energiaunionin olevan vastaus EU:n energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia koskeviin uhkiin; energiaunioniin kuuluvien toimenpiteiden myötä EU:n on mahdollista siirtyä kohti turvallisia ja toimivia energiamarkkinoita (Šefčovič 2015e, 1).

Arias Cañeten älykkäitä sähköverkkoja käsittelevässä puheessa Brysselissä 31.3.2015 komissaari kuvaa energiaympäristön muutosta. Cañeten mukaan energiaympäristömme on muuttumassa, ja tätä muutosta komissaari kuvaa välttämättömäksi (Cañete 2015e, 1). Komissaarin mukaan vastaus energiaympäristössä tapahtuvaan muutokseen on EU:n energiaunionin rakentaminen ja sen mukanaan tuoma teknologinen kehitys eri energiasektorin alueilla (Cañete 2015e, 1). Komissaari Cañete jatkaa teemasta 21.5.2015 Puolan Katowicessä pitämässään puheessa, jossa hän listaa EU:n energiasektorin haasteita. Komissaari painottaa, että EU:n energiaunionin puitestrategiassa määritellyt toimenpiteet ovat pakollisia muutoksia:

Mielestäni modernisaatio on pääteema tämpäpäiväisessä debatissamme, sillä muutoksia on pakko tehdä. Kerron teille kolme syytä, miksi muutokset ovat pakollisia:

- Ilmastonmuutos on kiihtymässä ja vaatii nopeita toimia. Meidän on suunnattava kohti vähähiilistä taloutta, joka yhdistää ilmastotavoitteet ja kilpailukyvyyn. Pariisin sopimus on EU:lle siten tärkeä.
- Olemme edelleen haavoittuvaisia energiatoimitusten katkosten edessä. Liian moni Euroopan maa – Puola mukaan lukien – on liian riippuvainen yksittäisiin energiantoimittajiin. Toimitusvarmuuteen liittyvät kriisit vaikuttavat ihmisten arkeen, talouteen ja hintoihin ympäri Eurooppaa.
- Kärsimme edelleen kroonisesta investointien puutteesta energiasektorilla. Tämä tarkoittaa sitä, että uudet teknologiat ja innovaatiot eivät siirry tarpeeksi nopeasti markkinoille luoden moderneja markkinaratkaisuja.

Näihin kolmeen ongelmaan ratkaisuna on modernisointi; energiamarkkinoiden modernisointi, infrastruktuurin modernisointi ja investointiverkon modernisointi. Hiljattain lanseerattu energiaunionistrategia toimintasuunnitelmineen on sateenvarjo, jonka alla listattujen toimenpiteiden avulla voimme ratkaista ongelmamme.²⁶

Otteessa Cañete esittää energiaunionin toimenpiteet pakollisina toimenpiteinä, joiden avulla voidaan vastata EU:n energiasektorin uhkakuviin. Turvallistamisen termin Cañete esittää jälleen energiaunionin sisältämät normaaleista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet välttämättöminä, mikäli EU:n energiasektorin uhkiin halutaan vastata. Samat teemat nousevat esiin myös komission varapuheenjohtaja Šefčovič'in puhuessa Euroopan talous- ja sosiaalikomiteassa, jossa varapuheenjohtaja perustelee energiaunionia jälleen uhkiin vastaamisen kautta:

Uskon, että kaikki tässä huoneessa tietävät energiaunionin peruskonseptin: Jotta turvallisen, kilpailukykyisen ja kestäväan energian toimittaminen eurooppalaisille on mahdollista, meidän on pakko toteuttaa tietyt toimenpiteet. Ne ovat:

- energiatoimitusten turvaaminen solidaarisuuden ja luottamuksen kautta;
- täysin integroituneet eurooppalaiset energiamarkkinat;
- asettamalla energiatehokkuus ensimmäiseksi;
- taloutemme saattaminen hiilineutraaliksi;
- ja pysymällä kehityksen kärjessä investoimalla tutkimukseen, innovaatioihin ja kilpailukykyyn.

Tämä on visio, joka on muutettu konkreettiseksi strategiaksi hyvän tiimityöskentelyn kautta.²⁷

²⁶ And for me modernisation is the key theme of our debate today. Because business as usual is not an option for Europe. Let me give you three reasons why:

- Climate change is accelerating and requires urgent action. We must chart a course towards a competitive low-carbon economy that reconciles global climate objectives with competitiveness. That is what the EU will push for in Paris later this year
- We are still vulnerable to energy supply shortages. Too many European countries – including Poland - are still overly reliant on individual suppliers for their energy. Security of supply crises impact livelihoods, economies and prices around Europe.
- We still suffer from chronic underinvestment in energy infrastructure and markets. That means that new technologies and innovation do not translate sufficiently quickly into a modernised energy sector.

At the heart of the solution for all three of those things is the need to modernise: Modernise our energy market, modernise our infrastructure, and modernise our investment framework. The recently adopted Energy Union strategy and action plan is the umbrella under which we will make that happen. (Cañete 2015f, 1)

²⁷ I believe everyone in this room is familiar with the basic concept of the Energy Union: In order to provide Europeans with secure, competitive and sustainable energy, there are a series of actions we must take. They consist of:

- securing our supply through solidarity and trust; - a fully integrated European energy market;
- putting energy efficiency first;
- decarbonising our economy;
- and staying ahead of the curve by investing in research, innovation and competitiveness.

That is the vision which was translated into a concrete strategy in a great teamwork exercise. (Šefčovič 2015g, 1)

Otteessa Šefčovič rakentaa kuvaa, jossa uudet energiaunionistrategiaan kuuluvat toimenpiteet ovat välttämättömyys, jotta EU:n kansalaisten turvallinen ja kilpailukykyinen tulevaisuus voidaan turvata. Šefčovič käyttää jälleen turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jossa aiemmista käytännöistä poikkeavat toimenpiteet esitetään pakollisena ja välttämättöminä.

Komissaari Cañete toteaa 23.4.2015 pitämässään puheessa, että oikein toimivat energiamarkkinat ovat EU:n energiahuollon kulmakivi (Cañete 2015g, 1). Tämän jälkeen komissaari muistuttaa, että keino hallita liiallisesta tuontienenergiariippuvuudesta johtuvaa poliittista riskiä on lisätä EU:n käyttämien ulkoisten energiantuottajien lukumäärää ja toteuttaa EU:n energian sisämarkkinoiden toteutumiseen vaaditut investoinnit, jolloin kilpailukykyiset ja monipuoliset energiatoimitukset kyetään varmistamaan (Cañete 2015g, 1). Myöhemmin samassa puheessa komissaari muistuttaa, että stressitestit osoittavat useiden EU:n jäsenmaiden olevan liiallisen riippuvaisia venäläiseen energiaan, jonka jälkeen komissaari Cañete lopettaa todeten, että ainoa tapa turvata energian toimitusvarmuus kaikille EU:ssa on viimeistellä kilpailukykyiset EU:n energiansisämarkkinat (Cañete 2015g, 1—2, 4). Tämä on yksi EU:n energiaunionin puitestrategiassa mainituista selkeistä päätavoitteista.

Komissaari Cañeten puheessa on näkyvillä turvallistamisen retoriikalle tyypillinen kaari. Cañete puhuu uhatusta energiahuollosta ja kilpailukykyvystä, jonka jälkeen hän painottaa energiaunionin puitestrategiassa mainittujen toimenpiteiden olevan ainoa tie välttää EU:n energiaturvallisuutta ja kilpailukykyä kohtaavat uhat. Turvallistamisen teorian kehiksestä tarkasteltaessa Cañeten kielenkäytössä on selkeitä viitteitä turvallistamisen retoriikasta. Puheesta on tunnistettavissa sekä Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssissa ja Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa rakennetut uhkakuvat, että viittaus perinteisistä käytännöistä poikkeavien toimenpiteiden välttämättömyyteen viitekohteiden selviytymisen kannalta.

Sekä energiaunionin puitestrategiassa että Šefčovičin ja Cañeten puheissa energiaunionistrategian sisältämiä uusia toimenpiteitä pidetään välttämättöminä, jotta EU:n energiaturvallisuuden ongelmiin ja EU:n hyvinvointia uhkaaviin haasteisiin kyetään vastaamaan. Uudet strategiset toimenpiteet esitetään komissaarien puheissa ja energiaunionin puitestrategiassa vaihtoehdottomina ja välttämättöminä toimenpiteinä, mikäli EU haluaa vastata EU:n energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia kohtaaviin uhkiin. Tämä on turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jossa normaaleista poliittisista käytännöistä poikkeavat toimet esitetään välttämättöminä ja vaihtoehdottomina.

5.5. Yleisön reaktio – Energiaunioni EU:n neuvoston käsittelyssä

Kööpenhaminan koulukunta määrittelee turvallistamisen prosessin onnistuneeksi vasta sitten, kun turvallistamisen kannalta relevantti kohdeyleisö on hyväksynyt turvallistajan suorittaman puheaktin. Aiemmin paikantamistani tutkimusaineistossa hegemoniseen asemaan nousseista diskursseista on löydettävissä turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, joka antaa viitteitä siitä, että aineistosta nousseiden diskurssien hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa. Näyttääkin siltä, että Euroopan komissio on käyttänyt turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa rakentaessaan aineistossa esiintyviä diskursseja, joissa EU:n energiaturvallisuus ja EU:n hyvinvointi näyttäytyvät turvallistamisen viitekohteina. Olen myös osoittanut, että Euroopan komissio esittää energiaunionin ja sen sisältämät toimenpiteet välttämättöminä, mikäli EU haluaa vastata tehokkaasti energiasektorilla esiintyviin uhkakuihin. Tässä osiossa tarkastelen EU:n neuvoston energiaunionia koskevia päätelmiä ja havainnoin, miten EU:n neuvosto yhtenä loogisena turvallistamisen kohdeyleisönä on suhtautunut komission turvallistamisen retoriikkaa sisältäviin aineistosta nouseviin diskursseihin. Edellisistä osioista poiketen yksi tässä lainatuista EU:n neuvoston asiakirjoista on suomeksi, joten kaikki otteet eivät ole itse kääntämiäni.

Yhtenä turvallistamisen loogisena kohdeyleisönä on EU:n kehyksessä EU:n lainsäädäntövaltaa käyttävät toimielimet. Tässä tutkielmassa tutkimuskohteeksi valikoitui kahdesta EU:n lainsäädäntöelimestä Euroopan unionin neuvosto. Euroopan unionin neuvosto valikoitui tutkimuskohteeksi, koska EU:n energiapolitiikka on läpi historian ollut vahvasti riippuvainen EU:n jäsenmaiden kansallisesta päätöksenteosta. Koska Euroopan unionin neuvosto koostuu EU:n jäsenmaiden ministereistä, voidaan EU:n parlamentista poiketen EU:n neuvostoa analysoidessa saada sekä ymmärrys EU:n lainsäädäntöelimen suhtautumisesta komission turvallistamisyritykseen että viitteitä EU:n jäsenmaiden suhtautumisesta komission ehdotelmiin.

Komission julkaisemaa energiaunionin puitestrategiaa käsiteltiin ensimmäisen kerran Euroopan unionin neuvostossa 5.3.2015 Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvostossa. Neuvoston istunnossa keskusteltiin energiaunionin puitestrategian sisällöstä. Neuvostossa istuneet jäsenmaiden ministerit pitivät komission kommunikaatiota arvokkaana avauksena EU:n energiaturvallisuutta ja kilpailukykyä koskeviin haasteisiin vastaamiseksi:

Ministerit toivottivat tervetulleeksi komission kommunikaation arvokkaana panoksena EU:n energiaturvallisuutta ja kilpailukykyä koskeviin haasteisiin vastaamiseksi matkalla kohti vähähiilistä taloutta.²⁸

Ministerit toivoivat, että valmisteilla olevan energiaunionin tulisi löytää oikea balanssi energiaunionin puitestrategiassa määriteltyjen tavoitteiden kesken (Euroopan unionin neuvosto 2015a, 3).

Ministerien energiaunionin tavoitteita koskevissa painotuksissa löytyi myös eroavaisuuksia. Osa ministereistä peräänkuulutti, että energiaunionin keskeisin tavoite tulisi olla EU:n sisäisten energiamarkkinoiden toimivuuden varmistaminen. Osa ministereistä puolestaan alleviivasi, että EU:n liiallisen tuontienenergiariippuvuuden takia jäsenmaiden energiaturvallisuuden varmistaminen tulisi olla energiaunionin keskeisin tavoite. Neuvosto jakoi yhteisen käsityksen siitä, että riippuvuus EU:n rajojen ulkopuolelta tuleviin maakaasutoimituksiin on asia, johon energiaunionin tulee vastata. Myös toimet energiatehokkuuden lisäämiseksi unionin alueella sai tukea usealta ministeriltä. Lisäksi neuvosto antoi istunnossa tukensa komission ehdotukselle alueellisesta yhteistyöstä energiamarkkinoiden parantamiseksi. (Euroopan unionin neuvosto 2015a, 3).

Komission ehdotus energiaunionista ei kuitenkaan saanut neuvostolta pelkkiä positiivisia reaktioita. EU:n neuvoston istunnossa läsnä olleet ministerit suhtautuivat varauksella komission ehdotuksiin lisätä läpinäkyvyyttä hallitusten välisissä sopimuksissa sekä kaupallisissa energian toimitussopimuksissa. Ministerit myös painottivat, että jäsenmaiden kansallista päätöksentekoa energialähteiden yhdistelmistä tulee kunnioittaa. (Euroopan unionin neuvosto 2015a, 3)

Kaiken kaikkiaan neuvoston ensimmäisessä keskustelussa komission energiaunionin puitestrategiassa ehdotetut toimenpiteet saivat kuitenkin varsin positiivisen vastaanoton. Jäsenmaiden ministerit suhtautuivat varauksella läpinäkyvyyden lisäämiseen kahdenvälisissä sopimuksissa ja peräänkuuluttivat jäsenmaiden päätösvaltaa kansallisten energiayhdistelmien päättämisessä, mutta energiaturvallisuuden parantamiseen ja EU:n energiansisämarkkinoiden kehittämiseen ministerit suhtautuivat positiivisesti, vaikkakin painotuseroja näiden kahden tavoitteen välillä löytyi. Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvosto näyttääkin jakavan komission kanssa yhteisen käsityksen siitä, että Energiaturvallisuuden uhkaajat ja Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemeissä esiintyvät uhat ovat

²⁸ Ministers welcomed the Commission communication as a valuable input for addressing the challenges the EU faces on energy security, competitiveness and its path towards a low-carbon economy (Euroopan unionin neuvosto 2015a, 3).

todellisia ja energiaunionin puitestrategiassa määritellyt toimenpiteet ovat oikeasuuntaisia keinoja vastata kyseisiin uhkiin.

Energiaunionin puitestrategiaa käsiteltiin toisen kerran EU:n ympäristöneuvostossa 6.3.2015. Vaikka Ympäristöneuvosto ei ota suoraan kantaa komission turvallistamisen viitekohteiksi asettamiin EU:n energiaturvallisuuteen ja kilpailukykyyn liittyviin kysymyksiin, on Ympäristöneuvoston suhtautuminen energiaunionin puitestrategiaan osaltaan relevantti EU:n energiapolitiikan ollessa historiallisesti kietoutunut ympäristölainsäädännön kehitykseen.

Ympäristöneuvoston ministerit toivottivat komission julkaisemassa energiaunionin puitestrategiassa esitellyt toimenpiteet tervetulleiksi ja alleviivasivat Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvoston tavoin, että oleellista on löytää oikea balanssi puitestrategiassa esiteltyjen tavoitteiden kesken. Ministereiden mukaan investoinnit ja EU:n 2030 energiapolitiikan tavoitteet tulisivat toimia energiaunionin ilmastotavoitteiden pohjana. Ympäristöneuvosto painotti, että energiaunionin hallintorakenteet tulee olla läpinäkyviä ja liikaa byrokraattista taakkaa tulee välttää. Myös Ympäristöneuvosto muistutti komissiota siitä, että jäsenmaiden kansallista päätäntävaltaa kansallisen energiavalikoiman suhteen tulee kunnioittaa. (Euroopan unionin neuvosto 2015b, 4)

Ympäristöneuvosto ei osoita istunnossaan olevansa komission kanssa eri linjoilla energiaunionin puitestrategiassa esitettyjen uhkakuvien tai toimenpiteiden suhteen. Näin ollen näyttää siltä, että Ympäristöneuvosto on istunnossaan osaltaan hyväksynyt komission perustelut energiaunionin puitestrategiassa esitettyjen EU:n energiaturvallisuuden parantamiseen ja EU:n hyvinvoinnin takaavan kilpailukyvyn takaamiseen tähtäävien toimenpiteiden suhteen. Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvoston 5.3.2015 pidetyn istunnon tavoin myös Ympäristöneuvosto toivottaa komission energiaunioniehdotuksen tervetulleeksi avaukseksi, eikä näytä nostavan kriittisiä kantoja lukuun ottamatta jäsenmaiden kansallisen päätöksenteon kunnioittamista energiavalikoiman valinnan suhteen (Euroopan unionin neuvosto 2015b, 4).

Ympäristöneuvoston jälkeen energiaunionin puitestrategiaa käsiteltiin neuvostossa seuraavan kerran kesäkuussa. Pysyvien edustajien komitea antoi 1.6.2015. ehdotuksensa neuvoston päätelmiksi energiaunionin toteuttamisesta, jotka 8.6.2015 kokoontunut Liikenne, -televiestintä- ja energianeuvosto hyväksyi (Euroopan unionin neuvosto 2015d, 6). Neuvoston päätelmäehdotuksessa perätään energiaunionin kuluttajakeskeistä toteutusta, joka käytännössä tarkoittaa energiahintojen kohtuullistamista sekä toimivia energian sisämarkkinoita:

VAHVISTAA sellaisten joustavien ja dynaamisten energian sisämarkkinoiden merkityksen, joilla varmistetaan kuluttajille vakaat, kilpailukykyiset ja kohtuulliset energiahinnat, ja TUNNUSTAA, että hintojen on energian sisämarkkinoilla oltava kustannusvastaavia tai kilpailullisia ja että tarvitaan kohdistettuja toimia pitkän tähtäimen näkyvyyden ja kilpailukyvyn varmistamiseksi erityisesti kansainväliselle kilpailulle altistuvan energiaintensiivisen teollisuuden osalta.²⁹

Otteessa EU:n neuvosto vahvistaa, että toimivia energian sisämarkkinoita tarvitaan kohtuuhintaisen energian tarjoamiseksi sekä kuluttajille että yrityksille. Neuvosto myös perää toimia pitkän tähtäimen näkyvyyden ja EU:n kilpailukyvyn varmistamiseksi erityisesti energiaintensiivisen teollisuuden osalta. Paikantamassani Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa komissio esitti koko EU:n, eli kansalaisten, yritysten ja teollisuuden, hyvinvoinnin turvallistamisen viitekohteena, jonka olemassaoloa EU:n energian sisämarkkinoiden toimimattomuudesta ja globaalista resurssikilpailusta johtuva energian kallis hinta ja alentunut kilpailukyky uhkaa. EU:n neuvosto näyttää otteessa pureutuvan juuri komission Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa esittämiin ongelmiin. Neuvosto näyttää olevan komission kanssa samaa mieltä siitä, että kasvaneet energiahinnat ja alentunut kilpailukyky asettavat haasteen EU:n kuluttajien ja yritysten hyvinvoinnin kannalta oleellisille vakaille olosuhteille. Neuvosto näyttää myös olevan yhtä mieltä toimivien energian sisämarkkinoiden merkityksestä kilpailukykyisten energiahintojen takaamisessa sekä kuluttajille että yrityksille. Neuvosto toistaa myöhemmin vielä kantansa toimivien energiemarkkinoiden roolista kilpailukykyisten markkinoiden luomisessa:

TOTEAA, että energiemarkkinoiden parantaminen on tärkeää avointen ja kilpailukykyisten markkinoiden kehittämiseksi edelleen siten, että poistetaan olemassa olevia ja vältetään uusia markkinavääristymiä³⁰

Komissio esitti Energiaturvallisuuden uhkaajat -merkityssysteemissä, että EU:n energiaturvallisuus on uhattuna muuttuneen geopoliittisen tilanteen sekä liiallisen tuontienergiariippuvuuden takia. Neuvosto ottaa päätelmäehdotuksessaan kantaa myös EU:n energiaturvallisuuteen:

PAINOTTAA varman energiansaannin merkitystä kuluttajille, OTTAEN HUOMIOON energiaturvallisuuden lisäämismahdollisuuksien laajan kirjon ja erilaiset kustannukset ja hyödyt [...] VAHVISTAA niiden ponnistelujen merkityksen, joilla pyritään vähentämään EU:n riippuvuutta

²⁹ Euroopan unionin neuvosto 2015c, 5.

³⁰ Euroopan unionin neuvosto 2015c, 8.

tuontien energiasta ja lisäämään sen energiaturvallisuutta, sekä energian toimitusreittien, energialähteiden ja energiantoimittajien monipuolistamisen merkityksen.³¹

Otteessa EU:n neuvosto perää varman energiansaannin merkitystä kuluttajille sekä vahvistaa EU:n tuontien energiariippuvuutta vähentävien ponnistelujen merkityksen. Neuvosto myös tukee EU:n energiaturvallisuuden lisäämistä ja vahvistaa energian toimitusreittien, energialähteiden ja energiantoimittajien monipuolistamisen merkityksen. Otteesta käy ilmi, että EU:n neuvosto on varsin selkeästi komission kanssa yhtä mieltä siitä, että EU:n riippuvuus tuontien energiaan on uhka EU:n energiaturvallisuudelle. Neuvosto vahvistaa niiden toimenpiteiden merkityksen, jotka tähtäävät EU:n tuontien energiariippuvuuden vähentämiseen ja energiaturvallisuuden lisäämiseen. Neuvosto toistaa vielä kantansa myöhemmin päätelmäehdotuksessaan, jossa se korostaa energiaturvallisuuden kasvattamiseen tähtäävien toimenpiteiden merkitystä:

KOROSTAA, että tarvitaan uusia toimia, joilla vähennetään EU:n riippuvuutta tuontien energiasta ja lisätään sen energiaturvallisuutta sekä sähkön että kaasun osalta.³²

Neuvosto näyttää varsin selkeästi tukevan komission Energiaturvallisuuden uhkaajat -merkityssysteemissä esittämää väitettä uhattuna olevasta EU:n energiaturvallisuudesta. Neuvosto näyttää olevan komission kanssa yhtä mieltä myös energiaturvallisuuden kasvattamiseen tähtäävien toimenpiteiden merkityksestä. Energiaunionia koskevan päätelmäehdotelman lopuksi neuvosto toteaa, että se tukee EU:n komission energiaunionin puitestrategiaa (Euroopan unionin neuvosto 2015c, 9).

Energiaunionin puitestrategiaa koskeva päätelmäehdotus hyväksyttiin lopullisesti 8.6.2015 Liikenne-, -televiestintä- ja energianeuvostossa, jonka myötä EU:n neuvosto hyväksyi siten myös komission ehdotukset energiaunionin rakentamiseksi (Euroopan unionin neuvosto 2015d, 6). EU:n neuvosto painottaa päätelmässään kuluttajien asemaa energiaunionin kehityksessä, joka osaltaan tukee EU:n komission kuluttajien hyvinvoinnin suojelemiseen ja toimimattomien energian sisämarkkinoiden viimeisteleminen tähtäviä toimia (Euroopan unionin neuvosto 2015d, 6–7). Kuluttajien roolin painottaminen viittaa siihen, että EU:n neuvosto on komission kanssa yhtä mieltä siitä, että energia

³¹ Euroopan unionin neuvosto 2015c, 5.

³² Euroopan unionin neuvosto 2015c, 8.

on useaa eri yhteiskunnan sektoria koskettava kysymys. Neuvosto näyttää siten myös hyväksyneen Hyvinvoinnin uhkaajat -diskurssissa esiintyvän komission väitteen, jonka mukaan energiasektorin ongelmat ovat uhka kuluttajien, eli EU:n kansalaisten, hyvinvoinnille.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että EU:n neuvosto osaltaan jakaa komission kanssa saman käsityksen Energiaturvallisuuden uhkaajat- ja Hyvinvoinnin uhkaajat -merkityssysteemeissä esitetyistä uhkakuvista. EU:n neuvosto näyttää olevan komission kanssa samaa mieltä myös siitä, että komission väitteet energiaunionin puitestrategiassa määriteltyjen toimenpiteiden välttämättömyydestä ovat relevantteja.

Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian asettamien reunaehtojen mukaan Energiaturvallisuuden uhkaajat- ja Hyvinvoinnin uhkaajat- merkityssysteemeistä paikannettu komission suorittama turvallistamisteko on onnistunut, mikäli turvallistamisen kohdeyleisö hyväksyy komission väitteet uhkakuvista ja tukee komission energiaunionin kehyksessä ehdottamia toimenpiteitä uhkiin vastaamiseksi. Tässä tutkielmassa olen tarkastellut yhtä komission turvallistamisen kannalta relevanttia kohdeyleisöä. EU:n neuvosto näyttää osaltaan jakavan komission kannan sekä komission esittämien uhkakuvien että niihin vastaamiseksi vaadittavien toimenpiteiden osalta. EU:n neuvosto näyttää hyväksyneen komission turvallistamisen retoriikan kautta luotujen diskurssien sisällön.

Kuten aiemmissa osioissa olen esittänyt, energiaunionin kontekstissa komission turvallistamisen kannalta relevantteja kohdeyleisöjä on useampi. Tässä tutkielmassa olen osoittanut, että turvallistamisen kannalta relevanteista kohdeyleisöistä yksi, EU:n neuvosto, näyttää hyväksyneen tutkimusaineistosta paikantamistani komission hegemonisista diskursseista löytyvän turvallistamisteen. Koska energiaunionin kontekstissa komission turvallistamisen retoriikalla on erittäin todennäköisesti useampi kohdeyleisö, ei tämän tutkielman rajoissa tehdyn analyysin perusteella kuitenkaan voida aukottomasti todeta, että komission turvallistaminen olisi energiaunionin kontekstissa onnistunut laajemminkin.

6. Johtopäätökset

Euroopan unionin yhteisen energiapolitiikan kehitys on ollut osa unionin historiaa koko sen olemassa olon ajan. EU:n yhteisen energiapolitiikan kehitys on seurannut maailmanpoliittisia tapahtumia,

minkä vuoksi eri aikakausina unionin energiapolitiikan kehityksen vauhti ja suunta ovat vaihdelleet. Viimeisin Euroopan yhteisen energiapolitiikan suurista avauksista on EU:n energiaunioni, jonka on määrä koota EU:n energiapolitiikan tavoitteet yhteen ja määritellä toimenpiteitä, joiden avulla asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Jean-Claude Junckerin johtama Euroopan komissio julisti virkakautensa alussa EU:n energiaunionin rakentamisen yhdeksi päätavoitteekseen. Energiaunionin on määrä taata kaikille Euroopan kansalaisille sekä yrityksille varmaa, kohtuuhintaista ja ympäristöystävällisesti tuotettua energiaa. Junckerin komissio on virkakautensa alusta asti työskennellyt tiiviisti energiaunioniin liittyvien kysymysten parissa ja energiaunionia koskeva puitestrategia julkaistiinkin komission toimesta helmikuussa 2015.

Energiaunionin puitestrategian julkaisemisen jälkeen strategiaehdotus eteni Euroopan unionin neuvostolle sekä Euroopan parlamentille, jotka käsitelivät strategiaehdotuksen tahoillaan. EU:n neuvosto käsiteli puitestrategiaa istunnoissaan, jonka jälkeen neuvosto antoi energiaunionin puitestrategiaa koskevan päätelmäehdotuksensa. Tässä tutkielmassa olen analysoinut, millaisia hegemonisia diskursseja komission energiaunionia koskevista puheenvuoroista sekä komission energiaunionin puitestrategiasta on paikannettavissa ja onko niistä löydettävissä turvallistamisen retoriikkaa. Olen myös analysoinut Euroopan unionin neuvoston istuntojen päätelmiä ja tarkastellut, onko EU:n neuvosto hyväksynyt komission turvallistamisyrityksen.

Ennen varsinaisten johtopäätösten avaamista on hyvä tiedostaa tutkielman rajoitteet. Turvallistamisen prosessien analyysia tässä tutkielmassa rajoittaa fakta, että komission energiaunionin viitekehyksessä tapahtuvan turvallistamisen kannalta relevantteja kohdeyleisöjä on hyvin todennäköisesti useampia. Tutkielman rajallisen luonteen vuoksi olen analysoinut relevanteista kohdeyleisöistä ainoastaan EU:n neuvoston reaktiota komission turvallistamisyritykseen. Tutkielman ulkopuolelle rajaussyistä jääneistä relevanteista kohdeyleisöistä on hyvä mainita ainakin EU:n parlamentti, joka on toinen EU:n lainsäädäntövaltaa käyttävistä elimistä. Perustelluin syin voidaan olettaa, että eittämättä myös EU:n parlamentti on ollut komission turvallistamisen kohdeyleisö. Kahden EU:n lainsäädäntöelimen lisäksi energiaunionin kontekstissa vaikuttaa useita muitakin tahoja ja toimijoita, joilla on oma merkityksensä EU:n energiaunionia rakennettaessa.

Tutkielman rajallisen laajuuden vuoksi keskityin ainoastaan EU:n neuvoston kannan analysointiin, sillä EU:n parlamentista poiketen EU:n neuvoston voidaan nähdä edustavan jossain määrin myös

jäsenmaiden kantaa energiaunioniin. Jäsenmaat ovat perinteisesti käyttäneet laajaa päätäntävaltaa kansallisessa energiapolitiikassa, joten jäsenmaiden suhtautuminen EU:n energiaunionikehitykseen on tutkimuskysymyksen kannalta varsin relevantti.

Kööpenhaminan koulukunnan kehyksestä katsottuna tutkielman tuloksia rajoittaa myös funktionaalisten toimijoiden jättäminen pois tämän tutkielman analyysistä. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan funktionaalisilla toimijoilla on vaikutuksia turvallistamisen prosessissa. Useamman kohdeyleisön analysoinnin tavoin myös funktionaalisten toimijoiden analyysi tämän tutkielman rajoissa olisi kuitenkin ollut haasteellista. Funktionaalisten toimijoiden kirjo on niin laaja, että kyseisten toimijoiden analyysin sisällyttäminen tähän tutkielmaan olisi ollut mahdotonta. On kuitenkin huomioitavaa, että funktionaalisilla toimijoilla on osansa turvallistamisen prosessissa, jonka vuoksi funktionaalisten toimijoiden tutkiminen olisi oivallinen erillisen tutkielman aihe. Olen tietoinen tutkielman rajoitteista, mutta Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian suhteellisen löyhä viitekehys mahdollistaa analyysin keskittämisen turvallistajan ja turvallistamisen kohdeyleisön välisen intersubjektiivisen kanssakäymisen tarkasteluun.

Olen tässä tutkielmassa paikantanut Euroopan komission energiaunionia koskevasta puitestrategiasta sekä energiaunionista vastaavien komissaarien Arias Cañeten ja Maros Šefčovičin puheista kaksi toisiaan tukevaa hegemonista diskurssia, jotka nimesin Energiaturvallisuuden uhkaajiksi ja Hyvinvoinnin uhkaajiksi. Diskurssit omaavat osittain samanlaista sisältöä, ja niitä voidaan pitää saman kolikon kahtena eri puolena. Diskurssien paikantamisen jälkeen tarkastelin niitä Kööpenhaminan turvallistamisen teorian kautta. Tutkielmassa olen osoittanut, että molemmista paikannetuista hegemonisista diskursseista on havaittavissa turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa. Turvallistamiselle tyypillisen retoriikan löytyminen antaa viitteitä siitä, että paikantamieni hegemonisten diskurssien hegemonisoitumisprosessi on ollut tietoista toimintaa, jossa komissio on hyödyntänyt turvallistamisen retoriikkaa pyrkiessään nostamaan esittelemiäni diskursseja määräävään asemaan.

Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssi nousi tutkimusaineistosta esiin selkeästi, sillä merkityssysteemin palasia oli löydettävissä tutkimusaineistosta runsaasti ja diskurssin osat toistuivat useasti. Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssi koostuu merkityksistä, joiden myötä komissio esittää EU:n energiaturvallisuuden olevan uhattuna EU:n liiallisen tuontienenergiariippuvuuden ja Ukrainan konfliktin myötä muuttuneen geopoliittisen tilanteen takia. Energiaturvallisuuden uhkaajat -diskurssi sisältää selvästi turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa, jossa myötä komissio esittää

muuttuneen geopolitiittisen ilmapiirin ja EU:n liiallisen riippuvuuden venäläiseen tuontienergiaan vaarantavan EU-alueen energiaturvallisuuden. Komission mukaan riippuvuus Venäjään energiatoimituksissa altistaa EU:n toimituskatkoksille ja Venäjän poliittiselle painostukselle. Turvallistamisen termein esitettynä komissio esittää EU:n energiaturvallisuuden turvallistamisen viitekohteena, jota maailmanpolitiikan epävakaus ja riippuvuus EU:n rajojen ulkopuolelta tuleviin energiatoimituksiin uhkaavat.

Turvallistamisen retoriikkaa löytyy myös toisesta hegemoniseksi nousevasta Hyvinvoinnin uhkaajat nimisestä diskurssista. Vaihtoehtottomana totuutena esitetyssä diskurssissa komissio rakentaa kuvaa useita eri yhteiskunnan sektoreita läpileikkaavasta tilanteesta, jossa toimimattomista EU:n energian sisämarkkinoista, energian liian korkeasta hinnasta ja globaalista resurssikilpailusta muodostuva yhtälö uhkaa EU:n kilpailukykyä. Komission mukaan kilpailukyky puolestaan on edellytys eurooppalaisten yritysten ja kansalaisten hyvinvoinnille. Turvallistamisen termein komissio esittää turvallistamisen retoriikan kautta koko EU:n, eli kansalaisten, yritysten ja teollisuuden, hyvinvoinnin turvallistamisen viitekohteena, jota EU:n energian sisämarkkinoiden toimimattomuus, globaalista resurssikilpailusta johtuva energian kallis ja alentunut kilpailukyky uhkaa. Hyvinvoinnin uhkaajat - merkityssysteemissä EU:n kilpailukyvyn heikkeneminen yhdistetään globaaliin resurssikilpailuun ja kotitalouksien ongelmiin, jonka kautta komissio on rakentanut kilpailukyvyn heikkenemisestä useita yhteiskunnan sektoreita koskevan turvallisuusuhan. Näin syntyy vaikutelma, että EU:n hyvinvointi kokonaisuutena on uhattuna.

Turvallistaminen ei Kööpenhaminan koulukunnan kriteerien mukaan ole kuitenkaan onnistunut, ellei turvallistamisen kohdeyleisö hyväksy turvallistamistekoa. Kuten jo todettua, tämän tutkielman rajoissa on mahdotonta arvioida kaikkia energiaunionin kontekstissa tapahtuneita prosesseja, joten rajaussyistä keskityin analysoimaan yhtä energiaunionin kontekstissa relevanttia turvallistamisen kohdeyleisöä.

Olen tutkielmassani osoittanut, että EU:n neuvosto ilmaisee energiaunionia koskevissa päätelmissään olevansa samaa mieltä komission kanssa Energiaturvallisuuden uhkaajat- ja Hyvinvoinnin uhkaajat - diskursseissa esitetyistä EU:n energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia koskevista uhkakuvista. EU:n neuvosto näyttää olevan myös pitkälti samaa mieltä komission kanssa niistä toimenpiteistä, joiden avulla esitettyihin uhkiin on mahdollista vastata. Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisen teorian kautta tarkastellessa näyttääkin siltä, että EU:n neuvosto on yhtenä

turvallistamisen kannalta relevanttina kohdeyleisönä hyväksynyt Euroopan komission suorittaman turvallistamisteon.

EU:n neuvoston positiivinen kanta komission ehdotuksiin ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti onnistunutta turvallistamista energiaunionin kontekstissa. Tässä tutkielmassa aineistosta paikannetut hegemoniset diskurssit ovat vain yksi ilmentymä laajemmasta sosiaalisesta todellisuudesta. Energiaunionin kontekstissa vaikuttaa useita eri toimijoita ja prosesseja, joten komission mahdollisen energiaunionin kontekstissa tapahtuneen laajemman turvallistamisen analysointi jää tämän tutkielman ulkopuolelle. Tutkimusaineistosta paikannettujen hegemonisten diskurssien sisältämä turvallistamisen retoriikka antaa kuitenkin viitteitä siitä, että komissio on pyrkinyt turvallistamaan energiaunionin kontekstissa. Tämän varmentamiseen tarvitaan laajempi tutkimuskokonaisuus, jonka toteuttamiseen tästä tutkielmasta nousseet johtopäätökset kuitenkin kannustavat.

Johtopäätökset komission käyttämästä turvallistamisen retoriikasta ovat linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa, jossa komission on todettu käyttäneen turvallistamiselle tyypillistä retoriikkaa rakentaessaan EU:n energiahuoltoa koskevaa diskurssia Ukrainan ja Venäjän kaasukriisien jälkeen (ks. Natorski & Surrallés 2008). Komission suorittama turvallistaminen energiasektorilla ei siis ole uutta, vaan energiaunionin kehityksessä tapahtunut turvallistaminen näyttää seuraavan komission aikaisempia toimintatapoja. Sen sijaan komission pyrkimys laajentaa EU:n energiasektorin ongelmia koskemaan useampia yhteiskunnan sektoreita on verrattain uutta, joskin Kööpenhaminan koulukunnan mukaan odotettua. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistaminen talouden sektorilla on ongelmallista yleisen markkinalogiikan takia, sillä markkinoilla heikosti pärjäävien yritysten tai muiden talouden toimijoiden oletetaan katoavan kilpailun puristuksessa. Onnistunut turvallistaminen talouden sektorilla vaatii siten uhan levittämistä koskemaan muitakin yhteiskunnan sektoreita, kuten poliittista tai yhteiskunnallista sektoria. Tutkielman analyysi osoittaa, että energiaunionin tapauksessa komissio on toiminut juuri näin pyrkien laajentamaan EU:n kilpailukykyä uhkaavia haasteita koskemaan myös muita yhteiskunnan sektoreita.

Hegemonisten diskurssien paikantaminen aineistosta ja turvallistamisen analysointi ei vastaa kysymykseen siitä, ovatko komission energiaunionin puitestrategiassa ja komissaarien puheissa esittämät turvallisuusuhat todellisia vai eivät. Analyysin perusteella on kuitenkin mahdollista todeta, että Euroopan komissio ja EU:n neuvosto jakavat suurelta osin käsityksen EU:n energiaturvallisuutta ja EU:n hyvinvointia koskevista uhkakuvista sekä toimenpiteistä, joiden avulla kyseisiin uhkiin kyetään vastaamaan.

Turvallistaminen voidaan nähdä myös keinona pyrkiä viemään EU:n energiapolitiikan integraatiota eteenpäin. Euroopan unionin integraatio on ollut takkuilevaa 2010-luvulla, eivätkä Brexitin, finanssikriisin tai Venäjän vastaisten pakotteiden myötä syntyneen EU:n sisäisen eripuraa kaltaiset tapahtumaketjut ole omiaan nostamaan integraation hyötyjä esille. Komission näkökulmasta EU:n energiasektorin integraation syveneminen on luonnollisesti tavoiteltava asia, ja energiasektorilla tapahtuva yhteistyön syveneminen takaisi komissiolle erävoiton debatissa integraatiota vastustavien tahojen kanssa. Täysin toteutuneen energiaunionin myötä integraatio EU:n energiasektorilla ottaisi isoja askeleita eteenpäin. Integraation syveneminen pitkään kansallisen päätöksenteon varassa olleella EU:n energiasektorilla osoittaisi integraatiokriitikoille, että eurooppalainen yhdentymisen ei ole tullut tiensä päähän, vaikka soraäänit EU:n sisällä ovat viime aikoina kuuluneet kenties kovempaa kuin koskaan.

LÄHTEET

Primääriaineisto

Euroopan komission asiakirjat

Euroopan komissio (2015a), A Framework Strategy For A Resilient Energy Union With A Forward-Looking Climate Change Policy. COM(2015) 80 final, Bryssel, 25.2.2015. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0001.03/DOC_1&format=PDF>, Luettu 5.11.2018.

Puheet

Cañete, Migueal Arias (2014), Closing speech - Conference on EU Energy Policy and Competitiveness, Conference on EU Energy Policy and Competitiveness. Bryssel, 17.11.2014. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1920_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015a), Europe's energy security challenges: "La Unión hace la fuerza". Atlantic Council, Washington D.C., USA, 4.2.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4086_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015b), Speech of Commissioner Miguel Arias Cañete at the Energy Union Conference in Riga. Riika, 6.2.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4221_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015c), Speech by Commissioner Arias Cañete at the Lisbon Council "Towards an Effective Energy Union". Bryssel, 17.2.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4439_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015d), Speech by Commissioner Arias Cañete: A "Renewable" Energy Union. Bryssel, 17.3.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4615_en.htm>, Luettu 11.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015e), Smart grids for a smart Energy Union. Bryssel, 31.3.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4734_en.htm>, Luettu 13.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015f), Keynote Speech by Commissioner Arias Cañete: A modern Energy Union for competitive, secure and sustainable energy for the European Industry. Katowice, 21.5.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4825_en.htm> Luettu 13.11.2018.

Cañete, Migueal Arias (2015g), Speech by Commissioner Arias Cañete at the Gas Infrastructure Europe 13th Annual conference. Dublin, 23.5.2015. Saatavissa <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4842_en.htm>, Luettu 11.11.2018.

Juncker, Jean-Claude (2014a), A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change. Strasbourg, 15.7.2014. Saatavissa: <<https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/jean-claude-juncker---political-guidelines.pdf>>, Luettu 2.11.2018.

Šefčovič, Maros (2014a), Towards a more powerful EU: rebalancing the EU architecture. Bratislava, 13.11.2014. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1684_en.htm>, Luettu 8.11.2018

Šefčovič, Maros (2014b), Opening Speech - EU Energy Policy and Competitiveness. Bryssel, 17.11.2014. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1883_en.htm>, Luettu 8.11.2018.

Šefčovič, Maros (2014c), Speech on Building a Euro Mediterranean Energy Bridge, High Level Conference. Rooma, 18.11.2014. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-1902_en.htm>, Luettu 8.11.2018.

Šefčovič, Maros (2014d), Speech at the 25th Meeting of the Energy Charter Conference. Astana, 27.11.2014. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-2223_en.htm>, Luettu 9.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015a), Concept of Energy Union framework – introductory speech at ITRE meeting. Bryssel, 26.1.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-3700_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015b), Opening speech of the Vice-President for Energy Union Maroš Šefčovič at the Energy Union Conference. Riika, 6.2.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4225_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015c), Vice-President Šefčovič speech at the European Parliament plenary: Decision adopted on a Strategic framework for the Energy Union. Bryssel, 25.2.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4503_en.htm>, Luettu 10.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015d), Driving the EU forward: the Energy Union. Bryssel, 27.2.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4520_en.htm>, Luettu 11.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015e), Vice-President Šefčovič speech at EUFORES 15th Inter-Parliamentary Meeting on Renewable Energy and Energy Efficiency: Cornerstones of the new EU Energy Union. Wien, 17.3.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4621_en.htm>, Luettu 12.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015f), The state of play of EU-Russia energy relations. Bryssel, 24.3.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4709_en.htm>, Luettu 11.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015g), Vice-President Maroš Šefčovič statement on Energy Union at the European Economic and Social Committee's (EESC) Plenary Session. Bryssel, 22.4.2018. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4833_en.htm>, Luettu 12.11.2018.

Šefčovič, Maros (2015h), Keynote speech at the EU Energy Security Conference 2015 organised by European Court of Auditors. Bryssel, 5.5.2015. Saatavissa: <http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-4918_en.htm>, Luettu 12.11.2018.

Euroopan unionin neuvoston asiakirjat

Euroopan unionin neuvosto (2015a), Outcome Of The Council Meeting. 3372nd Council meeting, Transport, Telecommunications and Energy, Energy issues. 6808/15 (OR. en), PRESSE 17, PR CO 9. Bryssel, 5.3.2015. Saatavissa: <<https://www.consilium.europa.eu/media/23274/150305-outcome-of-the-energy-council-meeting-en.pdf>>, Luettu 8.11.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2015b), Outcome Of The Council Meeting. 3373rd Council meeting, Environment. 6932/15 (OR. en), PRESSE 18 PR CO 10. Bryssel, 6.3.2015. Saatavissa: <<https://www.consilium.europa.eu/media/23403/st06932en15.pdf>>. Luettu 10.11.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2015c): Ehdotus neuvoston päätelmiksi energiaunionin toteuttamisesta: kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja investointien houkuttelevuus energia-alalle, 9073/15, ENER 185, CLIMA 56. Bryssel, 1.6.2015. Saatavissa: <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9073-2015-INIT/fi/pdf>>, Luettu 11.11.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2015d), Outcome Of The Council Meeting. 3393rd Council meeting, Transport, Telecommunications and Energy, Energy issues. 9706/15 (OR. en), PRESSE 38 PR CO 30. Luxembourg, 8.6.2015. Saatavissa: <https://www.consilium.europa.eu/media/23259/outcome-of-the-council-meeting_energy.pdf>, Luettu 9.11.2018.

Kirjallisuus

Allouche, Jeremy, Nicol, Alan & Metha, Lyla (2011), "Water Security: Towards the Human Securitization of Water?", *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations* 12 (1): 153—163.

Austvik, Ole Gunnar (2016), "The Energy Union And Security-Of-Gas Supply", *Energy Policy*, Volume 96, 372—382.

Baldwin, David A (1995), "Review Article: Security Studies And The End Of The Cold War", *World Politics* 48 (1): 117—141.

Balzacq, Thierry (2005), "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context.", *European Journal of International Relations* 11 (2): 171—201.

Balzacq, Thierry (2011), "A Theory Of Securitization". Teoksessa Balzacq, Thierry (toim.), *Securitization Theory: How security Problems Emerge and Dissolve*, 1—30. Lontoo: Routledge.

Balzacq, Thierry, Léonard, Sarah & Ruzicka, Jan (2015), "Securitization Revisited: Theory And Cases", *International Relations* 30 (4): 494—531.

Bilgin, Pinar (2011), "The Politics Of Studying Securitization? The Copenhagen School In Turkey", *Security Dialogue* 42 (4—5): 399—412.

Booth, Ken (1997), "Security and Self: Reflections Of a Fallen Realist". Teoksessa Krause, Keith, Williams, Michael C. (toim.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, 83—120. New York: Routledge.

Bosse, Giselle & Anke Schmidt-Felzmann (2011), "The Geopolitics of Energy Supply in The 'Wider Europe'", *Geopolitics* 16: 479—485.

Buzan, Barry (1983), *People, states, and fear: The national security problem in international relations*. Brighton, Sussex: Wheatsheaf Books.

Buzan, Barry, Jones, Charles & Little, Richard (1993), *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*. New York: Columbia University Press.

Buzan, Barry, Wæver, Ole, de Wilde, Jaap (1998), *Security: A New Framework of Analysis*. Lontoo: Lynne Rienner Publishers.

Buzan, Barry, Hansen, Lene (2009), *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press.

Brown, Oli, Hammill, Anne & McLeman, Robert (2007), "Climate Change As The 'New' Security Threat: Implications For Africa", *International Affairs* 83 (6): 1141—1154.

Casier, Tom (2011), "The Rise of Energy to the Top of the EU-Russia Agenda: From Interdependence to Dependence?" *Geopolitics*, 16: 534—552.

Chipman, John (1992), "The Future Of Strategic Studies: Beyond Grand Strategy", *Survival* 34 (1): 109—131.

Christie, Edward (2009), "European Security Of Gas Supply – A New Way Forward." Teoksessa Lihuto, Kari (toim.), *The EU-Russia gas connection: Pipes, Politics and Problems*, 3—22. Turku: Electronical Publications of Pan-European Institute. Saatavissa: <https://www.researchgate.net/publication/303792450_The_EU-Russia_gas_connection_Pipes_politics_and_problems>, Luettu 20.12.2018.

Dupont, Claire (2018), "The EU's Collective Securitisation of Climate Change", *West European Politics* 41 (1): 1—22.

Emmers, Ralf (2009), "Securitization". Teoksessa: Collins, Alan (toim.), *Contemporary Security Studies*, 131—190. Oxford: Oxford University Press.

Even, Jacob, Maoz, Simcha (2017), *At The Decisive Point In The Sinai: Generalship in the Yom Kippur War*. Kentucky: The University Press of Kentucky.

Fairclough, Norman (1989), *Language and Power*. New York: Longman Inc.

Fairclough, Norman (1992), *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman (2003), *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. Lontoo: Routledge.

Fischer, Severin & Geden, Oliver (2015), *Limits of an “Energy Union”*, SWP Comments 28, German Institute for International and Security Affairs. Saatavissa: <https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2015C28_fis_gdn.pdf>, Luettu 15.10.2018.

Foucault, Michel (1986), *The Archaeology of Knowledge*. Lontoo: Tavistock.

Hansen, Lene (2000), “The Little Mermaid's Silent Security Dilemma And The Absence Of Gender In The Copenhagen School”, *Journal of International Studies* 29 (2): 285—306.

Higgot, Richard (2004), “US Foreign Policy and the ‘Securitization’ of Economic Globalization”, *International Politics* 41 (2): 147—175.

Huysmans, J. (2000), “The European Union and the Securitization of Migration”, *Journal of Common Market Studies* 38 (5): 751—777.

Jackson, Nicole J. (2006), “International Organizations, Security Dichotomies and the Trafficking of Persons and Narcotics in Post-Soviet Central Asia: A Critique of the Securitization Framework”, *Security Dialogue* 37 (3): 300—317.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993), “Valtasuhteiden analysoiminen”, Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 75—106. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Karyotis, Georgios (2007), “European Migration Policy in the Aftermath of September 11: The Security-Migration nexus”, *The European Journal of Social Science Research* 20 (1): 1—17.

Keay, Malcom & Buchan, David (2015), *Europe’s Energy Union: A Problem Of Governance*, Oxford Energy Comment, The Oxford Institute for Energy Studies. Saatavissa: <<https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2016/02/Europes-Energy-Union-a-problem-of-governance.pdf>>, Luettu 19.11.2018.

Kobi, Michael (2009), “Who Really Dictates What an Existential Threat Is? The Israeli Experience”, *Journal of Strategic Studies* 32 (5): 687—713.

Krause, Keith & Williams, Michael C. (1996), “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, *Mershon International Studies Review* 40 (2): 229—254.

Langsdorf, Susanne (2011), *EU Energy Policy: From the ECSC to the Energy Roadmap 2050*, Green European Foundation. Saatavissa: <http://archive.gef.eu/uploads/media/History_of_EU_energy_policy.pdf>, Luettu 8.9.2018.

Léonard, Sarah (2010), “EU Border Security And Migration Into The European Union: FRONTEX And Securitisation Through Practices”, *European Security* 19 (2): 231—254.

- Léonard, Sarah, Christian Kaunert (2011), "Reconceptualizing The Audience In Securitization Theory." Teoksessa Balzacq, Thierry (toim), *Understanding Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, 57—76. Lontoo & New York: Routledge.
- Lorenzo-Dus, Nuria & Marsh, Steve (2012), "Bridging The Gap: Interdisciplinary Insights Into The Securitization Of Poverty", *Discourse & Society* 23 (3): 274—296.
- MacKenzie, Megan (2009), "Securitization and Desecuritization: Female Soldiers and the Reconstruction of Women in Post-Conflict Sierra Leone", *Security Studies* 18 (2): 241—261.
- Maltby, Tomas (2013), "European Union Energy Policy Integration: A Case Of European Commission Policy Entrepreneurship And Increasing Supranationalism", *Energy Policy* 55: 435—444.
- McDonald, Matt (2012), "The Failed Securitization of Climate Change in Australia", *Australian Journal of Political Science* 47 (4): 579—592.
- Monaghan, Andrew & Lucia Montanaro-Jankovski (2006), *EU-Russia Energy Relations: The Need for Active Engagement*, EPC Issue Paper No. 45, European Policy Centre. Saatavissa: <<http://www.isn.ethz.ch/DigitalLibrary/Articles/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=17040>>, Luettu 8.1.2019.
- Natorski, Michal & Surrallés, Herranz Anna (2008), "Securitizing Moves To Nowhere? The Framing of the European Union Energy Policy", *Journal of Contemporary European Research* 4 (2): 71—89.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009), *Kurssi kohti Diskurssia*. Tallinna: Vastapaino.
- Pirani, Simon, Stern, Jonathan & Yafimava, Katja (2009), *The Russo-Ukrainian Gas Dispute Of January 2009: A Comprehensive Assessment*, Oxford Institute for Energy Studies. Saatavissa: <<https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2010/11/NG27-TheRussoUkrainianGasDisputeofJanuary2009AComprehensiveAssessment-JonathanSternSimonPiraniKatjaYafimava-2009.pdf>>, Luettu 9.1.2019.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1989), *Discourse and Social Psychology*. Lontoo: Sage Publications.
- Roe, Paul (2008), "Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision To Invade Iraq", *Security Dialogue* 39 (6): 615—635.
- Schubert, Samuel, Pollak, Johannes & Kreutler, Maren (2016), *Energy Policy Of The European Union*. Lontoo: Palgrave/Red Globe Press.
- Siddi, Marco (2016), "The EU's Energy Union: A Sustainable Path to Energy Security?", *The International Spectator* 51 (1): 131—144.
- Stern, Jonathan (2006), *The Russian-Ukrainian gas crisis of January 2006*, Oxford Institute For Energy Studies. Saatavissa: <<http://www.oxfordenergy.org/2006/01/the-russian-ukrainian-gas-crisis-of-january-2006/>>, luettu 9.1.2019.
- Stritzel, Holger (2007), "Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond", *European Journal of International Relations* 13 (3): 357—383.

Suoninen, Eero (1993), "Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen." Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset*, 50—72. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Szulecki, Kacper, Fischer, Severin, Gullberg, Anne Therese & Sartor, Oliver (2016), "Shaping The 'Energy Union': Between National Positions And Governance Innovation In EU Energy And Climate Policy" *Climate Policy* 16 (5): 548–56.

Topulli, Elena (2016), "Securitization of Migration and Human Rights in Europe", *European Journal of Multidisciplinary Studies* 1 (5): 86—92.

Trombetta, Maria Julia (2008), "Environmental Security And Climate Change: Analysing The Discourse", *Cambridge Review of International Affairs* 21 (4): 585—602.

Vahtra, Peetr (2009), "Energy Security In Europe In The Aftermath Of 2009 Russia-Ukraine Gas Crisis", Teoksessa Liuhto, Kari (toim.) *The EU-Russia Gas Connection: Pipes, Politics And Problems*, 158–165. Turku: Electronic Publications of Pan-European Institute. Saatavissa: <https://www.researchgate.net/publication/303792450_The_EU-Russia_gas_connection_Pipes_politics_and_problems.pdf>, Luettu 22.12.2018.

Walt, Stephen M. (1991), "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly* 35 (2): 211—239.

Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan (1992), *Mapping The Language Of Racism. Discourse And The Legimitation Of Exploitation*. Cornwall: Harvester Wheatsheaf.

Williams, Michael J. (2003), "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics", *International Studies Quarterly* 47 (4): 511–531.

William, Paul D. (2008), *Security Studies: An Introduction*. New York: Routledge.

Wæver, Ole (1995), "Securitization and Desecuritization" Teoksessa Lipschutz, Ronnie (toim.) *On Security*, 46–86. New York: Columbia University Press.

Sekundääriaineisto

Euroopan unionin asiakirjat

Euroopan komissio (1985), White Paper - Completing The Internal Market. COM(85) 310 final. Milano, 28-29.6.1985. Saatavissa: <http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com1985_0310_f_en.pdf>, Luettu 1.1.2019.

Euroopan komissio (1988), The Internal Energy Market. COM(88) 238 final, Bryssel 2.5.1988. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51988DC0238&from=FI>>, Luettu 11.10.2018.

Euroopan komissio (2000), Green Paper - Towards A European Strategy For The Security Of Energy Supply. COM/2000/0769 final. Bryssel, 29.11.2000. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52000DC0769&from=EN>>, Luettu 15.10.2018.

Euroopan komissio (2006a), Green Paper: A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy. COM(2006) 105 final. Bryssel, 8.3.2006. Saatavissa: <http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf>, Luettu 9.8.2018.

Euroopan komissio (2007), An Energy Policy For Europe. COM(2007) 1 final. Bryssel, 10.1.2007. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A127067>>, Luettu 14.10.2018.

Euroopan komissio (2010), Energy 2020: A Strategy For Competitive, Sustainable And Secure Energy. COM(2010) 639 final. Bryssel, 10.11.2010. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0639&from=EN>>, Luettu 20.10.2018.

Euroopan komissio (2011), Energy Roadmap 2050. COM(2011) 885 final. Bryssel, 15.12.2011. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0885&from=EN>>, Luettu 19.10.2018.

Euroopan komissio (2014), European Energy Security Strategy. COM/2014/0330 final. Bryssel, 28.5.2014. Saatavissa: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52014DC0330>>, Luettu 15.10.2018

Eurooppa-neuvosto (1974), Council Resolution of 17 September 1974 Concerning A New Energy Policy Strategy For The Community. Official Journal C153, 09/07/1975 P. 0001–0002. 9.7.1975. Saatavissa: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31975Y0709%2801%29:EN:HTML>>, Luettu 16.10.2018.

Eurooppa-neuvosto (2014), From General Secretariat of the Council to Delegations, EUROPEAN COUNCIL 26/27 JUNE 2014, CONCLUSIONS. EUCO 79/14, CO EUR 4, CONCL 2. Bryssel, 27.6.2014. Saatavissa: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/143478.pdf>, Luettu 18.10.2018.

Eurooppa-neuvosto (2015), From General Secretariat of the Council to Delegations - European Council meeting (19 and 20 March 2015) — Conclusions. EUCO 11/15 CO EUR 1, CONCL 1. Bryssel, 20.3.2015. Saatavissa: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21888/european-council-conclusions-19-20-march-2015-en.pdf>>, Luettu 19.10.2018.

Euroopan talousyhteisö (1987), Single European Act. *Official Journal of the European Communities*. No L 169. Luxembourg, 29.6.1987. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>>. Luettu 9.12.2019

Euroopan unioni (1992), Treaty On European Union. (92/C 191/01). *Official Journal of the European Communities*, C 191/1. 29.7.1992. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>>, Luettu 11.10.2018.

Euroopan unioni (2004): Treaty Establishing A Constitution For Europe. *Official Journal of the European Union*, C 310, 16.12.2004. Saatavissa: <https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf>, Luettu 3.10.2018.

Euroopan unioni (2007), Treaty Of Lisbon, Amending The Treaty On European Union And The Treaty Establishing The European Community. (2007/C 306/01). *Official Journal of the European Union*, C 306, 17.12.2007. Saatavissa: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>>, Luettu 15.10.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2016), Regulation Of The European Parliament And Of The Council on the Governance of the Energy Union. COM(2016) 759 final. 2016/0375(COD). Bryssel, 30.11.2016. Saatavissa: <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10307-2018-ADD-2/en/pdf>>, Luettu 15.9.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2017), Kaasunsaanti varmemmaksi lisäämällä yhteistyötä ja solidaarisuutta. Lehdistötiedote 556/17. Bryssel, 9.10.2017. Saatavissa: <<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2017/10/09/gas-supply-closer-cooperation/>>, Luettu 11.11.2018.

Euroopan unionin neuvosto (2018), Energiaunionin hallinto: neuvosto sopimukseen parlamentin kanssa. Lehdistötiedote 424/18. Saatavissa: <<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2018/06/29/governance-of-the-energy-union-council-confirms-deal-reached-with-the-european-parliament/>>, Luettu 11.11.2018.

Sähköiset lähteet

International Energy Agency (2018), International Energy Agency. Saatavissa: <<https://www.iea.org/topics/energysecurity/>>, Luettu 16.1.2019.

Juncker, Jean-Claude (2014): A New Start for Europe: My Agenda for Jobs, Growth, Fairness and Democratic Change. Strasbourg, 15.7.2014. Saatavissa: <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-short_en.pdf>, Luettu 14.11.2018.

Energy Charter Conference (1994), Energy Charter Treaty. EECH/A1/en. Saatavissa: <https://energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Legal/1994_ECT.pdf>, Luettu 12.12.2018.

Media

Tusk, Donald (2014): “A United Europe Can End Russia’s Energy Stranglehold”. *Financial Times*, 21.4.2014. Saatavissa: <<https://www.ft.com/content/91508464-c661-11e3-ba0e-00144feabdc0>>, Luettu 28.10.2018.